

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG
1945

Freds- og Frihedshæfte

1945 er 50-Aaret for Grundlæggelsen af Frederiksborg Højskole. I Sommeren og Efteraaret 1895 falder alle de store Dage, der forvandler gamle Herregaardsmarker til Højskolegrund og indleder en af de største, mest omfattende og mest skelsættende Højskolegerninger i vort Land. Holger og Johanne Begtrups Skole blev velsignet som kun faa i Danmark. Den fik Betydning for Nordsjælland gennem Skolens Maanedsmøder, Efteraarsmøder og de store Fruebjergmøder, men endnu mere for hele Danmark, hvorfra henved 10,000 unge i Holger og Frederik Begtrups Tid strømmede til Skolen, og gennem de Grundtvigudgaver og Bøger om det grundtvigske Aandslivs Historie, som Holger Begtrup Aar efter Aar udsendte. Begtrups Foredrag om det danske Aandsliv i det 19. Aarhundrede og hans dybe Interesse for England kom til at betyde en Fornyelse i den danske Højskoleundervisning i Almindelighed, idet han her blev taget til Mønster af mange af hans Elever indenfor Højskolelærernes Kreds. Frederiksborg Højskole fik Betydning for Norden, ikke mindst for mange Færinger og for mange svenske Lærerinder, for Schweiz gennem Fritz Wartenweiler og for England gennem Tom Bryan.

Alt dette havde vi længe glædet os til at fejre gennem Udsendelsen af et Dobbelthefte i Jubilæumsaaret, men Papirmanglen greb tidligt ind i vore Planer, og helt maatte vi opgive den, da Skolens Beslaglæggelse i Marts 1945 gjorde det umuligt at afholde det store Jubilæumsefteraarsmøde, der skulde have fundet Sted i Oktober, og da Fredsslutningen i Maj og de mange vældige Begivenheder, der fulgte efter, fyldte Sindene med Nutids- og Fremtidstanker som aldrig før.

Jeg tror, at baade de ældre og de unge Elever vil forstaa, at vi derfor har udsat Jubilæumsfesten og Jubilæumshæftet til 1946. Vi glæder os til da at mindes den Gerning, der er udført af Slægten Begtrup, og som paa saa mange Maader har været bestemmende for det Liv, der endnu leves paa vor Skole.

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

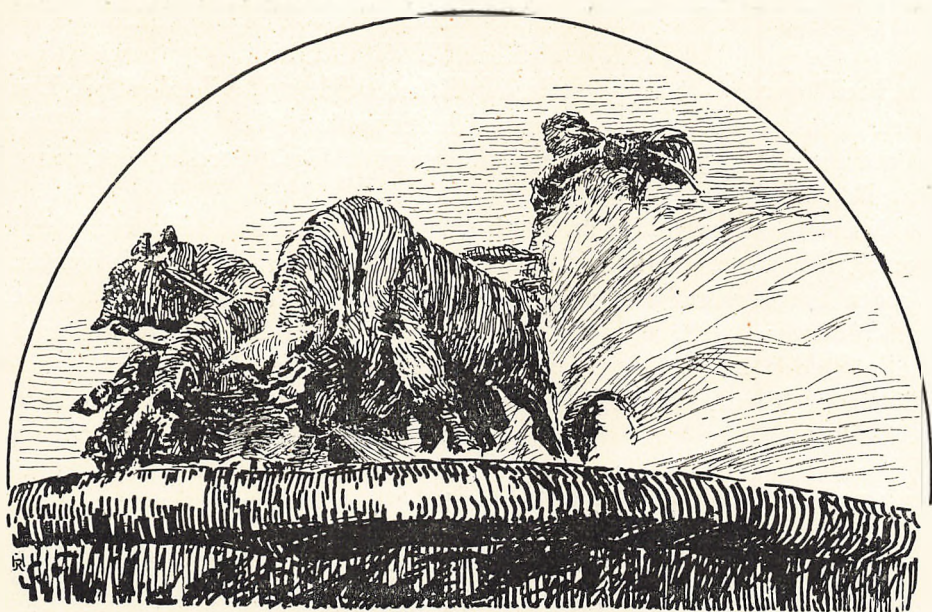

FREDERIKSBORG
1945

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
UNDER REDAKTION AF
E. J. BORUP OG
C. P. O. CHRISTIANSEN

HILLERØD

FREDERIKSBORG AMTS AVIS' BOGTRYKKERI
1945

VERDEN I NYE TIDERS TEGN

FREDS-, FRIHEDS- OG FREMSKRIDTSTANKER AF 1945

VI staar paa Tærsklen til en helt ny, verdenshistorisk Periode med nye sociale og nationale Livsmuligheder for Millionerne og med nye, stadig voksende Spændinger mellem Stormagt og Folk, mellem Stat og Individ, mellem Hedenskab og Kristendom. Da Verdenshistorien altid har været Hovedfaget paa den dansk-nordiske Højskole, maa vi i vort Aarsskrift først tænke paa de Mænd og Kvinder, der har skabt denne nye Situation, hvori vi atter frit kan tænke og tale. Vi maa tænke paa dem, der paa alle Valpladser har kæmpet for den Sejr, der, takket være den danske og norske Modstandsbevægelse, ogsaa blev vor Sejr — mest paa dem, der med Vaaben i Haand tog Kampen op ved Englands Side. Vi maa tænke paa Finlands Frihedsvilje, paa dette nordiske Folks ufattelig tapre Kamp paa Nordens Østvold.

Vi har atter faaet Fred og Haab om en egen dansk og nordisk Fremtid, men gennem de fem forfærdelige Aars Alvorstale har Ordet *Fred* og *Fremtid* faaet en anden Betydning, et andet Indhold og en anden Alvor.

FREDEN I BUCHENWALDS, MONTGOMERYS
FRITJOF NANSENS TEGN

„Fred“ var før et af de stille, idylliske, hvide og hvilende Ord. Det førte Tanken hen paa Fredens hvide Engel og paa Evangeliets Ord „Fred paa Jord og blandt Mennesker en god Vilje.“ Fred og Forsoning var Bogstavrim.

Denne Gang er Freden traadt frem paa en ganske anden Maade end før og har været ledsaget af Stemninger, kun faa af os havde ventet. Freden bragte ikke Forsoning, men den medførte en voldsom Forøgelse af Vreden, ja, af Hadet mellem Folkene og mellem Grupper af vort eget Folk. Freden betød Frigørelse for alle tilbagetrængte Følelser, Sprængningen af Tavshedens og Selvbeherskelsens Baand. Freden betød, at Sandheden, vi før kun havde hørt i fremmed Radio og Propaganda og i smaa illegale Blade, nu kunde strømme ned over os i spaltelange Skildringer, ja, i Bøger om Buchenwald, Neuengamme og Maidanec, om den vældige Tilintetgørelseslejr, som Polen var forvandlet til, og om Czekoslovaekiets kæmpestore Tugthus. Jeg tænker bl. a. paa en Bog som Helge Knudsens: „Hitler bandt min Pen“ og paa Opgøret herhjemme, hvor en Bølge af Had mod vore Tyskere, Hjemmetyskere og Landsmænd brød ind over vort Folk, saa man har talt om et „Hadets og Hævnens Danmark“

For mig, der trods alt og alle fastholder, at Had og Hævn i alle sine Former er ulykkebringende og selvødelæggende, og hævder, at den aktive Medlidenhed i en af de største kristne Dyder, blev alt dette til en ny Forstaaelse af, at aldrig maa Koncentrationslejrenes og Fængslernes Grusomheder blive glemt. De skal følge os Livet igennem som et rystende Vidnesbyrd om, hvad Menneskehjerter kan rumme, og om, hvad Magt Ondskaben kan faa over os gennem Nutidsteknikkens Misbrug, gennem en statsledet Folkeopdragelse, Statsradio, statsdirigeret Presse og Film, og gennem Etpartivælden, der begyndte i Sovjetrusland og herfra bredte sig til Fascismen og Nazismen, og som i frihedselkende Folk øjensynlig kun kan fungere gennem Koncentrationslejrenes Voldsmetoder. Ligesom Ivan Karamassov siger: „For den gudløse er alt tilladt,“ kan vi sige: „For Etpartistaten er alt tilladt.“

Af yderste Vigtighed er det, at vi ikke som efter sidste Verdenskrig ser Tyskland som eneste Krigsaarsag og betragter Nazismens Aand som en særlig tysk og nu afsluttet Foreteelse. Den kunde ligesom Kommunismen kun stige til sin uhyre Magtstilling i Europa paa Grund af fortvivlede sociale Forhold, der har faaet Millioner i Midt- og Østeuropa til at tvivle om de Frihedsbegreber, som vi i Vesteuropa altid vil bekende os til. Klassekampen, der ligger skjult bag Nazismens Vælde, er

fremkaldt af Industrialismens, d. v. s. Arbejdsgivernes hensynsløse Udnyttelse af Arbejdermassernes tidligere Værgeløshed. Baade Hensynsløsheden og Værgeløsheden møder vi i den moderne Verden paa næsten alle Omraader, og det var denne selviske Magtsyge hos nogle og svigtende Evne til Selvtænkning og til Selvhævdelse hos andre, der førte os ud i Katastrofen 1939—45.

Freden vi oplever nu, bør derfor paa samme Tid gøre os haarde og faste, aabne og uselviske. Den bør give os et realistisk Syn paa Mennesket, som det er i sig selv, d. v. s. som det er uden Gud, og lære os at indrette os efter den Sandhed om Mennesket, som al Historie, mest den allernyeste, har lært os: At der altid er Nationer, der træder andre ned, som der i hver Nation er Klasser og Mennesketyper, der vil det samme, fordi de selv har følt sig traadt ned af andre. Denne evige Herskervilje ligger bag alle Imperiers Historie i Fortiden, den virker voldsomt den Dag i Dag, og den vil naarsomhelst og i endnu vældigere Format atter kunde bryde frem.

Derfor er der i os alle en Forstaaelse af, at Freden ikke kan og bør blive en Fredstid i gammel Forstand, en idyllisk sorgløs Tid, men at den Modstandsvilje, som overalt i de besatte og de truede Lande har baaret Sejren hjem, skal opretholdes, ja, styrkes i Aarene, der kommer. Modstandsviljen mod social og national Uret maa derfor aldrig dø ud iblandt os, men dens Aand maa leve videre i vor Hær og Flaade, i Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, i vore Højskoler, overalt i Landet, ja, i enhver af os. Modstandsbevægelsen maa være et aktivt Minde, og vi, der ikke selv var med, hvor det gjaldt Liv eller Død, maa dobbelt vidne om, at det var den, der, som ved et Under, bragte vort Land frelst ud af den store Magtesløshed, vi den 9. April var gledet ind i

For dette er det andet vigtige Træk, den anden store Sandhed om Mennesket, som Krigen og Freden har vist os. Ved Siden af Magtinstinkt lever der i Mennesket en ukuelig *Frihedsvilje*, der i Tyskland og Italien har kunnet kues for Aartier, men som heller ikke her kan dø. Før Krigen maatte vi for at vise dette paa Frederiksborg ty til de store historiske Eksempler: Grækernes, Hollændernes, Czekernes, Polakernes, Boernes, til den norske, islandske, færøske Folkeviljes Ukuelighed. Men siden 1939 er hele Verden blevet et eneste mægtigt Vidnesbyrd om Folkeviljens Ukuelighed, og indenfor Fæstningen Europa har den givet sig de mest straalende Udtryk.

National og social Modstandsvilje er dog langt fra nok. Den har reddet Verden fra den nazistiske Nyordning, og den kan holde os vaagne og væbnede i Tiden, der kommer, men den kan ikke standse Hadets

og Hævnens Bølger, den kan ikke bygge en ny Verden op. Det kan kun den sande *Medmenneskelighed*. Tyskland skal straffes og overvaages som enhver anden Stat, der ikke anerkender, at Frihedens Lov er almengyldig, at alle Folk, selv det mindste, har Krav paa Frihed. Men Viljen til at straffe og overvaage maa ledsages af Viljen til at hjælpe den faldne paa Fode, til at ligestille, til med Tiden at anerkende det tyske Folk som et europæisk Kulturfolk, der paany skal og maa ind i Folkenes Broderskabskreds. Da et illegalt Blad før Kapitulationen stemplede de tyske Flygtningekvinder og Børn som „tyske Hundyr og deres Yngel“, blev jeg grebet af dyb Sorg og Harme. Trods Neuen-gamme og Maidanec er ogsaa tyske Mennesker skabt i Guds Billede og har faaet indblæst hans Aand. Hvad man end vil mene om Udjagningen af Millioner af Mennesker fra deres aarhundredgamle Hjemsteder i Østpreussen, i Polen, Czekoslovakiet og Ungarn — for mig er der kun een Mening herom — maa alle kunne forstaa, at Hadet er goldt og Hævnen nytteløs, og at en af de største Opgaver i Europa for Tiden er den at faa det hungrende og frysende Tyskland hjulpet ind i levelige Vilkaar. Det højeste og mest effektive Udtryk for denne Vilje til at kæmpe mod Hadets onde Aand har jeg mødt i en norsk dødsdømts Brev til sit Hjem. Omtrent saaledes skrev han: „Maatte hver tysk Skændselsgerning blive mødt af en menneskekærlig norsk Handling. Tag i Stedet for mig et tysk forældreløst Barn til jer og red det fra Forbandelsen.“ Hvordan dette kan praktiseres overfor hele det tyske Folk, saa det reddes fra Forbandelsen, det har bragt over sig, kan endnu ingen sige, men reddes skal det, som Fritjof Nansen i sidste Efterkrigstid redede Ruslands Millioner.

Naar vi fæster Blikket ved „det evige Tyskland“, Luthers, Herders og Schillers Tyskland, ved de Hundredtusinder Tyske, der før 1939 sad i tyske Koncentrationslejre, ved de Hundredtusinder Hjem, der fulgte den katholske Kirkes og Bekendelseskirkens Mænd, da føler man sig grebet af det bedste i den tyske Folkesjæl og mærker, at ens Sind aabnes for den altomfattende, *den universelle Broderskabsfølelse*. Uden et Øjeblik at slippe Frimandens Vagtsomhed mod den altid lurende Fare for Genopdukken af Nazismen eller dermed beslægtede Systemer, bygger man de sprængte Broer op igen, ja, genskaber i sin Sjæl det sønderbrudte Europa.

FREMTIDEN I ATOMBOMBENS OG I DET KRISTNE BRODESKABS TEGN

Med dette nye Syn paa Freden og Friheden, der er nær beslægtet med det oldnordiske og det grundtvigske Syn, vender jeg mig nu til

Fremskridtstanken for at se, om ogsaa denne — for nogle af os — har faaet et nyt Indhold.

For al sund Ungdom er Synet paa Fremtiden ensbetydende med Troen paa Fremskridt, i snævrere eller videre Forstand. Haabet om bedre Tider for en selv og ens kære, Haabet om det godes Sejr er som Drivkraften i alt, hvad godt der sker i Verden. Hos det ældre Slægtled var Fremskridtstroen endnu stærkere end hos det yngre, „der i Mellemkrigstiden snublede i Starten“, og hos os, der er kristne, var Fremskridtstroen uløseligt forbunden med vor Tro paa Gud, ja, byggede paa ham som alle gode Gavers Giver og som den, der inspirerede Mennesker til et uselvisk Arbejde for andre.

Siden 1914 har Verdensbegivenheder ligesom spillet Bold med det 19. Aarhundredes Fremskridtstro. Versaillesfreden rummede Tilbageskridt og Fremskridt; den var en af Verdenshistoriens haardeste Fredslutninger — dog langt fra haard nok, mener nogle — og samtidig var den en af dens skønneste, tænk blot paa Finlands, Randstaternes og Nordslesvigs Befrielse. Siden da tændte Kommunismen Haab om Fremtid og Fremskridt i Millioner af Arbejderhjerter, der før havde været haabløse, jordisk set, og snart efter rejste Fascismen og Nazismen for andre Millioner Haabet om en ny og endnu bedre Verden, langt udover Aksemagternes Grænser. Nye „tidssvarende“ Løsninger af hidtil uløselige Problemer, der syntes begge Parter eviggyldige, dukkede op i Øst og i Vest. Andre saa netop heri Dødstegn over Vesterlandenes Himmel, ulykkespaaende som aldrig før, atter andre, deriblandt jeg, saa i dem begge Forløbere for en ny, verdenshistorisk Kamptid mellem Frihed og Samfundsorden, hvorefter en ny stor Tid maa gaa frem. Verdenskrigen 1939 til 45 kom; den har som sin Forgænger knust Troen hos Millioner og rejst den hos andre. El Alamein og Stalingrad-Vinteren var her det vældige Svingningspunkt. Hele vor Del af Verden fattede Haab om Frihed og Fremtid og Fremskridt, men hvor staar vi nu faa Maaneder efter Freden?

Uden her at gaa nærmere ind paa det, der for mig er det største, mest omfattende og mest ængstende af alle jordiske Problemer: Forholdet mellem Vestmagterne, Norden og Sovjet, vil jeg blot sige, at min Ungdoms kristne Fremskridtstro paa Verdensfred og Verdenslykke er blevet afløst af en *jordisk Kamptro* og en *overjordisk Sejrstro*. De sidste Tidens Oplevelser, der for mig staar som Højdepunktet af Voldshandlinger og Retsbrud, øvet i menneskeskabte Idealers Navn, har for altid dræbt min Kulturoptimisme, d. v. s. min Tro paa Menneskefremskridtet, — ikke paa det tekniske og sociale Fremskridt, vi oplever overalt, men paa det eneste Fremskridt, der er værd at tro paa: Fremskridt i Menne-

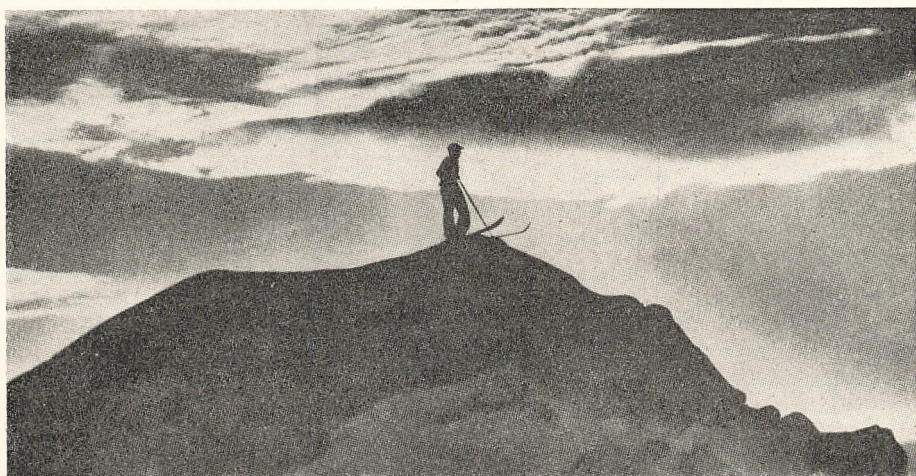
skelighed, i Medmenneskelighed. Atombomben kan umuliggøre Stormagtskrig, men ikke Voldsmentalitetens Udfoldelse hos Flertal eller Mindretal, hos Storstater og hos Storstatsgrupper, og denne vil altid føre til Frihedskampe — maaske i helt nye Former.

Naar vi grundtvigske i Modsætning til Karin Boye, Capek og Huxley saa dristigt udtaler var Tro paa dette, er det fordi Udgangspunktet for vort hele Livssyn er den første Trosartikkel og Troen paa, at Gud skabte Mennesket i sit Billede. — Denne Tro udelukker ikke, at Menneskeheden i dette Ords høje Betydning lider Nederlag paa Nederlag, — tværtimod — men den borger for, at *Kampen for det gode her paa Jorden aldrig hører op*. Aldrig før er den ophørt. Ustandseligt er nye Frihedskæmpere traadt i de faldnes Sted, fulde af dristige, banebrydende Tanker og af ufatteligt Mod og Fremfærd. Menneskets Opgave er at kæmpe, ikke at sejre. Sejren vindes et andet Sted paa den uhyre Valplads, hvoraf vor Jord kun er en forsvindende ringe Del.

Da vi Mennesker kun i Kampen oplever Livets Spænding og Livets Herlighed, tror jeg, at selve Kampsindet er givet os af Gud, og jeg tror, at han vil, at Kampen her paa Jorden altid maa fortsætte.

Hvad skal der da kæmpes for ifølge denne jordiske Kamptro og overjordiske Sejrstro? Maalet er udtrykt med de to Led af „Fadervor“: „Komme dit Rige, Ske din Vilje, som i Himlen saa og paa Jorden.“ Mange udlægger disse Ord som en Forkyndelse af Broderskabsriget og gør dermed Arbejdet for det medmenneskelige til et og alt for os. Dette kan vi ikke. Broderskabsevangeliet vil trods al sin Skønhed aldrig bære udover Raceskel og Klasseskel, udover de Afgrunde, der aabner sig mellem Mennesker og Nationer, mellem stærke og svage, begavede og ubegavede, hvide og farvede. *Uden Erkendelse af et fælles Faderskab vil Broderskabet ikke kunne sejre*. Maalet er derfor det dobbelte, der er sat os i det store Bud om at elske sin Gud og sin Næste. Uden Folkekulturens Livsforbindelse med Gud gennem Jesus Kristus og dens Erkendelse af, at alle Mennesker er Børn af samme Fader og derfor alle har samme Ret til Liv og Frihed, naar Mennesket aldrig frem til den sande Medmenneskelighed. Gud vil Medmenneskelighed og Broderskab. Gennem ham strømmer der Mod og Kraft ned til svage Mennesker og til selvsyge Nationer og tænder Haab om Fred, Frihed og Fremtid selv i dette Tidsrum, der trods Fredens og Frihedens Sejr for Millioner af Mennesker staar som et af Verdenshistoriens aller mørkeste og mest angstfulde Tidsrum.

C. P. O. Christiansen.

Solopgang over Norge.

A A R E T 1 9 4 5

SOM at staa foran en uhyre Mosaik er det at betragte Aaret 1945. Paa nært Hold ser man kun de mange brogede Sten, der kunstfærdigt sammenføjet set paa Afstand giver de skønneste Mønstre eller det store Helhedsbillede. Endnu er vi 1945 saa tæt inde paa Livet, at Enkelthederne skjuler Helheden; men hvilke Enkeltheder! Hin store Aften ved Radioen, da Londonspeakerens rolige Stemme efter et „Undskyld, et Øjeblik“ bevæget søgte at faa Budskabet frem: „Danmark er frit. Tyskerne har kapitulert, de engelske Hære vil uden Kamp kunne rykke ind over Grænsen.“ Og Dagen derefter, 5. Maj, den gyldne Dato i Danmarkshistorien og i enhver Danskers Hjerte; dyb, dyb Taknemlighed mod de allieredes Hære, der førte Kampen frem hertil, mod vore Frihedskæmpere, der saa afgørende havde vist vor Stilling, og først og sidst mod den Historiens Herre, der forskaanede os for den direkte Krigshandlings frygtelige Hærgen. Beskæmmelse, ja, næsten Angst fyldte Sindet for, hvorledes vi havde gjort os fortjent til saa stor en Miskundhed, og hvorledes vi i Fremtiden skulde gøre os værdige dertil.

Og saa kom det Slag i Slag. Den endelige Kapitulation paa alle Fronter, Norge frit, Broderlandet ogsaa skaanet, — og endelig efter en Pause den sidste Afgørelse, da ogsaa Japan strakte Vaaben, 2. September 1945, Vejen mod Verdensfreden synes aaben. Kampen for Friheden var vundet paa Krigsskuepladserne Verden over, og den store Kamp for det vundne begyndte og er nu i Gang, den at vinde Freden.

Allerede i Atlanterhavsdeklarationen af 14. Aug. 1941 havde Roosevelt og Churchill skitseret, hvad der var Kampens Maal: ikke blot en absolut Sejr over de totalitære Stater og deres nazistiske Styre, men ogsaa Opbygningen af en ny Verden, hvor Fred, Frihed og Tryghed skulde raade, og de skjulte ikke, at det sidste sandsynligvis vilde blive ulige vanskeligere end at naa selve den militære Sejr, hvor store Anstrengelser og Ofre det end krævede. Uhyre Anskuelsesforskelle og Interessesmod-sætninger vil gøre sig gældende og maa overvindes, skal Freden og Fremtiden sikres, ligesom den Hadets og Uforsonlighedens Aand, der desvære saa forstaaeligt er vokset frem, maa besejres og erstattes af en Vilje til Fordragelighed og Samarbejde alle Folk imellem.

Som i det store derude er det i det mindre, men for os lige saa afgørende herhjemme hos os selv. Under Besættelsens tunge Aag var vi enige om eet, at bekæmpe Besættelsesmagten, og det svejsede os sammen overfor denne. Men allerede i Spørgsmaalet om Bekæmpelsesmetoderne hørte Enigheden op, og først sent voksede Forstaaelsen af Frihedsraadets Kamp med Sabotage og Stikkerhenrettelse frem, indtil alle hyldede den ved Befrielsen for saa senere at sætte Fingeren paa dette eller hint mindre heldige i den. Men over al Diskussion og eventuel Misbrug staar det store, at her gav Mennesker sig helt og betingelsesløst ind under en Opgave, der hvert Øjeblik kunde kræve Livet, ja, end værre, føre til de forfærdeligste Pinsler i Tyskernes Torturkamre herhjemme eller til Koncentrationslejrenes Helvede i Tyskland. De sandede Nordahl Griegs Ord i hans store Digt „Aarsdagen“:

»Vi har lært det: Skal vi leve
ensomme og fri,
skjer det ikke ved å kreve,
bare ved å gi.«

Under den underjordiske Kamps haarde og vanskelige Vilkaar kæmpede de frem mod Maalet, der stod klart for alle, Tyskernes Kapitulation og Fjernelse fra Landet paa en for os værdig Maade, samt Afstraffelse af skyldige Elementer indenfor vort eget Folk.

Dette er nu i det væsentlige sket, og den næste store Opgave staar for, at genopbygge Landet, at faa virkeliggjort nogle af de Idealer for Samfundslivet indadtil og Nationens Liv udadtil, som tegnede sig for os under Nødværdigelsens Aar. Utallige er de Problemer, der her gør sig gældende, og selvom vi i det væsentlige kan blive enige om Maalet, er Vejene fremad mangfoldige og de forskelligste Anskuelser underkastede, Arbejdet vil gaa langsomt, give store Skuffelser for nogle, men ogsaa store Glæder som ved alt opbyggende Arbejde. Ind i denne til

Tider graa Arbejdshverdag er det, vi maa tage det store, der er sket i disse Aar, og lade os løfte af det. Gang paa Gang har vi staaet over for en Opofrelse, en uselvsk Hengivelse og en heroisk Kamp for Sandhed og Ret, for Danmark, der har fyldt vort Sind med en Følelse af noget ædelt og ophøjet, der gjorde os stille som overfor noget helligt. Synligt Minde derom er sat mange Steder, nu sidst i Mindelunden i Ry-parken, nationale Helligdomme, der skal tale til kommende Slægter, men vigtigst er det, at der ud af disse Gerningers Storhed hos os vokser noget forpligtende, en Offervilje og Rankhed, der gør, at deres Ofre ikke var forgæves.

Her og kun her er det, det nye kan gro frem. Mangt og meget kan vi ændre og afhjælpe ved Udrensning og Afstraffelse, ved Love og Anordninger, men af Enkeltmenneskets Ord og Handling afhænger det, om en ny og bedre Tid skal gro frem.

»det är du, som bebor det,
av din gärning beror det,
fosterlandet blir, vad du gör det till.«

Denne Krig har atter til Overmaal vist os, hvor straalende vi behersker Teknikken, alle Hindringer til Lands, til Vands og i Luften overvindes, og Atomsprængningens Energimasser gøres Mennesket underdanige, men den har ogsaa vist, hvilke Afgrunde der findes i Menneskesindet. Hvem havde troet og kan endnu fatte den Bestialitet, et Menneske kan rumme. Helt har Mennesket afsløret sig i disse Aar; vi har set det i al sin vidunderlige Storhed og Vælde og i sin dybeste Fornedrelse med alle Mellemtuancer. Sandelig, Menneskelivet rummer Mulighederne for at stige højt — men ogsaa for at falde dybt; skæbnsvanger er Vejen, det vælger, — og hvor er vi naaet kort efter to Aartusinders Forkyndelse af det kristne Næstekærlighedsbud. Her kan kun faa sige sig Hus forbi, og her har vi Brug for at mobilisere alle de hjælpende Kræfter, der staar til vor Raadighed. Netop Krigsaarene har beriget os med saadanne store Eksemplers Magt; mange, mange ukendte, men andre kendte, som de nordiske Digtere, har skænket os store Værdier, netop i Ord og Handling. Jeg har citeret Grieg, der fandt Døden ved Nedstyrtning over Berlin; jeg kunde nævne Arnulf Øverland, der maatte gennemleve Koncentrationslejrens frygtelige Tid, og mange andre Nordmænd, Svenskere, der har skænket os meget, f. Eks. Karin Boye, hvis brændende Sjæl bukkede under, da den tyske Krigsmaskine syntes at besejre alt og alle, men først og sidst gaar dog vore Tanker og vor Tak til Danmarks egen store Søn, Kaj Munk. Han, Præsten og Digteren fra Vedersø, voksede under Besættelsesaarene til en aandelig

Indsats, der gjorde ham til den store Revser af det danske Folk, der paa pegede det dets Fejl og viste det Vejen frem. Saa stærkt lød hans Tale, at den maatte standses gennem Martyrdøden, men som Rune Lindström udtalte ved en Fest til hans Minde umiddelbart efter Skændselsdaaden: „Nu har våldet talat. Då *taler Kaj Munk!*“ — thi ingensinde er der vel blevet lyttet til hans Ord, som da han selv var gjort tavs, — og *den Tale forstummer aldrig.*

Ingen har vel som han i Nutidsdigtning givet Udtryk for Livets rige Mangfoldighed, dets store Muligheder i Fald og Rejsning, for den Modsætningernes voldsomme Spænding, der maa fylde det levende Sind, men hos ham samledes i en dirrende Kamp for alt, hvad der er af Aand. Hvad kan vi ikke lære om Verden og os selv af hans Værker lige fra „En Idealist“ med Voldsmennesket Herodes til vor egen Nationalhelt „Niels Ebbesen“. Stærkt taler Ordene i hans sidste Prædiken i Københavns Domkirke til os i Dag: „Der blomstrer et Had over Alverden, vildt, fortærende ondt. Kristus har lært os det store i med alle Evner og Kræfter at gaa imod det onde uden at hade, uden at lade sig svække af Had. Kristus har lært os den dybe Forskel paa retfærdig Straf og saa Hævn.“ Gennem hans Liv og Gerning gaar der en stærk Tro paa de gode Kræfters Sejr i Livet; mørkt kan det til Tider se ud, men netop naar det er mørkest, mærkes den mindste Lysstraale, og tilsidst vil den sejre helt over Mørket, som det dog kræver stadig Kamp at holde nede.

»At tro er det rebelske,
at ville Værn, at maatte Trods.
Kun den, der ej kan elske,
kan slippe for at slaas«.

Gennem Kærligheden til Livet i al dets rige Mangfoldighed og i Troen paa Guds Vilje med os skal vi ville Kampen; thi Livet er Kamp, det er hans Budskab til os. Og med ham som Symbol paa alle dem, der gav deres Liv i Kampen, maa vi føle Ansvaret ved deres Eksempel over vor Hverdag, hvor Glæder og Skuffelser vil veksle, til aldrig at give op. Vi tror ikke paa at kunne forvandle Verden fra i Dag til i Morgen, men vi tror, at hver eneste, der vil, kan være med til at give bedre Kampvilkaar for det gode, for Sandhed og Ret, og derigennem med til, at V-Aaret 1945 ikke blot bliver Aaret, da Despoti og Voldsherredømme led afgørende og, lad os haabe det, endeligt Nederlag, men ogsaa et Mærkesaar for stigende Forstaaelse Nationer og Mennesker imellem frem mod Maalet: Frihed og Fred.

»Men efter den grusomme leken,
som pinte, myrdet, rev ned,
ber vi at landet vi elsker
må gi oss kraft til fred«.

Guldagger.

Vej under Bohusgården.

„SANDHEDEN SEJRER“

SYDSLESVIG OG NORDEN AF I DAG

VENDER vi os fra de store, verdenspolitiske Forhold til vor egen nordiske Verden, er der to Spørgsmaal, som for os paa „Grundtvigs Højskole“ overskygger alle andre: *Danskhedens Skæbne i Sønderjylland og den nordiske Tankes Skæbne 1939—45*. I begge Henseender er der i Krigsaarene sket Ting, der vil faa Følger for lange — maaske uoverskuelige Tider fremover, men verdenspolitiske Forhold gør, at de politiske Følger af Nyindstillingen paa begge Fronter ikke kan vise sig endnu.

DEN DANSKE FOLKEGRUNDS SEJR

Sønderjyllands Historie under Krigen er en modig Fortsættelse af Førkrigstidens Kamp. Der er meget at fortælle om „Danske Samfund“, om „Dansk-nordisk Ungdomsforbund“, der efter Navneskiftet fortsatte sit store Arbejde for Sydslesvig, om Sønderjyllands Hjemmefront, om de sønderjydske Elevers stærke Bidrag i Meningsbrydningerne paa vore Højskoler, om deres Deltagelse i Modstandsbevægelsen, hvorom vi paa „Grundtvigs Højskole“ har et og andet at fortælle, især om to af vore Karle. Det eneste, jeg standser ved, er *det nye voldsomme Skel*, som

Krigen drog mellem Nordslesvig og Sydslesvig. Skelbækken blev Skellet mellem Liv og Død, som Kongeaen var det i 1914—18. At det var en Lykke, en usigelig stor Lykke for det danske Nordslesvig, at „Grænsen laa fast“ ogsaa under Besættelsen, er klart for alle, men selve det, at Grænsen blev respekteret af Nazismen, har i manges Øjne givet den en Fasthed, som har bidraget stærkt til at skabe Vanskeligheder for Sydslesvigernes Sag her i Dag.

Sydslesvigernes Breve hjem kender I alle, og hvert Brev har givet Vækst til Viljen om, at aldrig mere bør nationale Mindretal deltage i Herbergstatens Krige, en Tanke, der allerede var fremme i 1920. Sydslesvigs faldne og forsvundne har — ikke mindst gennem Bernhard Hansens Taler fra Duborg Skolen knyttet Hjerterbaand mellem Sydslesvig og Moderlandet og har været med til at vække den Bølge af sydslesvigsk Forstaaelse, som er gaaet hen over Danmark. Et af de stærkeste Udtryk herfor er Grænseforeningens vældige Tilvækst og Dansk-nordisk Ungdomsforbunds Erklæring om, at Valpladsens Forlæggelse fra Nordslesvig til Sydslesvig er et af Krigens vigtigste Resultater.

Mærkeligere end alle trofaste danske Indsatser baade i Nord- og Sydslesvig er dog *det Skred i Modstandernes Lejr*, som Nazismens Sammenbrud har medført; et Skred, som ofte enten overvurderes eller undervurderes herhjemme. Tyskheden i Sydslesvig og den nordslesvigiske Hjemmetyskhed regner mange for et udelukkende Konjunkturfænomen, skabt af den slesvig-holstenske, bismarckske og nazistiske Sejrslinie. Den var, som man fortalte mig i Sydslesvig i 1920, „Soldaterforeningstyskhed“, et Knæfald for Stormagtsvælde og økonomiske Fremgangsmuligheder i Verdenserobringens Skygge. Andre tager Tyskheden i begge Lande for Alvor, ser heri et naturligt historisk Produkt af et „Skæbnefællesskab“ med Holsten og Preussen, der virkelig har omvendt danske Sind til tyske, trods alle Claus Eskildsens morsomme og betydningsfulde Beviser for den danske Folkegrunds Stædighed.

For mig ligger Sandheden midt imellem. Der er en Konjunkturtyskhed, der skræmmer og betager ved sin Magtudfoldelse, ved sit haandfaste Greb paa politiske Realiteter — Bismarck har med Rette imponeret mange — og jeg tror, at Titusinder af det gamle Sønderjyllands Danske er faldne for denne — stødt ned i Elendigheden ikke mindst af den danske Regerings Ligegyldighed, men der er ogsaa sand Tyskhed i Landsdelen, Danske, for hvem det tyske er blevet til folkeligt Liv, fordi der er „et evigt Tyskland“ med store sjælelige og aandelige Værdier, som kan vinde fremmede for sig, saaledes som Danmark har vundet mange indvandrede franske og tyske Slægter for sig.

Det, der nu sker i Nord- og Sydslesvig, er at Tusinder af de først-

nævnte finder tilbage til deres danske Rod som Brodersen i Tarup — ofte takket være de nazistiske Arierattester. „Sandheden sejrer“, sagde Masaryk, og den danske Sandhed, som er blevet bortløjet i sønderjydske Skoler i Aarhundreder, har sejret i utallige Hjerter. *Det, der her sker, er forunderligt stort, paa en Maade større end det, der skete i 1920, fordi det gaar dybere i Sjælene, fordi det gaar længere mod Syd.* Som Erik Appel har sagt: Først med Nazismen løb det preussiske Tyskland, Militarismens Tyskland, Linen ud, og først nu falder der Skæl fra Øjnene, og gamle danske Slægter, der troede sig tyske, forstaar nu, at der er andre tyske Veje at gaa end Potsdamvejen, Siegesallé og Berchtesgadenvejen.

Vejene skilles i disse Aar, og det er min Tro, at det hjemmetyske Mindretal i Nordslesvig vil halveres, og at det danske Mindretal i Sydslesvig vil flerdobles i de kommende Aar, men for at dette kan ske, maa *Sydslesvig udskilles fra Holsten, unddrages de tyske Statsmyndigheder og befries for Flygtningestrømmen syd- og østfra.* Den sydslesvigske Resolution maa blive godkendt af vor Regering og opfyldt af de allierede i Forbindelse med et klart Tilsagn til Landsdelen om en fremtidig Folkeafstemning — og saa maa I gamle Frederiksborgere til Sydslesvig som Karle og Piger, som Børneplejersker og Socialhjælpere, som Lærere og Lærerinder.

DE TO SANDHEDER OM NORDEN

Som „Sandheden sejrer“ kan sættes som Overskrift over alt, hvad der — i Længden — vil vise sig af nyt og stort i Sønderjylland, kan det samme sættes over Norden i de samme fem Krigsaar og i Aarene, der kommer. Blot faar Ordet, anvendt paa Norden, en bitter Klang.

Sandheden om vor Selvoptagethed, om vor nærsynede Forsigtighed, om vor Tillid til, at vi hver for sig kunde klare os ud af Farezonen, har baaret sin bitre Frugt, den Sandhed, som Stauning gav saa djærvt et Udtryk for et Par Aar før Krigen, og som Nordens tre Konger meddelte Præsident Kallio i Stockholm i Oktober 1939. *Sandheden om de forsømte Muligheders Politik i 1920*, da hverken Tyskland eller Rusland kunde have hindret et nordisk Forbunds Dannelse, er nu klar for alle, og som Medstifter af „Det frie Nord“ og sidste Proteststemme mod dets Opløsning vil jeg vedkende mig min Tro paa, at Nordens Historie var blevet en anden, lykkeligere og ærefuldere, om vi havde fulgt en anden Linie. Skønt det er uhyre svært at dokumentere sin Paastand i Sager som disse, er jeg overbevist om, at hverken Rusland eller Tyskland for de sekundære Formaal, de havde i vore Lande, vilde have gaaet i Kamp mod et samlet Norden. Den vældige, især Danmark og Sverige omfat-

tende Bevægelse. Dannelsen af en nordisk Forbundsstat havde en i mine og manges Øjne stærk realpolitisk Baggrund. Det meste af, hvad der i 1942—43 blev fremført af Motiver, havde sin fulde Gyldighed — og vil kunne faa det igen. At der nu er blevet tavst om disse Forhold, har sine storpolitiske Grunde, der ligger i Fortsættelsen af Ruslands Nej til Planen om et finlandsk—svensk—norsk Forbund fra Marts 1940. For mig er der kun Tale om en Strøm, en vældig Flod af nordisk Vilje til Fællesskab i Liv og Død, som er gaaet under Jorden, men kan staa frem, naar Forholdene ændres paa Storpolitikens kalejdoskopisk skiftende Lærred.

Er dette den bitre Sandhed om Norden 1939—45, er *den herlige Sandhed* denne, at aldrig i Verdenshistorien har Folkeslag — dette Ord taget ikke i politisk Forstand — ydet hinanden Hjælp i Krigstid som Nordens Folk nu. Aldrig har saa mange Enkeltmennesker og saa mange Hjem ydet saa stor en Indsats for at lindre Nabofolkets Nød, som nu. Naar Tallene engang bliver offentliggjort, vil man se, at de langt overgaar de alvorligste Forventninger fra 1939.

Sandheden er den, at Nordens Folk fra Ladoga til Reykjavik og fra Svalbard til Ejderen, har et dybere Fællesskab om væsentlige Livsværdier netop om dem, der har været kæmpet for i Kampen mod Nazismen, end nogen anden Folkegruppe udenfor de britiske Dominions. Russiske og angelsaksiske Sympatier kan i de kommende Aar bortlede Opmærksomheden fra Norden, men Sandheden vil atter sejre. Nordens folkelige Liv, dets seksfoldige Liv, vil sejre over det „artsfremmede“, der først for Alvor melder sig, naar vi staar overfor den russisk—slaviske Folkeverden. England og Amerika, Canada og Australien er det udvandrede Norden. Som mod Øst, maa vi mod Vest føre en *Front- og Bro-Politik* i kulturel og økonomisk Henseende. Aaben for alle nye Paavirkninger, men dybt rodfældet i vor egen Fortid, der er en fællesnordisk Fortid, som vor Fremtid skal blive en fællesnordisk Fremtid.

C. P. O. C.

SYDSLESVIG I TAL

Siden Kapitulationen er der foregaaet en rivende Udvikling i det danske Arbejde i Sydslesvig.

Skoletallene: De bestaaende Skoler: Kommuneskolen i Flensborg havde før Kapitulationen 165 Elever. Den begyndte det nye Skoleaar med over 700. Duborgskolen 168 til 225. Tarup fra 11 til 39. Jaruplund fra 10 til 22. Tønning fra 10 til 96. Børnehaven 26. Harreslevmark fra 11 til 28. Langbjerg fra 10 til 18. Ladelund fra 11 til 25. Slesvig By: de nøjagtige Tal er ukendte, men der er en mangedoblet Tilslutning, Børnehaven f. Eks. fra 11 til 50.

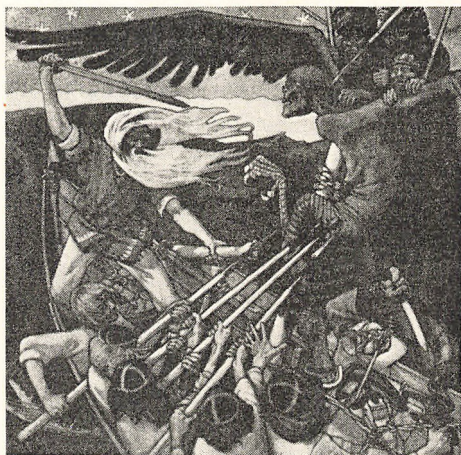
Samtidig er planlagt Oprettelsen af en lang Række nye Skoler hele Sydslesvig over: Agtrup 20 Elever, Arnæs 32, Bargstall 12, Bramsted 15, Brebøl 30, Damholm 13, Ellehoved, her muligvis Sammenlægning med Ladelund, Flensborg Sporskifte 28, Frederiksstad 94, en Børnehave med 12 Børn, Gelting 23, Hornum 16, Husum 30, og Børnehave med 20 Børn, Kappel 36, Karlum 10, Kobbermøllen 36. Lindholm Amt: to Skoler 65, Læk 22, Møllebro 12, Nibøl 18, Nyhus 22, Nykirke 14, Oldsum 25, Oversø 12, Satrup 40, Skovbøl og Store Vi 12, Sønder Brarup 47, Tinningsted 17, Tolk 15, Tumbly 22, Valsbøl 14, Veseby 15. I alt bliver det 40 Skoler med et Elevtal paa langt over 2000 mod 9 Skoler før Kapitulationen med kun 437 Elever.

„Flensborg Avis“, det daglige Bindeled, Vagtblusset, har forøget sit Holdertal med langt over 5000. F. Eks. i Slesvig By var der før Kapitulationen 88 Abonnenter, 1. Juni 162, 1. Juli 363, 1. August 603, 31. August 727, 15. September 770, 1. Oktober 845.

Den slesvigske Forenings Afdeling for Flensborg havde en Tilgang i Maj, Juni og Juli paa langt over 2000 Medlemmer, her ikke medregnet de mange, der straks afvistes som værende Nazister eller Tilflyttere. Der var nyoprettet 5 „Slesvigske Foreninger“.

Frihedsbevægelsen i Sydslesvig, en Folkebevægelse, der har rejst sig overalt i Landsdelen med et Krav om at komme bort fra Tyskland og i nærmere Tilknøytning til Danmark, har paa en Resolution med disse Krav foretaget en Prøveindsamling af Underskrifter blandt de hjemmefødte Sydslesvigere, der udgør 82 pCt. af Befolkningen (Nazister var udelukket fra at skrive under). Indsamlingen gav en overvældende Tilslutning. I Flensborg 10,000 Underskrifter paa 14 Dage, kun i bestemte Gader. Tilslutningen var 80—90 pCt. I Brebøl 100 pCt., Sillerup 90 pCt., Store Vi 95 pCt., Adelbylund og Sønderup 80 pCt., Seeth 80 pCt., Tønning ca. 100 pCt. o. s. v.

Herman Hunger.

Hjem til Norge over Kolen.

EFTER BEFRIElsen

DEN danske Højskole arbejder ud fra det bibelske Grundsyn paa Mennesket, som Grundtvig fremfor nogen anden herhjemme har kastet Lys over: at Mennesket er skabt i Guds Billede og i Kraft af Aand og Ord er højt hævet over den øvrige Skabning. Hvert enkelt Menneske og hvert Folk er af Gud sat ind i Tilværelsen for at være med til at virkeliggøre Guds Verdensplan. Hvert Menneske og hvert Folk har sin bestemte Plads at udfylde i Helheden, og Opgaven er ikke blot at finde, men at fylde denne Plads.

Der er næppe nogen Højskolemand, som vil fornægte dette Grundsyn, men der er dem, der mener, at det ofte kommer for svagt frem i Højskolens Arbejde. De vil hævde, at det er Højskolens eneste Opgave at forkynde dette Grundsyn først og sidst, og at de, der ikke gør det, svigter Højskolens Sag.

I og for sig er dette ikke urigtigt, men der kan forkyndes paa forskellig Maade — direkte eller indirekte. Taler man altid direkte om Grundsynet og kun herom, bliver Højskolen let dogmatisk og dens Virkefelt begrænset til de paa Forhaand rettroende. Taler man derimod mere *ud af* dette Grundsyn end *om* det, er der Haab om, at det ogsaa kan bringes ud til dem, der ikke paa Forhaand har indset dets Sandhed, men som trænger til Klarhed over deres egen Plads i Tilværelsen og de Grundmodsætninger mellem Liv og Død, som behersker den.

Højskolens Opgave maa være den dobbelte, at holde dette Grundsyn fast og at forkynde det paa en saadan Maade og ved saadanne Midler, at det kan naa ud til de mange, som trænger til dette Budskab.

Mange mener, at Højskolen efter forrige Krig kom paa Vildspor, fordi den blev for stærkt optaget af at orientere Ungdommen om den ydre Verdens Forhold, om Folkeforbund, internationale Strømninger og sociale Problemer, og de vil vel nok nu hævde, at Højskolen kun skal forkynde sit Grundsyn og afholde sig fra Verdensorienteringen.

Jeg mener, at der ligger en Fare i at forsømme dette sidste; for det første den Fare, at Højskolen skal stivne i Rettroenhed, men for det andet, at den skal svigte sit Kald derved. Thi Konsekvensen af det bibelske Grundsyn maa dog være, at man retter Blikket udad mod hele Menneskeheden og dens Problemer. Det er jo ikke blot de rettroende, men alle Mennesker, der er skabt i Guds Billede, og Betingelsen for, at Fred og Fordragelighed kan komme til at præge Menneskehedens Liv, er, at dette Syn trænger igennem i alle Folkeslag. Det er jo dette Syn, der ligger bag Demokratiet, og som fandt Udtryk i den franske Nationalforsamlings Erklæring af 1789 om „Menneskets naturlige, umistelige, uforanderlige og hellige Rettigheder“, som fremhæver, „at Menneskene fødes og forbliver frie og lige i Rettigheder, og at sociale Forskelle kan kun begrundes med Hensynet til det almene Vel“. Den egentlige Begrundelse herfor er jo nemlig den, at alle Mennesker er Guds Børn og derfor skabt til at leve broderligt sammen og ikke til Kiv og Strid.

Vi har nu gennemlevet en Tid, hvor Menneskerettighederne har været krænket paa det groveste, hvor Friheden har været knægtet, Ligheden fornægtet og Broderskabet afløst af Racehad, Menneskeforfølgelse og Krig. Ogsaa vort Folk har været udsat for dette Tyranni og har maattet rejse sig imod det. Og ud fra ovennævnte Syn paa Mennesket har vi ikke blot haft Ret til at øve Modstand mod Undertrykkelsen, men Pligt dertil, fordi Undertrykkelsen skete ud fra en Fornægtelse af det menneskelige Broderskab.

Undertrykkelsen tvang os til at samle os om vort eget. Vi er blevet mere danske end før og har oplevet, hvad Frihed er værd. Det var ikke blot Tyskerne, der krænkede vor Grundlov. De tvang os selv til at gøre det. Men Trykket avlede Modtryk. Folkeaanden vaagnede, Frihedssansen brød igennem. Uffe hin Spage rejste sig fra sin Krog og gravede „Skræp“ op af Jorden. Modstanden blev ydet baade med og uden Vaaben, og det, vi alle kæmpede for, var at erhverve vore personlige, nationale og menneskelige Rettigheder paany, dem, vor Grundlov normalt er Værnet om.

Vi ved godt, at det var de store allierede Magter, der vandt den militære Sejr, og næst Gud er det dem, vi skal takke for vor Befrielse. Men vi maa ogsaa være taknemlige over, at Danmarks Ungdom vaagnede og hjalp til. Statsminister Buhl gav denne Tak Udtryk i sin Tale til Københavns Ungdom, da den den 17. Maj drog til Christiansborg med Fakkeltog.

„Vi takker jer, fordi I efter Besættelsen afviste Undertrykkernes Lokketoner og gennem det Sammenhold, som skabtes ved Dansk Ungdomssamvirke, opbyggede en fast aandelige Modstandsfront. Da Aaget knugede haardere og haardere, og den aktive Modstandsbevægelse groede frem, var det Ungdommen, som her gik i første Række. Uden Ungdommens begejstrede og offervillige Indsats kunde den underjordiske Kamp mod det nazistiske Herrevælde ikke være gennemført.“

Lad os være taknemlige for den Modstand, der blev øvet baade paa den aandelige og den aktive Front. Det er jo ikke blot Frihedskæmperne, der har ydet den. Det er sket rundt i de tusinde Hjem, i Skolerne, i Kirkerne, i Foreningerne, i Arbejdslivet og i det politiske Liv. Hele Folket — med de bekendte Undtagelser — var jo tilsidst med i Modstanden paa mange Maader. Det er ikke noget, vi skal prale af, for det var kun naturligt. Men vi maa have Lov at beundre dem, der paa særlig tydelig Maade tog Kampen op, især dem, der gav deres Liv i den.

Det var *Friheden*, der kæmpedes for. Og Danmark fik sin Frihed igen. Og Glæden og Takken var ubeskrivelig. Men nu maa vi ikke lade os forlede til at tro, at vort Land i Fremtiden skal hævde sig i Kraft af Vaabenmagt og militære Bedrifter. Det vil vi aldrig kunne, om vi saa alle blev Frihedskæmpere.

Men der er andre Fronter at kæmpe paa. Der skal ogsaa kæmpes paa *Lighedens* Front. Der forestaar nu et uhyre Genopbygningsarbejde herhjemme og Verden over. Det er nødvendigt, at der nu overalt blandt Politikerne og ude i Folket er Mennesker, der vil gaa varmt og helhjertede ind for at skabe social Retfærdighed og en ligeligere Fordeling af Livsgoderne. Her er en stor Opgave for dem, der ikke følte sig kaldet til at haandtere Maskinpistol og Bomber. Denne Kamp maa være en Fortsættelse af Frihedskampen og skulde helst besjæles af den samme Begejstring og Offervilje.

Vi skal ikke blot værge vort Land, vi skal bygge vort Land. Vi skal elske det frem i vor Bøn, i vort Barn. Vi skal øge dets Gavn, vi skal søge dets Savn ifra Grænsen og ud til de drivende Garn.

Vi skal ikke standse ved Landegrænsen, thi en endnu større Opgave forestaar. Vi skal kæmpe for *Broderskabets* Sag paa Jorden, for Forsoning mellem Folkeslagene, for Verdensfreden, mod Krigen.

Nu er vi saa optaget af vort eget, af Udrensningen herhjemme. Og denne Hovedrengøring er et nødvendigt Onde, men den er ikke positiv i sig selv. Den er kun Forudsætningen for det egentlige Genopbygningsarbejde. Dette bestaar i, at vi alle som en gaar ind i skabende, produktivt Arbejde, hvad enten det er Haandens eller Aandens Gerning. Vaaben kunde udrydde Nazisterne, men den Tankegang, de repræsenterede, maa bekæmpes med aandelige Vaaben i Hjem og Skole, gennem Folkeopdragelse og Forkyndelser og ved ædel menneskelig Virksomhed. Paa denne Front kan alle være med.

Vi maa ikke nu nøjes med at stirre paa os selv og vort eget. Nu, da vi selv har erfaret, hvad Undertrykkelse er, og hvad Fredens og Frihedens Goder betyder som Betingelser for en menneskelig Tilværelse, nu har vi en Forpligtelse til at være med til at bringe disse Goder ud til alle Mennesker. „Nogen maa begynde med at tilgive“, siger Biskop Berggrav. Og det er den største Opgave nu.

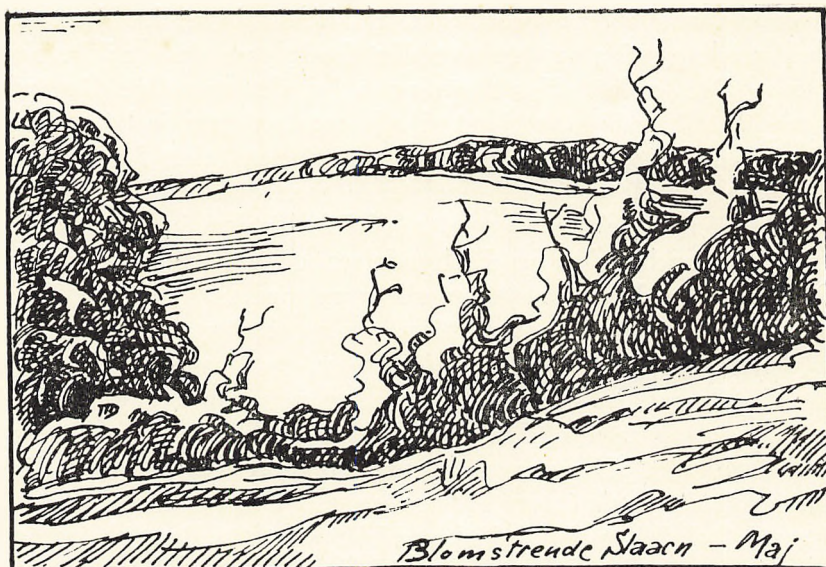
Vi maa af al Magt og med al vor Varme støtte Bestræbelserne for en organiseret Fred — ogsaa med Vaaben, om det kræves af vort Land, — men først og fremmest ved Arbejde, Opdragelse og Tro. Vi maa bekæmpe den Fjende, som er større og værre end Hitlerismen — selve Krigen og alt dens Væsen. Hele vor og Verdens Fremtid afhænger af, at dette Arbejde bliver gjort, og af, at det lykkes. Vi maa have lært nu, at Krig er Vanvid, og at dette Vanvid skal udryddes.

Her maa Højskolen i Kraft af sit Menneskesyn være kaldet til at være med, ikke blot ved at tale om dette Grundsyn, men ved at virke ud fra det. Den maa udvide de unges Horisont, føre deres Tanker ud over Landegrænserne til hele Menneskeheden, oplyse om dens Kaar og Leveforhold, om Uret, der begaas, om Fejl, der skal rettes. Den maa inspirere Ungdommen til ikke blot at kæmpe for egen Ret til Frihed og Udvikling, men ogsaa for andres; den maa vise, at det folkelige kun er et Trin paa Vejen mod det menneskelige.

Endnu som paa den franske Revolutions Tid gælder det, at „Uvidenheden om, Forglemmelse af og Foragten for Menneskerettighederne er den eneste Grund til Landenes Ulykke og Regeringernes Fordærvelse.“

Fremtidens Opgave for Højskolen, for os alle, maa blive en Kamp for de Menneskerettigheder og -Pligter, som følger af, at Mennesket er skabt i Guds Billede.

Ernst J. Borup.

FESTRUS OG SANDHED

EFTER Krigstidens Indsnævring af alle Forhold, staar vi nu foran de mange Opgaver, der skal tages fat paa. Maaske synes vi da, at meget — efter den store Lettelse, vi alle har følt — ser lidt forvirret ud. Hvor er det nærmeste Krav?

I de fem tunge Aar var det paa en Maade mere enkelt. Det, der skulde styrkes, var Sammenholdet indadtil og den mere eller mindre direkte Kamp mod de fremmede. Disse Opgaver lykkedes det jo at faa løst, og mange følte sikkert Skuffelse og Forbavselse, da denne lysende Samlethed og Enighed efter Krigen afløstes af Kiv og Strid om Smaatterier. I Virkeligheden var det, der skete, vel kun hvad man kunde have ventet. Man syntes efter Afslappelsen, at der igen maatte være Tid og Raad til at give sig af med de mange mindre væsentlige Problemer; i den pludselige Glæde glemte man maaske, at Freden ofte er vanskeligere at vinde end Krigen.

En ond Tid kan altsaa fremkalde en Storhed og Enkelthed i Tankegangen, som man ofte maa savne i en tryggere Periode. Søren Kierkegaard sætter dette paa Spidsen, naar han siger, at han ikke klager over, at Tiden er ond, men over, at den er ussel; derfor elsker han det gamle Testaments voldsomme Beretninger, dengang elskede man, dengang hadede man, dengang var Vandene skilte.

Nu staar vi og skal forme en Fremtid, som vi ikke ønsker ond, for de „fem forbandede Aar“ var forbandede; men vi vil heller ikke, at den skal blive ussel, smaatskaaren. Vi vil saa gerne tro, at ogsaa i den trygge Tid kan Menneskelivet have den Storhed over sig, det tit viser i Kampen. Men skal vi Usselheden til Livs fra dens første Begyndelse, er der noget, vi allerede nu maa slaas med, nogle Løgne, der er ved at vinde Indpas, som om de var Sandheder, noget, der ikke er i sin Orden; men som kan se ud til at være det. Vore slidte Nerver, vor jublende Følelse af Befrielse har maaske hindret os i at være vagtsomme nok.

Den første af disse „Sandheder“ er den, der indrømmer Hadet og Hævnsygen en vis Ret til at eksistere. Mange Lande og mange Enkeltpersoner — ogsaa herhjemme — har lidt forfærdeligt, og alle har vi oplevet, at det ikke er saa ligetil i Kampen mod en grusom Fjende at nøjes med at hade *det* onde, Aanden, Tankegangen. Men det Had, der fik Lov at brede sig videre, er farligt nu og maa bekæmpes.

Let er det imidlertid ikke at komme til Livs, for i mange Tilfælde vil det trives i Læ af det Krav om Retfærdighed og Straf og Udrensning, som ethvert Menneske, der vil det godes Sejr, maa nære. Den pjattede Blødsødenhed kan blive skæbnesvanger senere.

Men her er det svært at holde Balancen paa den smalle Vej, der paa den ene Side har Ligegyldighedens og Blødsødenhedens Kløft og paa den anden Hadets og Hævnsygens. Der er maaske ikke saa stor Fare for, at vi skal dumpe ned i den første af disse; men saa meget større er Faren, der truer fra den anden.

Biskop Berggrav har peget paa en Hjælp til denne vanskelige Gang. Han taler om Udrensning og Straf og siger, at man — ved at se et Menneske faa tildelt sin retfærdige Straf — maa prøve sig selv, om man udelukkende føler Glæde derved, eller om man inderst inde føler den Sorg derved, som udspringer af sand Medmenneskelighed. Hvert Menneske — og hvert Folk — er en Guds Gesandt med et bestemt Budskab at bringe, og det maa volde Sorg, om man ser dette Kald blive forfusket.

Den kollektive Straffemetode: de mange, der maa lide for den enkeltes Skyld, ser bort fra det enkelte Menneskes Værd som en Guds Gesandt, og denne Maade at straffe paa har vi vel bekæmpet som intet andet af det, Nazismen anvendte i sin Kamp. Men naar vi i Dag skal gaa den vanskelige Balancegang, maa vi prøve os selv, om vi virkelig i vor Tankegang er hævet over denne Kampmaade.

Vi, der blev tilbage her paa Skolen, efter at Flygtningene var kommet, har i Sandhedens Navn maattet føre en Kamp mod det i os, der fristede os til at betragte disse Mennesker som hørende til en lavere Kaste.

Nogle af disse ubudne fremmede har været Nazister og spyttet paa vore Landsmænd, naar de som Fanger førtes gennem deres Land, andre af dem har Aar igennem ført en haabløs Kaamp mod den Nazisme, ogsaa de hadede. Alt dette bør imidlertid være os ligegyldigt; tilbage bliver kun, at vi ikke — aandelig talt — skal spytte paa noget Menneske. Det Syn paa Mennesket, jeg lige har omtalt, skal være med til at hindre os deri.

En anden „Sandhed“, der truer os i Dag, som den vel altid truer den sejrende Part, er blevet iklædt en Verslinje, vi gennem længere Tid har kendt og forstaaet. I „Det haver saa nyligen regnet“ har vi sunget om Ugræsset, der sendte sit Frø ind over vort Land, og ogsaa i den seneste Tid har Billedet passet; men det passer ikke, naar man — som det nu ofte er Tilfældet, skælder alt ussel og daarligt i vort Land ud for at være en Slags Nazisme, noget, der er føjet over Hegnet nu for ganske nylig. Denne Udlægning vidner om et forfærdeligt Kortsyn. Det ondes Historie begynder ikke med Hitlers Magtovertagelse eller med 9. April 1940. „Ariere“ kaldte Nazisterne sig, det betyder „de rene“, og de havde ganske bestemte Syndebukke at give Skylden for, at ikke alt endnu var saare godt. Vi skulde dog efter to Verdenskrige, der har afsløret adskilligt ondt hos os alle, være blevet klogere.

Nu bør vi vide, at ethvert Menneske har Muligheder, der gaar i to Retninger, selv om denne Kendsgerning tidligere har været glemt nu og da i lange Freds- og Fremskridtsperioder.

Vor Fremtid maa ikke blive en Fortsættelse af den onde Tid, vi har levet igennem. Faren derfor er ikke stor; men den maa heller ikke blive en ussel Tid præget af Nag og Selvgodhed. I en saadan Tid vil det enkelte Menneskes Horisont blive ynkelig snæver, Verden vil have i sig Kimen til nye Konflikter, og Danmark vil have Spiren til en „Livsløgn“, der paa en Gang betyder en Sovepude og et uvirkeligt Forhold til Problemerne, der vil trænge sig paa.

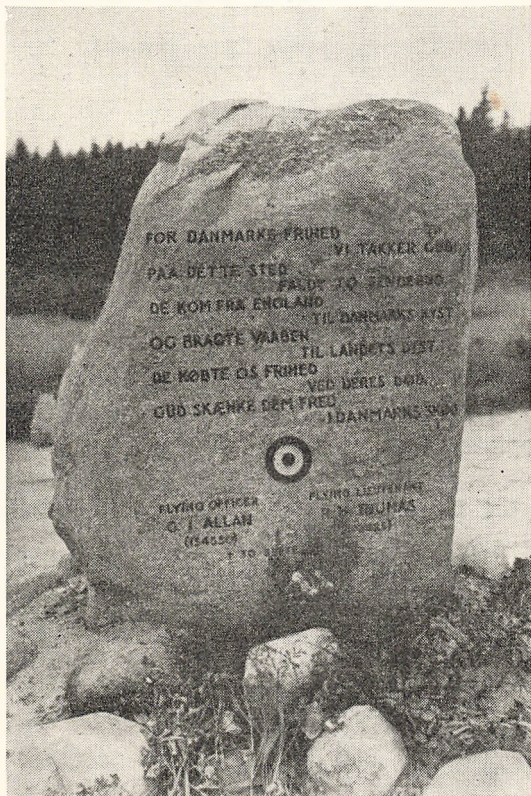
Vi maa ikke i Øjeblikkets Festrus lade for letkøbte Sandheder svække Kraften i Aanden fra 1940 og 43 og 45, den Kraft, der bl. a. — nu da de fremmede er ude af Landet — skal vise sig i en stadig Stille Krav til os selv — større og større — om den klareste Ærlighed.

Kun hvis vi af al vor Evne stræber efter dette, vil vi kunne undgaa den usle Tid som Afløser af den onde, og med Tak vil vi engang kunne se tilbage paa disse glade Aar og med Sandhed kunne sige

Det var en skøn Begejstrings Tid,
hvis Minde er os blevet.
Lyksalig den, som med sit Folk
en saadan Tid har levet.

Emil Petersen.

HØJSKOLENS OPGAVER I DAG

Mindestenen v. Gribskovlejren.

Vi har bedt Højstrup Jensen, der var Medlem af Frihedsraadet i Hille-rød, om i Aarsskriftet at give Udtryk for sit Syn paa Højskolens frem-tidige Opgaver.

PAA mit Skrivebord foran mig ligger en lille Bog, som jeg nylig har faaet tilsendt fra Samlerens Forlag. Den bærer Titlen: Christian Ulrik Hansen og indeholder de sidste Breve fra en ung Mand, som er fængslet af Gestapo og nu venter paa at blive henrettet. Han blev skudt den 23. Juni 1944, kun 23 Aar gammel. Christian U. Hansen, som vi kaldte ham inden for Frivillig Dansk Arbejdsbejdstjeneste, hvor jeg lærte ham at kende, skrev disse Breve til sit Hjem, Gaarden deroppe i Himmerland, og til sine Venner, fuldt fortrolig med, hvad der ventede ham.

At læse disse Breve, hvoraf nogle er skrevet paa Toiletpapir og smuglet ud af Fængslet, er en saa vidunderlig Oplevelse, at jeg inderlig haaber, at de i de kommende Aar maa blive læst højt for de unge paa hver eneste Højskole i Danmark.

Brevene er en eneste stor og svulmende Lovsang til Livet og til Danmark. Livet og Danmark var for Chr. U. Hansen det samme. Danmark var Hjemmet med Mor og Far og Søskende, det var Vennerne, det var de rige Modsætninger i dansk Natur med Aarstidernes Vekslen, det var vor Fortid og Nutid, men først og sidst vor Fremtid, Danmarks og Nordens Fremtid. Det danske Folks Fremtid omtales i hvert eneste

Brev, og man mærker en brændende Længsel efter at faa Lov til at være med til at forme denne Fremtid. Men trods denne stærke Livsfølelse — trods alle de Opgaver, han saa gerne vilde være med at løse for vort Land, finder vi ikke en eneste Klage over, at han skal dø, selv ikke i det sidste Brev, skrevet faa Timer, før han skal skydes. Han gik ind i Kampen for Danmarks Frihed med fuld Viden om, at Døden kunde blive den sandsynlige Udgang. „For at et Folk kan leve, maa nogen kunne dø“, skriver han. Det blev hans Lod at dø, men han beder sine Venner føre Kampen videre til Sejren. Sin 16-aarige Bror beder han om at holde fast ved Bondens Gerning og skabe et af disse „sjælestærke, nordiske Hjem“. Han dør i Bevidstheden om, at den Geværsalve, som skal afslutte hans Liv, vil give Genlyd over hele Himmerland og rive de himmerlandske Bønder ud af den vante Tryghedsfølelse, vække dem til Eftertanke om, hvad der sker i Ufrihedens Danmark, faa dem til at knytte Hænderne i Forbitrelse og vende sig mod Tyrannerne i Kampen for Sandhed og Ret.

Paa den Maade faar hans Død Mening. Han dør ikke i blindt Had til dem, der har dømt ham. Ikke et eneste Sted mærker man Hadet. Han giver sit Liv i en overstrømmende Kærlighed til Land og Folk. Saa stor er denne Kærlighed, at han kan meddele sine Kammerater i Fængslet deraf. Da hans frie Kammerater forklædte som Murersvende brød ind i Fængslet for at befri ham, nægtede han at gaa med dem af Hensyn til Kammeraterne, som sad fængslet i samme Sag. At flygte vilde være at svigte dem. „Hvordan skulde jeg nogensinde kunne staa paa en Højskoles Talerstol og tale til de unge, hvis jeg svigtede her“, skriver han. Ordene Pligt, Ære, Troskab stod skrevet i hans Skjold. Han vilde holde dette Skjold rent. Han maatte blive for at hjælpe sine Kammerater i den sidste svære Tid. Han fik Lov at holde Guds-tjeneste for dem og saaledes meddele dem af sin egen stærke Tro paa, at Gud havde en dyb Mening med at lade dem dø nu. Og han takker sin Gud for, at han i det korte Aaremaal, der blev ham beskaaret, fik Lov at leve Livet saa stort og rigt. I Fængslets Ensomhed kommer han til Erkendelse af, at det største i Livet er Kærlighed. Christian U. Hansen havde elsket meget. Derfor forekommer Døden ham heller ikke truende, forfærdelig; idet han giver sit Liv for det, han har elsket, kommer Døden til at staa for ham som Livets naturlige Fuldbyrkelse.

Nu kan vel alle se, at det var unge Mænd — og Kvinder, for hvor var der mange kække Piger med i Modstandsbevægelsen! — af Chr. U. Hansens Støbning, som var Saltet, der holdt det danske Folkelegeme sundt, da Opløsningen allerede truede det. — Skønt *alle*? Fra forskellige Side har man haft travlt med at fordømme den samlede Mod-

standsbevægelse paa Grund af det Tilløb af uheldige Elementer, som fandt Sted den 5. Maj. Man har fra en bestemt Side tillagt nogle Vaadeskud en Betydning, som helt synes at skulle overskygge den Indsats, som Chr. U. Hansen og hans Kammerater gjorde. Det var vel at vente. Forhaabentlig vinder disse Toner ikke Genklang i Højskolen.

For Grundtvigs Mening med Højskolen var jo netop, at den skulde virke som Saltet, stærkt, sundt og bevarende.

Spørgsmaalet er saa, om Højskolen da har virket som Saltet! Var det fra Højskolen, at unge Mænd som Chr. U. Hansen rekrutteredes til Modstand mod Nazismens Umenneskelighed? Heldigvis kan vi pege paa adskillige af Modstandsbevægelsens Folk, som Højskolen har modnet til Kampen paa Liv og Død. Chr. U. Hansen er selv et Eksempel herpaa. Under nogle Maaneders Ophold paa Støvring Højskole skriver han begejstrede Breve til sine Venner om Højskolens Betydning som et Sted, hvor der holdes uforfærdet Domsmandstale, og Beslutningen om at ville være Højskolelærer modnes hos ham.

Han forstaar om muligt tydeligere end før, hvor tvingende nødvendigt det er for det danske Folks Sundhed, at det vælger Kampens Kaar — de norske Tilstande — med klare Linier fremfor den herskende utaaalelige Tilstand, hvor Halvhed og Lunkenhed og Ønsket om at slippe billigt tærede stærkt paa vort Folks Moral og Retsbevidsthed. Angsten for ikke at være aktiv nok, ikke at være ydende og brændende og trøende nok tvang ham ud i Kampen, og han var med til at modtage de første Faldskærmsjægere i Sommeren 1942.

Men desværre maa det indrømmes, at som Helhed var det paa helt andre Steder, Modstandsbevægelsen opstod — ja, det maa vel endda siges, at Højskolen var beskæmmende længe om at finde sig selv i Forholdet til Modstandsbevægelsen. For den, der har arbejdet i Højskolens Tjeneste under hele Besættelsen, vilde det være en let Sag at fremdrage Udtalelser fremsat af Højskolens førende Personligheder helt op til et halvt Aar før Befrielsen, der tydelig viser, at det i hvert Fald ikke var herfra, Modstandsbevægelsens Aand nærredes. Men lad det nu ligge. Det, det i Fremtidens Højskole kommer an paa, maa være, om man nu vedkender sig Arv og Gæld, vedkender, at det altid maa være Højskolens Skam, at det ikke var her, Modstandsbevægelsen opstod. Med det grundtvigske Syn paa Folkeliv og Fædreland som Arv skulde man synes, at intet naturligere Grosted for Modstandsbevægelsen var muligt.

Det viste sig ikke at være Tilfældet. „Den sorte Skole“, Universitetet med sit Eksamensvæsen og sine „døde“ Forelæsninger viste sig at være en bedre Grobund for Kampen mod Jætterne end Højskolen med „det

levende Ord“. Paa Værksteder og Fabrikker — netop de Steder, som man paa Højskolen har vedtaget, at det levende, groende Liv har saa trange Kaar — spirede Modstanden langt hurtigere frem end paa Landet, hvor man arbejdede med de levende organiske Ting, og Inspirationen derfor skulde synes umiddelbar.

Jeg ved meget vel, at der kan findes mange gode Grunde for, at det maatte være saadan. Det betyder intet i denne Forbindelse. Hovedaarsagen maa være denne: Vil Højskolen vedkende sig sin folkelige Arv fra Grundtvig og Kresten Kold, saa maa den ogsaa i Dag vedkende sig Skammen over at have forvaltet denne Arv daarligt — en Skam, som vel ikke bliver mindre derved, at den maa deles med store Dele af det øvrige danske Folk.

Og dermed er det saa ogsaa sagt, hvad jeg haaber og venter af Højskolen i Fremtidens Danmark. I ved, at jeg betragter det som en Ulykke for Højskolen, at den saa ofte isolerede sig med sit ophøjede Aandsliv, der var uden Forpligtelse over for Virkeligheden. Vel paa alle Landets Højskoler har man sunget: „Kæmp for alt, hvad du har kært, dø, om saa det gælder“ uden at føle nogen egentlig Forpligtelse for den bogstavelige Mening med disse meget krævende Linier. De skulde forstaaes i „overført“ Betydning — ligesom Niels Ebbesens Bedrift. Kaj Munk, Chr. U. Hansen og mange, mange flere levede efter den bogstavelige Mening i disse Linier, og de døde i Niels Ebbesens Aand. Højskolens Opgave maa nu være ikke at stille disse Mænd op til Heltedyrkelse, men tværtimod fortælle sine unge, at saa selvfølgelig lever og dør man, hvis det er Alvor med ens Kærlighed til Land og Folk.

I ved ogsaa, hvordan jeg havde haabet at bryde Aandslivets Isolation paa en Højskolegaard for en lille Flok Elever ved en Forening af praktisk Arbejde, faglig Dygtiggørelse og Forkyndelse af vor folkelige Arv. Det er jo denne Treklang, Livet bestaar af. Det fik jeg altsaa ikke Lov til. — Men hvis Højskolen i disse tunge Aar har lært at sætte Aandslivet i Relation til det levende Liv, saa er Højskolegaarden maaske heller ikke mere saa paakrævet. Men hvis denne Fornyelse skal virkeliggøres, saa maa man gøre op med mange gamle Dogmer i den klassiske „dogmeløse“ Højskole. Det kan vel siges, at mange Steder var det den fremherskende Mening, at Højskolen ikke burde tage Stilling til Tidens brændende Spørgsmaal, man maatte ikke vælte sig ind paa Eleverne med sin Livsanskuelse, blev der sagt — at dømme eller fordømme Personer og Ting var negativ Tale, og Højskolen skulde for enhver Pris være positiv. Den maatte nok sige Ja, men ikke Nej.

Jamen, hvis Højskolen skal sætte sig til Doms, har man saa nogen Sikkerhed for, at den dømmer rigtigt og retfærdigt? Hvilken Maalestok skal man anvende? vil man spørge.

Naturligvis vil Højskolen ogsaa i Fremtiden tage fejl — Højskolefolk er ikke Guder. Men vor folkelige og kristne Arv maa give os Mod og Fortrøstning til at skelne mellem hvidt og sort, mellem Sandhed og Ret, den maa hjælpe os til at se, hvad der tjener Helheden, tjener Folket bedst. Hvad har vi den ellers til?

Dette skrives faa Dage efter Folketingsvalget den 30. Oktober. Valgkampen blev ført med en saa rig Anvendelse af Løgn og Bagvaskelse, at en Række ansete Mænd i Anstændighedens Navn maatte fremsætte en offentlig Protest. Jeg mindes ikke, at nogen Højskoleforstander var Medunderskriver af denne Protestskrivelse, denne Fordømmelse. — Dette som Eksempel paa, at man kan dømme og fordømme — ogsaa i politiske Spørgsmaal uden at stemple sig selv som Partigænger. Hvis det politiske Liv er en Del af vort folkelige Liv — og hvem tør vel bestride det — saa maa Højskolen ogsaa have et Ansvar for, at det politiske Liv er sundt og hæderligt. Det maa ikke glemmes, at naar Christian U. Hansen og hans Tusinde Kammerater i Modstandsbevægelsen kæmpede med Livet som Indsats, saa var det ikke blot for at befri Danmark for Nazismens Voldsherredømme, men bag denne haarde, ubarmhertige Kamp laa ogsaa et ganske bevidst Ønske om bagefter at være med til at skabe et sundere, renligere og derfor stærkere Danmark, end vi kendte det før 9. April.

Det danske Folk kan ikke hædre de faldne Frihedskæmpere paa en smukkere Maade end ved at virkeliggøre dette Ønske. Og Højskolen maa her have en ganske særlig Forpligtelse til at føre Modstandsbevægelsens Aand videre. Det kan kun ske ved, at Højskolen bryder ud af Isolationen, melder sig som Deltager i Hverdagens Kamp for et sundere og stærkere Demokrati i Fredens og Frihedens Danmark.

Ikke for Løgn og Ondskab, siger den Høvding og Herre,
men kun for ækel Lunkenhed vil jeg udspejle jer af min Mund.
Det tøvende er nu forbi — forbi en Sækfuld Vaner —
slut med Skulk fra Arv og Gæld og Skulk fra naadig Tugt.

(Nis Petersen).

Aalborg, November 1945.

O. Højstrup Jensen.

580 tyske Flygtninge paa Frb. Højskole.

AFSLUTNINGSTALE

NATTEN FØR TYSKERNE RYKKEDE IND

ET af de prægtigste Syner i vort Land er vore Broer. De spænder fra Land til Land, spændt af Mennesker. Og paa begge Sider ligger de friske Strande med Skov og Marker og Byer, der vokser op, hvor Broen støder til Land. Pillerne staar dernede, fast fæstet i Grunden. Strømmen kan være strid, men de er sikre nok. De har overvundet Naturen. Kun Menneskenes ødelæggende Magt kan bryde Broen af.

Selve Broen danner den skønne frie Linie, Forbindelsen mellem Folkene paa begge Sider, men det er Pillerne, der bærer, og det afgørende er den Del af Pillerne, som ikke ses, men som er Broens faste Forankring.

Dette Syn, som Bukdahl har fremsat, kom jeg til at tænke paa, da I den 16. Marts ved jeres Tableau læste Linierne: „Nu kalder Danmark ad sine Børn. Farvel for evig, du tyske Ørn.“ Nu kalder Danmark ad jer. Nu skal I atter ud i Livet i en Tid, hvor der maaske vil kræves Mands Gerning og Mands Modenhed af jer i yngre Aar end ellers. Det, der kræves af jer, er bestemt og klart: at I maa gøre den anden Linie til Virkelighed. Farvel for evig, du tyske Ørn — og dermed mener vi

ikke blot den tyske, men Farvel til al Ufrihed for Danmark, at det maa kunne være selvstændigt, sundt og udviklingsdygtigt.

Men naar I staar overfor dette Krav, vil jeg gerne have, at I ikke blot husker den vældige sorte Ørn med Dannebrog og den hvidklædte Pige foran, men ogsaa Synet af Broen, der fører Mennesker sammen.

Hvordan skal I opfylde Danmarks Krav? Vi har i Vinter prøvet at vise jer et Glimt af det enkelte Menneskeliv og af Folkenes Liv. Hvordan Livet er en Udviklingskamp for hvert enkelt Menneske og en Udviklingskamp for hvert Folk. Og at den enkeltes Livskamp er en Del af hans Folks Udvikling. Danmark kalder jer til en Kamp — maaske en Vaabenkamp, men i hvert Tilfælde til en Udviklingskamp i jer selv, som er Vejen til, at I kan bære Ansvaret for, hvordan det Livssyn skal blive, som skal præge Danmark i Fremtiden.

Det er Bærekraft, I skal vinde jer. Vi har fra Grækenland to Billeder paa, hvordan man kan bære de store Byrder.

Den ene er Kæmpen Atlas. Han har deltaget i Kampen mod Guderne, og til Straf er han stillet i det yderste Vesten, hvor han bærer den brede Himmel som et vældigt Klippestykke paa sit Hoved og sine Arme. Den tynger ham, saa man synes, han i næste Nu maa knuses, men Byrden lettes aldrig fra ham. Saadan kan jeres Danmark se ud for jer i mørke Øjeblikke. Som en Byrde saa tung, at den tvinger jer i Knæ, men ingen kan lette jer den. Og I kan synes, at det er ikke jer, som var med i Kampen mod Guderne, det er de Generationer, som gik forud, som var blinde nok til at tro, at Broen allerede nu kunde bygges mellem Folkene. Nu ved vi, at Bropillerne ikke kunde holde mod Strømmen, og I kan synes, at det gamle Ord saa grusomt gaar i Opfyldelse, at Fædreens Synd hævnnes paa Børnene i 3. og 4. Led.

Men det giver ingen Udvikling og ingen Bærekraft at se sig selv saadan. Men vi har det andet græske Billede af Bærekraften: Karyatiden, Kvinden, der staar rank og rolig og bærer Templet. Ikke een Karyatide, men en Række, der sammen bærer Templet, som Pillerne Broen. Hun er rank og rolig, eller rank, fordi hun er rolig. Som om hun ved, hvad hun bærer, og at hun kan bære.

Bukdahl har vist os hende som Billede paa os selv. At vor Ungdoms Udvikling, hvor vi kommer rundt til forskellige Egne og forskellige Mennesker og samler os Oplevelser og Erfaringer, er ikke nok. Vi vil gaa i Staa, hvis vi ikke en Dag gaar ind under en Opgave, som binder os til bestemte Mennesker, til bestemte Steder. Vi finder vor faste Plads. Og saa mærker vi, at netop derved kan vi undgaa at standses. Naar vi har naaet den modne Alder, kan kun det at gaa ind under en Byrde, som andre ikke staar parat til at lette os for, føre os videre

i den Udviklingskamp, som ene giver Mening i vort Liv. Mennesker, der er fri og glade, er ikke dem, der slipper for Byrderne, men dem, der er rolige og ranke, fordi de ved, hvad de bærer, og at de kan bære.

Det, I skal bære, er Danmark. Og vi har nu fulgt nogle Hovedlinier i Danmarks Historie, saa I har set, hvordan vort Folk begyndte, det mærkelige stærke, kraftige Folk, Raastoffet, som Historien faar at arbejde med. Og ligesom Frost og Sol og Vind omformer Bjerget, saadan virker nye Tidens skiftende Teknik ind paa os. Men dertil kommer, at Menneske-aanden ikke blot skaber Tenikken, men søger frem mod de Maal, som Teknikken skal tjene. Og da ser vi vort Folks Aand søge frem af sit Raastof, glimtvis i Oldtidens Sagn, magtfuldt i Skikkelser som Absalon eller som Grundtvig, vi ser deres Hovedpræg trods al Svaghed renses og lutres. Vi ved godt, at det i al Fremtid vil blive en Søgen fremad, en Vaklen i Zigzag, ikke en lige Linie mod Maalet — men det er vor dybe Tryghed overfor vort Danmark, at gennem al vor Modgang og alle vore Tab udadtil, er vi naaet saa langt gennem Historiens Optugtelse, at vi tør sige det gamle Ord: Danmarks Sag er Guds Sag, fordi den ikke standser med vort Land, men ser vort Land som en af de mange Støttepiller, som skal bære Verdens Sag. Vi ved godt, at den danske Bropille ikke er naaet op i fuld Højde endnu, men vi har Grunden fast under os, og vi kan se Maalet.

Derfor har vi det ikke som de, der sammenligner sig med Atlas, at vi vender os i Vrede mod de Slægtled, der gik forud. De gjorde deres Fejl, som var født ud af deres Tid og af deres egen Svaghed, men de byggede ogsaa med paa den Pille, som hæver sig fra det nordiske Raastof op imod den Menneskelighed, hvor der hersker Fred og god Vilje mellem Jordens Folk.

Det er dette Byggearbejde, Danmark kalder jer ind til. Men hvordan gaar det med Følelsen af, at I kan bære? I har vel allerede mærket, at hvis det den ene Dag gaar glimrende for en, skal der nok den næste Dag falde en Sten ned i Hovedet paa en, saa man mærker, hvor lille man er. Det er sikkert af to Grunde. For det første: Hvis man bliver det mindste overmodig, stikker Egoismen straks Hovedet frem. Vi har set, hvor svært det er at være Stormagt. Det er svært for os at give Færingerne fuld aandelig Frihed — det eneste Sted, hvor vi endnu har Lejlighed til at være Stormagt. Det er svært for enhver af os at give Afkald paa noget af vort eget for andres Skyld. Og der maa være nogen til at lede, føre an. Selv om vi er folkestyrede, maa der være nogen, der udøver den Magt, som vi giver dem. Hvordan skal jeg blot bruge den Magt, som gives mig som Delingsfører, paa rette Maade? Ved at det gaar mig i Blodet, at det at have faaet Magt at udøve betyder at skulle bære mere end andre, mere udholdende, mere roligt.

Er der noget større til end at se, hvordan Forstaaelsen af Opgavernes Værdi kan brænde Egoismen ud af et Menneske? Det helt store ydes kun derigennem. Det er Prisen. Men lidt af det maa hver af os kæmpe os til, om det skal lykkes for os, og det er den Løn, Opgaven giver os. Men det kan vi ikke gøre af os selv. Det kan kun ske, hvis vi erkender, at vi trænger til Hjælp og søger Hjælp. Naar Danmark kalder, og vi føler, at vi ikke magter vor Opgave selv, skønt den er beskeden nok, hvor skal vi saa søge Hjælp? Hvor søgte de Hjælp efter 64? I Danmark selv. De gentog Ingemanns Ord:

Stig op af Graven, du Slægt, som døde,
forkynd dit Fald og afmal din Brøde,
advar os mod Udslettelsens Dom
og sig os, hvorfra din Frelse kom.

Naar man selv forstaar, at man trænger til Hjælp, er Hjælpen ikke langt borte. Saa er man naaet til, at man gerne vil dele det bedste, man har, med andre. „Det bedste, man har“, er baade Glæden og Sorgen. Inde i Avisstuen hænger der et Billede af en Flok unge Mænd, der fandt hinanden paa den Maade i Aarene mellem de to slesvigske Krige. De var Studenter. Deres Sorg var, at de var bange for Danmarks Fremtid. Deres Glæde, at de gennem Grundtvig havde faaet Mod til at tro, at det kunde nytte at sætte alt ind for Danmark — nu gjaldt det blot om at finde ud af hvordan. De mødtes skiftevis paa hinandens Studenterhybler og drøftede Danmarks Stilling, og hvad de selv kunde gøre. Og derfor klarede det sig for dem, hvad de vilde, da Mulighederne viste sig — ofte paa en helt anden Maade, end de havde tænkt sig. Det blev nogen af dem, som blev de første store Højskolestiftere paa Askov, Testrup og Vallekilde, andre blev Lærere ved Skolerne. Og disse Skoier blev meget forskellige, men de arbejdede sammen og hjalp hinanden. De var grundfæstede i deres Venskab, det var deres Ungdoms Hjælp og deres Manddoms Støtte, og gennem deres stadige Breve og gensidige Besøg holdt de sammen hele Livet.

Det er den nærmeste Hjælp, som ligger for hver af jer. Vort Land er fuldt af unge, som tumler med Spørgsmaalet om Danmarks Fremtid, og hvad de selv kan gøre for den. Find dem! I lever i en afgørende Time for vort Land, I behøver ikke at være bange for, at jeres Liv skal drukne i Smaatterier. Staa sammen om de store Opgaver. Der vil jeg ogsaa minde jer om de Sammenslutninger, som allerede findes. Alle Ungdomsforeninger peger mod Fremtiden. Meningen med dem er at styrke dem, som skal skabe Fremtiden. Maaske er de ikke levende nok. Saa gaa ind i dem, ikke for at kritisere, men for at hjælpe. Vejen fremad for

jer er som Vikingen Germunds, som I husker. Først gik Germund alene og legede i Træerne og ved Aaen. Saa blev de en Flok Kammerater. Og de vilde udrette noget. Saa tog de det gamle Skib, angreb det store, ny Vikingeskib, men opdagede, at det ikke var Fjender, men gode Venner, som netop savnede et Tilskud af Ungdom i deres Lag. Og saa bruser Skibet videre op til Samsø, hvor hele Flaaden af danske Skibe er samlet. I Flok og Følge stævner de til England — og derfra gaar Farten sammen med Skibene der ud paa de store Have. Saadan skal det være! Find Kammeratskabet, der oplærer til Sammenhold, hvor man klarer sig selv i Lag med Ligemænd. Men saa sammen med de ældre, modtage deres Erfaringer. Og saa gamle og unge i Flok, sammen frem mod de store Maal.

Men for at et Kammeratskab skal du' noget, maa man have noget at give af. At I er kommet her, skulde vise, at I forstaar, at dertil hører baade det Arbejde, I gaar i til daglig, men ogsaa det Perspektiv bag jeres Arbejde, som Viden om andre Egne og andre Tider kan give. I store Tider vaagner Sansen for, at Fremtiden vokser ud af Fortiden.

H. Begtrups Livord: det sande Menneskeliv kendes paa dybe Minder og levende Haab, kan vi sige mere jævnt saadan: det er vort Folks Minder, som kan give os Haab. Naar vi føler, vi trænger til Hjælp, gaar vi til vor Historie. Ser de store Skikkelser. Skimter vore Farer og Fejl, og hvordan vi kom igennem onde Tider.

Nu har I mest faaet Linier trukket op fra Historien. Det kan man ikke selv. Men i Aarene, der kommer, skal I sætte Kød og Blod paa disse Linier. Læse om enkelte Mænd og enkelte Tider, og saa kan I i Vi-kan-Bogen se, hvor deres Plads er i Historien. For et Par Aar siden udgav Arne Sørensen og Vilh. la Cour en ny Udgave af Saxe — den blev revet bort, netop af de unge. Hvorfor? Fordi de trængte til Danmarks dybe Minder for at faa et levende Fremtidshaab. I skal blive Virkelighedsmennesker. Det bliver I ved baade at staa i et praktisk Arbejde og at søge Klarhed over den Helhed, som jeres Arbejde skal tjene.

Den stærkeste Hjælp til, at vi kan bygge vor Bro, er dog om vort kristne Liv bliver en Magt i os. Naar vi ser ikke blot vort eget Liv, men hvert Menneskes Liv som skabt i Guds Billede, er det en Forpligtelse, der ikke er til at komme udenom.

Lillebæltsbroens Piller er af samme Højde som Raadhustaarnet, saa det meste af dem ses ikke. Men det, som ikke ses, er Fæstet, som staar lodret dybest ned i Jorden, og hele Pillen er af det solideste og bedst opbyggede Materiale. Kun derved kan det sikkert bære Maalet: den lette vandrette Linie deroppe, der skaber Forbindelse mellem

Landsdele. Kristendommen hjælper os til det nødvendige Fæste, og til, at den danske Pille, som er vor, og som staar Side om Side med de nordiske, kan blive solid — den lærer os, at vi skal elske vor Næste som os selv, ikke som en Taagedrøm i det fjerne, men som konkrete Opgaver overfor det Menneske og de Egne, vi sættes iblandt, det Arbejde, som bliver vort. Den Indstilling, enhver af os har overfor vor Opgave, skaber vort Folks Indstilling, og deraf afhænger vor Bropilles Kvalitet, og om den vil naa helt op.

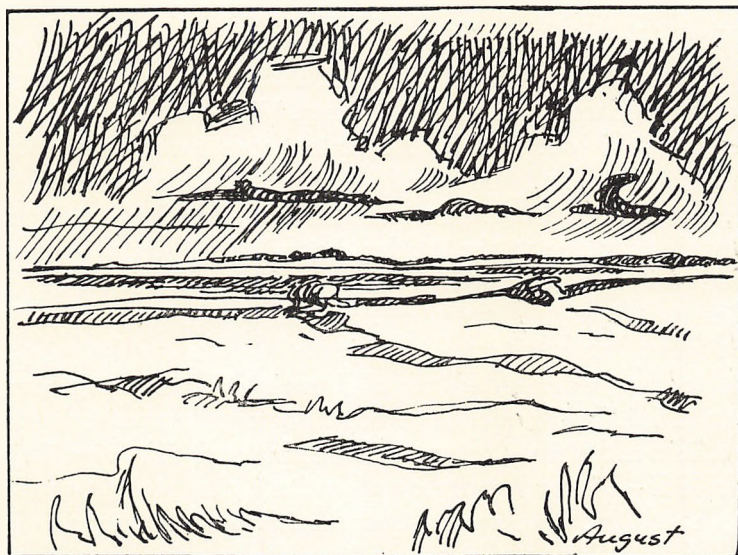
Kristendommen viser os tydeligt, hvad det er for en Forbindelse, alle Folkeslag skal modnes til bære. Forbindelsen mellem Mennesker, mellem Klasser, mellem Folk. Den siger os, at det gode er stærkere end det onde. Kærligheden er stærkere end Døden. Vor Brolinie er det internationale, som først bliver af Værdi, naar det bæres med de enkelte Menneskers og de enkelte Folks Livsindhold.

Den tyske Ørn er for os Danske et Billede paa alt det, som vil forhindre de enkelte Folk i at bygge paa deres Bropille. Derfor hader vi den.

Vort første Maal er at faa den væk fra Danmark. Men derved er det største Maal ikke naaet. Det er kun Rydningsarbejdet saa Grunden er fri. Saa gælder det om at bygge i Kvalitet. At hver af os tager fat paa vore Opgaver i Ansvarsbevidsthed overfor det danske og nordiske, kristne Livssyn, som vi i Vinter har prøvet at vise jer.

Det ønsker vi jer Lykke og Velsignelse til.

Margrethe Christiansen.

AAND ER VIRKELIGHED

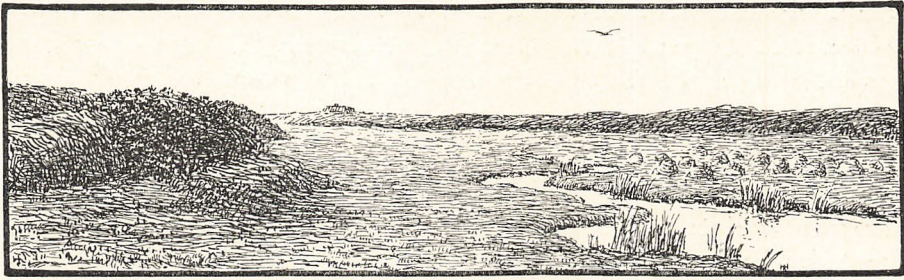
SOM Lærer i en københavnsk Gymnaseskole har jeg haft Grund til at glæde mig over, hvordan Børnenes og de Unges Interesse for vor Fortid og for kulturelle Værdier overhovedet blev dybere og mere levende i Løbet af Besættelsens trange Aar. Angsten for Danmark gjorde Fædrelandshistorien og dens Skikkelser til noget virkeligt, noget, det ogsaa kunde være værd at give sig af med. Det viste sig som saa tit under ydre Modgang, at *Aand er Virkelighed*, og at den nok kan hævde sig overfor Teknikens moderne Vidundere, der ellers fylder raske Drenges Liv.

Naar jeg tænker paa, hvordan Gymnasiaster i 1920'ernes Midte uden videre kunde møde Spørgsmaalet om en eventuel tysk Erobring af Danmark med et Skuldertræk og et ligegyldigt: „Ja, hvad saa?“ — ses Forskellen mellem før og nu som i et Glimt. Det, der dengang betonedes som „naivt“, blev, da det gjaldt, til en Hjertesag og en Viljessag.

Som Museumsmand oplevede jeg det samme, blot at det her drejede sig om andre Alders- og Samfundsklasser. Vi har ingen bedre Tilhørere i Teatermuseet i det gamle Hofteater end Arbejdsløse og Husmødre, Mennesker, for hvem noget saa luftigt som Teaterhistorie virkelig maa siges at være et meget fjernt Emne. Men dels Stedets Stemning og dets Historie, der er saa rig, at den ustandselig fører ud over Teaterverdenen ind i vor almindelige politiske og kulturelle Saga, dels, at Folk under Besættelsen blev lydhøre, ja ligefrem nysgerrige overfor Fortiden, gjorde, at man tog noget med sig hjem.

— At Aand er Virkelighed, ses af *Francis Bulls Gerning* blandt Fangerne paa Grini. Jeg kender ikke noget mere gribende Vidnesbyrd om Aandens Sejr end hans *Tretten Taler*, holdt ved tilfældige Lejligheder i Aarene 1941—44 for kendte og ukendte i den store Fangelejr, som gennem den stilfærdige Lærdes Ord fik Livsmodet tilbage.

Jan Neiiendam.

HJEMMETS HJÆLPERE

Kære, kære allesammen!

Vi holder lige et rask lille Elevmøde i Tankerne. Vi ser hinandens Øjne og trykker hinandens Hænder — saa er Kontakten sluttet, og vi er hinanden hjærteligt nær som dengang vi delte stort og smaat med hinanden „hjemme paa Højskolen“, som Karen saa ofte siger i denne Tid. Vi klumper os sammen og sludrer om løst og fast, og vi kan slet ikke undgaa at komme til at drøfte nogle af de Ting, som er særlig brændende i denne Tid.

Der er et Spørgsmaal, som er blevet saa stort for mig, — naturligvis fordi det kommer direkte ind paa Livet af mig med sine Glæder og sine Krav. Det er Problemet om Forholdet mellem Hjemmene og deres Tjenestefolk, men jeg maa sige, at det er først nu, hvor jeg har Erfaringer fra begge Sider af „Plankeværket“, at jeg ret forstaar, hvor stor Betydning det Forhold har. Da jeg selv var Pige, forstod jeg ikke, i hvor høj Grad jeg var med til at præge det Hjem, jeg var i, men det er jo saadan, at man med sin Person og sit Arbejde sætter Præg og Spor, hvor man kommer.

Man skal naturligvis ikke gaa og overvurdere sig selv og sin Betydning, men det vilde dog vist være sundt for mange, om de noget bedre kendte deres Ansvar.

Lige saadan er det naturligvis paa den anden Side, for Husbond og Madmor.

Da Hans og jeg var nyforlovede og regnede med at skulle overtage Gaarden derhjemme, sagde Hans en Dag, da vi sad og snakkede om Fremtiden: „Ja, jeg ved ikke, hvad dine Piger skal, men mine Karle skal i hvert Fald have det godt!“ Naar jeg kan huske den Bemærkning, er det sikkert, fordi det var noget, jeg slet ikke havde tænkt over før. Men den bed sig fast i mig og blev til en Beslutning, som har hjulpet mig mange Gange siden i min nuværende Tilværelse, — „dine Piger skal have det godt.“ Det vil ikke sige, at de skal have saa lidt som muligt at

bestille, fri, naar det passer dem, o. s. v., men det vil sige, at jeg lukker mit Hjem og mit Hjærte op for dem og søger hver eneste Dag at faa det bedste ud af Livet sammen med dem. Bare man bryder sig lidt om hinanden, gaar det hele saa let. Og det kan ikke nytte, I kommer og siger, at det kan ikke lade sig gøre nu om Stunder, det vil de Koner og de Piger ikke. — Vel vil de saa! Jeg har kun haft den rigtige Slags nu i fire Aar, men iøvrigt: er der Vanskeligheder af den Art, er det jo kun saa meget des bedre, om det lykkes at skabe et godt personligt Forhold. Deri er det, det hele ligger.

Der siges og skrives saa meget om, at Danmarks Fremtid beror paa de danske Hjem. Dette synes jeg er en meget væsentlig Side af Hjemlivet.

Man føler en dyb Taknemlighed, naar man har haft en god Pige til at hjælpe sig gennem en vanskelig Tid, og selve den Taknemlighed gør Sindet rigt og frugtbart. Men jeg er overbevist om, at en vanskelig og besværlig Tid ogsaa kan blive en god Tid for den Pige, som forstaar at tage det paa den rette Maade. At hjælpe andre giver ogsaa Glæde til en selv. I en af Pearl S. Buck's Bøger er der en Mor, der siger til sine Børn: „Vær gode, Børn, — det er saa dejligt at være god!“ Det tænker jeg saa tit paa i Forbindelse med det, jeg her har skrevet om.

Det bli'r vel ikke til en Formaningstale fra mig? Det var ikke Meningen!

I skulde have haft en mere fyldig Hilsen fra os, men paa Grund af mange forskellige Ting har Hans ikke kunnet præstere nogen Aarsskrift-artikel nu i Efteraaret.

Baade han og jeg sender jer de hjærteligste Hilsener i Haab om snart Gensyn paa vort kære Frederiksborg.

Jeres *Anna Bruun*.

Gammel finlandsk Kirke.

KERNEORD AF TIDENS TALE

VI kneler ved de graver som rummer de jordiske restene av de utallige ofrene som falt på slagmarken, for grusomme masakrer eller som ofre for sult og nød. Vi husker dem i våre bønner og vi ber for dem til Jesus Kristus, deres frelser og dommer.

Det er som disse falne løfter hendene mot de etterlevende fra denne grufulle kamp, idet de synes å si til dem: „La skaperne av et nytt og bedre Europa reise seg fra våre ben, fra våre graver, fra den jord utover hvilken vi ligger spredt som såkorn. La en ny verden reise seg — en verden, som hviler på troens grunn, på respekt for den menneskelige verdighet og på like rett for alle folk og alle stater — de store som de små, de sterke som de svake.“

Pave Pius XII's Tale 9. Maj 1945.

VI maa være glade for, at Krigens frygtelige Tid er forbi, men vi maa samtidig ryste af Angst for det, som venter os. Med Fredens Indgaaelse vil alle onde Aander være mobiliseret i afskyeligt Hævnbegær. Derfor maa et Folks bedste moralske Kræfter samle sig i en Krig for at tage Kampen op mod Fredens onde Aander — eller ogsaa sejrer Ondskaben senest i Løbet af næste Generation.

— Uden en Krigserklæring mod Fremtidens Ondskab og Synd vil Freden være fortabt.

Eivind Berggrav.

GLÆDEN kan sprænge et Hjerte. Saaledes føler vi Nordmænd det i denne Time. Vi ved ligesom ikke, om Hjertet kan klare dette, at vort Land atter er vort, det Land, der er os kærere end noget andet i Verden.

Naar det største i Livet sker, bliver der ikke Plads for vore Tanker og Følelser paa Jorden. Enhver menneskelig Begrænsning sprænges, Sindet løftes opad og finder først sit Maal i Gud. I denne Aftenstund hører Gud Bønner, de kommer fra norske Kvinder og Mænd, som har oplevet, hvad Friheden er værd, fordi vi havde mistet den. De kommer fra vort Broderfolk i Syd, som ikke følte sig helt lykkelige, før ogsaa Norge var frit, de kommer fra det svenske Folk, som har fulgt vor ulykkelige Skæbne med stadig større Forstaaelse, Kærlighed og Hjælp. Jeg ved, at de ogsaa kommer fra finske Venner, som jeg i Aften ikke vil glemme.

Naar Sandhed maa vige for Løgn, Ret for Uret, Frihed for Vold og Terror, Godhed for Ondskab og Had, da føler vi alle, at vor Tilværelse gaar af sine Hængsler, at Livet bliver uden Mening. Gennem mere end fem Aar har vi sat alting ind paa Tilværelsens gode Kræfter, paa de evige Værdier. Det er for dem, vi har kæmpet. Det er for dem, vi har maattet lide. — Nu har vi oplevet, ikke blot at Landet er blevet frit, men at de evige Værdier var de stærkeste, at Lyset har sejret over Mørket.

Lad os i Fremtiden ikke glemme dette. Lad os fortsætte Kampen for disse Værdier. Alene paa dem kan Norges Frihed bygges, alene paa dem kan Nordens, ja Verdens Frihed og Fred bygges. Maatte Gud hjælpe vort Folk til at fuldføre det Værk, vi har kæmpet for.

Biskop Arne Fjellbo den 7. Maj 1945.

Mörka, hotande moln överskugga freden, det är en glädje med sordin vi nu upplever. Vi fråga bävande hur de ledande skall kunna ordna upp Europa. Nutidens ungdom får minsann inte stiga ut i en välordnad värld. Men i stället har den uppgifter större och rikare än någon föregående generation, positiva, ej negativa — att bygga upp, försona, odla härjade marker, nyskapa.

Gertrud Aulén.

RETTENS Bestaaen, sagde Biskoppen bl. a., er en Livsbetingelse for Mennesket, ellers bliver det Kaos. Krigen blev ikke blot en økonomisk, men ogsaa en *moralsk* Katastrofe, fordi den var en Detronisering

af alt, hvad vi fra et vesterlandsk og fra et kristent Synspunkt kalder for Ret. En Voldspolitik vil altid være urealistisk, kun den Politik, der regner med Menneskehedens moralske Grundvold, bliver realistisk. En universel Retsanskuelse findes i Kristendommen, i Kravet om Kærligheden til Næsten. Begrebet Kærlighed stilles af nogle op som et Mod-sætningsforhold til Retten. Men det er ikke den forsonende, den sentimentaliserede Kærlighed, der her er Tale om, det er Omsorgen for Næsten. Det er Rettens Grundlov. Med den er vi inde i Fællesskabet, uden den er vi i Kaos. Omsorg staar helt i Fællesskabets Tjeneste.

Biskop *Aulén*, Strängnäs.

FRED betyder ikke, at Kampen standser. Der er altid onde, nedbrydende Kræfter i Virksomhed, og hvis de ikke mødes af en kæmpende Aand, der vil kæmpe for det gode i Tro og med Livets Indsats, saa gaar det aldeles givet mod nye, katastrofale Ulykker. Og med de fantastiske Ødelæggelsesvaaben, der er kommet frem i denne Krigs sidste Fase, er det slet ikke til at tænke paa, hvad nye Stormagtskrige vil betyde. Vi maa imidlertid ikke indbilde os, at det onde har sluttet Fred og agter at indstille Kampen. I bestemte Former er det blevet overvundet og nødet til at kapitulere. Men det onde er virksomt baade hos de besejrede og de sejrende, og det vil fortsætte at opflamme Begær og Lidenskaber og sætte Mennesker, Klasser og Folkeslag mod hinanden. Hvis vi derfor for Alvor mener noget med vort Ønske om Fred, maa vi ikke slaa os til Ro med, at Vaabenkrigen nu er slut, men sætte alle Kræfter ind i den Kamp, der fortsat maa føres, og det stærkere og mere afgjort end før, Kampen for det gode mod det onde, Kampen med Kristus for Guds Vilje og Mening med Livet mod alt det, der staar det imod.

Den egentlige Fjende af Freden er den selviske Materialisme. Den optræder i mange Former, den optræder i enkelte Menneskers Ambition og Begærlighed, men ogsaa i den organiserede Kamp om Markeder og Profit, i Klassekampen og i Nationernes Kamp om Magt og Rigdom. Den er bag Kampen om Olien og Vaabenindustriens Profitspekulation. Den findes i alle Folkeslag og hos hver enkelt af os. Den dækker sig ofte bag pæne Forklædninger. Den kan tage selv nationale Følelser og idealistisk klingende Ideologier i sin Tjeneste, naar det passer dens Formaal. Vi maa se denne Fjende i Øjnene og forstaa, at her staar den egentlige og permanente Kamp. Det er vor Svigten i denne Kamp, der fører til de forfærdelige Katastrofer, vi har oplevet i den sidste Menneskealder. Hvor den selviske Materialisme har Herredømmet i Tanker,

Sind og Handlemaade, kan der ikke blive Fred mellem Mennesker. Det er ikke nok, at Fjenden i Tyskland og i Japan er blevet besejret. Vi maa bryde med den selviske Materialismes Aand. Vi maa omvende os til Kristus som Livets Herre og lade hans Aand faa Magt over os. For til sidst staar det mellem disse to Stormagter: Selviskheden og Kristus.

Stiftsprovst, Dr. theol. *Paul Brodersen*.

KRISTENDOMMEN kræver Ærbødighed for Livet og for Ægte-skabet. Kærligheden spænder over hele Menneskelivet fra Drifts-livet til Aandslivets Højder. Ingen har givet Kærligheden en højere Plads end Kristendommen. Ved Siden af Kærlighed er Trofasthed et af de højeste Ord i Menneskets Sprog. En Kærlighed, der kun vil nyde, er ingen sand Kærlighed. Til al Ungdom bør der raabes ud: Se til, at I ikke gennem Naturalismens og den nye Morals Godtkøbsfraser gaar Glip af de sande Livsværdier. Det er ikke i negativ og asketisk Interesse, Kristendommen bekæmper en løsere Moral, men det er for at højne og ære Livet.

Professor *Nygren, Lund*.

IDEN aktuelle Situation maa to Ting af afgørende Vigtighed holdes frem tidligt og silde for Ungdommen: 1) *Social Retfærdighed*. For de bedste af mine Drengene har Fattigfolks Kaar i et „kristent“ Land været en Forargelse. De kristne maa ikke gaa de riges Ærinde; vi maa kræve Retfærdighed, radikal Sanering af elendige Boliger o. s. v., 2) *Mere Menneskelighed* i det hele taget, mere Solidaritet med dem uden for Kirken, naar de trænger til os. Vore unge maa forstaa, at de kristne ikke er en selvglad Flok, der ikke vil mænge sig med de „vantro“, men at vi er solidariske med alle vore Medmennesker i Nød og Synd, at vi ikke er et Haar bedre end de. Kun et Fortrin har vi: vi kender Guds Naade. Derfor skal vi være gladere end andre og mere *offervillige* end andre.

Rektor *A. Egeberg Jensen*.

OM de allerfleste unge gælder det, at de ikke ved, hvad Kristen-dommen er. Den udbredte Misopfattelse, at Kristendommen fremfor alt er noget med en Række moralske Krav, maa bl. a. skrives paa den kristne Ungdomsbevægelses Minuskonto. — Med denne kristne Moral-prædiken, hvor det ofte drejer sig om forældede kristne Doktriner, snyder man Ungdommen for Forstaaelsen af, hvilke Rigdomme, Kristen-dommen kan bringe et Menneske. Netop — et *Menneske*. Det maa hedde „Menneske først og Kristen saa“ — alt andet er kun afsporet. Er man i Stand til at vise de unge Menneskelivets uoverskuelige Muligheder og

derefter Menneskets dybe Fald, vil de forstaa, at der er Brug for en Frelser — men ikke før. Det nytter ikke at kravle over, hvor Gærdet er lavest, og forkynde Kristendom tidlig og silde, naar de unge ikke ved, hvad de skal stille op med denne Tale. Kristendommen er kommet for at tjene Mennesker i deres Menneskeliv.

Programsekretær *K. B. Andersen.*

MAN troede paa Slagordet: Kundskab er Magt. Man krævede Kundskaber, fordi man vilde frem i Verden. Men Kundskab er kun Sværd i Kampen — det kommer an paa Manden, der fører det. Metoden blev det vigtigste i Skolen, medens man sjældent hørte Tale om det indre Menneskes Vækst. Livssynet var præget af Jagten efter materielle Goder, fordi Kulturværdierne var ret ringe omtalt. Oplysningen var den St. Georg, der skulde fælde Overtroens og Dumhedens Drage.

I Stedet for: Kundskab er Magt, skal det være: Aand er Magt, d. v. s. det kristne Livssyn omsat i Hverdagsliv. Vi har faaet et Ekstrakursus heri de sidste 6 Aar. Vi har tidligere set, hvad Højskolen betød. De unge lærte ikke Landbrugsteori, men deres Øjne rettedes mod Livets Værdier. Og hvad blev Resultatet? De blev Foregangsmænd. De blev levende og derved blev de dygtige. Naar et Menneske bliver aandeligt levende, forandrer det sine Omgivelser.

Det er ubegribeligt, at vore Folkeledere ikke kan se det.

Seminarielærer *M. Lambertsen.*

DER staar i Dag en Kamp paa tværs af alle Frontlinjer, gennem hele Verden og alle Folk, en Kamp, der staar i hvert eneste Menneske: Sandhedens Kamp. Jeg hører til et Slægtled, der for 25 Aar siden stod som I i Dag og spejdede ind i en ny Tid efter Kampens Vildskab. Vi tabte denne Kamp om Sandheden, vi fandt den ikke, men led dybe Skuffelser. Og i Dag ved vi, at Vejen gaar gennem Sandheden, som vi ikke kan eje, men vie vort Liv til, saa den maaske kan komme til at eje os. Europas Folk skulde bede med os: Herre, gør os af Naade til Mennesker, til rigtige Mennesker.

Damgaard Nielsen, Ryslinge.

FOR 125 Aar siden gennemlevede Danmark en trang Tid. Efter Statsbankerotten i 1813 kom der en økonomisk Nedgangsperiode, som varede til helt ind i Trediverne. Fattigdommen var hvert dansk Hjems Gæst. Men medens det i ydre Henseende var utroligt ringe Dage, blomstrede det aandelige Liv som aldrig før. En Række danske Digttere

med Oehlenschläger, Blicher, Grundtvig og Ingemann i Spidsen, skabte en dansk Digtningens Guldalder, som senere i sjælden Grad blev Folkelæsning og fik Folket til at forstaa sin Egenart.

Johs. Olsen, H. C. Ørsted i „Ad Folkets Vej“.

MANGE tror, at det vigtigste og sværeste er at faa Grossererborger-skabet eller Skødet paa Gaarden. Men det allervigtigste er at kunne holde ud i en Nedgangsperiode, under daarlige Konjunkturer, og det er der saa mange, der ikke kan, fordi de i Opgangsperioden har lagt sig for kostbare Vaner til — man skal dog leve standsmæssigt, siger man for at berolige sig selv — og derfor fik de ikke lagt nok til Side til Imødegaaelse af de vanskelige Perioder, der kommer i enhver Landmands eller Købmands Liv.

Faar De den Lykke at blive selvstændig, saa slid som et Bæst, spar, hvor De kan og læg Skilling paa Skilling, til De er kommen saa godt ovenpaa, at De kan klare enhver Situation — saa er Tiden inde til at leve standsmæssigt — og saa er det, De skal til at passe paa, at Deres Børn og Børnebørn ikke gaar i Hundene paa Grund af Deres Velstand. Saa-dan set er det betydeligt lettere at være fattig end rig.“

Krog-Meyer.

Sörängen — Pips og Guldaggers svenske Skole.

DE UNGE SELV

UDDRAG AF ELEVBREVE OM KRIGEN OG FREDEN

Jeg kom kun sent med, og jeg fik kun udrettet en Brøkdel af det, som mange af mine Venner naaede; men jeg oplevede gennem den Tid en større Lykke end nogensinde baade før og efter. Jeg oplevede, som alle mine Kammerater, den herligste Følelse, der kan fylde et Menneske. Følelsen af at gøre det absolut rigtige. Det, der fik de bedste Mennesker i vort Folk til at gaa med i Kampen mod den Hær, der havde besat vort Land, var dybest set hverken Tyskerhad eller Kærlighed til „det gamle Danmark“, det var intet mindre end Bevidstheden om, at det danske Folk var rystende nær ved at fornægte Sandheden, og at nu maatte Mænd træde frem og sige og gøre Sandheden, hvis ikke baade den og Folket skulde forgaa.

Klarere end vi, der nu har oplevet det befriede Danmark, har evnet at udtrykke det, finder vi denne Tro og dette Syn hos de af vore Kammerater, der faldt i Kampen. Chr. U. Hansen skriver: „Det er — ikke mindst her i Fængslet — kommet til at staa klart for mig, at den Fremtid, der kommer, vil blive vidt forskellig fra vor Tid. Men ogsaa, at denne nye Tid vil faa sin Vugge her i Norden. Ligesom den moderne havde sin i Italien. Det er blevet min faste Overbevisning og dybe Tro, at det er Guds Mening og Kald til hele vort nordiske Folk“.

Desto haardere Kampen blev, desto stærkere blev vor Tro. Det stod saa lysende klart for os, at den Kamp, vi her kæmpede, skulde lægge Spirerne til et helt nyt Danmark, et helt nyt Norden. Norden skulde vaagne til sit Ansvar og Kald og vise Verden, at det eneste, der nu kan redde Jorden og Menneskene, er, at vi gaar vor Vej fremad, ad Guds Veje. At vi kaster alt vort Hykleri om vor egen Kraft og Fuldkommenhed over Bord og erkender var egen Magtesløshed for Guds Aasyn.

Men vore Tanker var falske og vor Illusion dømt til at briste. Ingenting kommer af sig selv. Men vi giver ikke op. Vi siger det maaske ikke til hinanden endnu, men vi véd det; der er Vaabenstilstand nu, men tro endelig ikke, der er Fred. Tro endelig ikke, at vi har mistet Troen og glemt Løftet. Vi ser Maalet for os lysende klart, blot Vejen og Midlerne er endnu i Støbeskeen.

*

Den Gang vi forberedte Elevmødet i Jyndevad sidste Efteraar, havde jeg hverken Lyst eller Tiltro til det hele. Jeg havde regnet med, at Gestapo var kommet før Mødet. — Den 10. Oktober kom de og tog Jørgen Jensen og mig sammen med 11 andre af vor Sabotagegruppe. Vi vilde ikke tilstaa og fik derfor en temmelig haard Behandling til at begynde med. Senere gik det bedre; da havde vi det taaligt. Der var vi en Maaned og kom saa til Frøslev. Der havde vi det ualmindelig godt, men den 12. Januar maatte vi afsted. Med hver en god Madpakke fra Køkkenet og saa lidt Tøj som muligt kørte vi i Lastbiler, 237 Mand, til Harreslev Station. 50 Mand i en Kreaturvogn, hvor Vinden suste gennem utallige Revner, gik det til Neuengamme. Det tog os 30 Timer.

Ti Dage var vi i Neuengamme, saa blev vi 200 Mand udpeget til Arbejdstransport til Hamburg. Der oplevede jeg to Maaneder, som ikke kan beskrives. Sult og Kulde foruden den sadistiske Behandling med Gummiknipler og mere, som kunde bruges til at pine Folk med. Vi fik kun 3 Timers Søvn i Døgnet. Hvor vi døjede med at holde Varmen. For det første frøs vi fra om Dagen og for det andet var det strafbart at beholde noget af Tøjet paa. Mad fik vi kun een Gang om Dagen, nemlig Kl. 24 — 200 gr tysk Rugbrød og een Liter Suppe (Vand + Kaalrabi eller Hvidkaal) I to Maaneder mistede vi 50 Mand af vore 200. Den 11. Marts flyttede vi til Hamburg, hvor vi havde det langt bedre. Der fik vi Røde Kors Pakker og bedre Føde. Arbejdet var haardt og meget ensformigt. Vi bar Mursten hele Dagen.

Da vi havde været der 14 Dage, begyndte S. S. at tilintetgøre dem, der ikke kunde gaa. Det var med Henblik paa en eventuel Evakuering. Da var Danskerne dog sorteret fra. Ofrene fik en Smule Brød, blev stoppet i en Kreaturvogn, som blev laaset, og derefter kørt ud paa Strækningen, hvor de blev staaende, til de var døde eller befriede af de allierede.

Den 11. April holdt der pludseligt 8 store danske, hvidmalede Omnibusser, som skulde føre os Danske til den „skandinaviske Lejr“ i Neuengamme . . . Den 21. April Kl. 19 kørte Bilen, jeg var i, over Grænsen. Du kan ikke tænke dig den Stemning, vi var i. Man følte sig saa tryk ved atter at være i Danmark, selv om vi stadig var i Fangenskab. Jeg kunde næsten ikke fatte, at det virkelig var sandt, at vi atter var hjemme. Det havde jeg mistet Haabet om nogensinde at opleve, da jeg gik mellem Hamburgs Ruiner.

Jeg er blevet saa pæn slank. Far og Mor synes nu ikke, det er pænt. Haaret er ikke længere, end at det er nemt at holde Styr paa. Maven er i Uorden, men det er jo store Ting, at vi alle er levende. Jeg tænker, I har hørt fra Lorenz og Jørgen. Vi har jo fulgtes ad hele Tiden, saa nær som i Sverige. Jeg snød og blev i Frøslev og kom fri den 5. De er begge i bedre Orden end jeg. Det, der er tilbage af vor Gruppe, var samlet i Tinglev Fredag før Pinse. Vi manglede 3.

Vi har jo haft en uforglemmelig Sommer i Aar, fuld af store Begivenheder, som man aldrig vil glemme. Først den 5. Maj, ja, maaske mest Aftenen den 4., da en Bølge af vidunderlig Lettelse skyllede gennem alle danske Hjerter. Siden V.-Dagen og nu sidst V. J.-Dagen. Ja, nu er Verdensfreden atter genoprettet, men hvor længe vil den vare? Vil Atombomben blive Spiren til en ny Krig? Eller vil denne Menneskehedens største Opdagelse sætte et Punktum for den mørke Tid af Verdenshistorien, hvor Mennesker kun tænkte paa at rage til sig og slaa ihjel. Ingen ved det, og det er maaske bare godt. Det ser jo ikke særlig godt ud med Sammenholdet indenfor vore egne Grænser lige for Tiden. Det er en daarlig Vane at strejke, saa snart der kommer en Kurre paa Traaden, men lad os haabe, det kun er i den vanskelige Overgangstid, det danske Folk ikke kan finde sig selv.

Men, C. P. O., har vi fortjent at slippe saa billigt, som vi gjorde, har vi gjort nok for det? Har vor Indsats været derefter, og har Lærepengene, om man kan kalde Besættelsen saadan, været skrap nok. Jeg har sommetider tvivlet paa det. Een Ting skal vi nødvendigvis have, og det er Udrensning i Folketing og Lands-ting . . . Vi har flere Gange indbyrdes talt om selv at hente visse Folk, som der ingen „Beviser“ er imod, men som man ved har handlet landsskadeligt, men vi er maaske desværre — Danskere.

Jeg fik Svar paa en Masse Spørgsmaal, og den Smule, jeg vidste, fik jeg ligesom lidt bedre Samling paa. Jeg maa skuffe dig med, at jeg ikke forandrede min pacifistiske Livsanskuelse, men jeg lærte at se den Smule godt, der er i Militarismen, naar der ligger virkelig Idealisme bag, og det er jo altid noget. Egentlig synes jeg, at det hjalp mig, at jeg havde den Livsanskuelse, for jeg havde noget at sætte det nye, jeg hørte, i Forhold til.

Næste Vinter vil jeg med i det internationale Hjælpearbejde. Jeg har lige indmeldt mig.

Jeg har med Sorg set, at I Frederiksborglærere, alle undtagen Inger, har skrevet under paa Adressen angaaende de tyske Skolers Genaabning. Jeg kunde have ønsket, du kunde have været med ved Mødet i Bylderup Bov, da skulde du have faaet Sønderjydernes Mening at høre angaaende denne Sag. Jeg forstaar ærlig talt ikke, hvor I har været henne i de fem Aar, Danmark var besat af Tyrannerne. — Har I endnu ikke lært at o. s. v. (*Se Kirstens Beretning Side 71*).

C. P. O.! Du kan altsaa ikke tænke dig, hvor jeg blev skuffet; alt det som jeg havde set op til Højskolen for, det at vise os unge det friske, sunde og gode i vort Folks Aandsliv, blev pludseligt til noget smuldrende, noget man kunde holde i Haanden, naar man ho'dt fast, men som løb bort mellem Fingrene, naar der skulde tages fat for Alvor. Ser du ikke det uvirkelige, du bygger paa, C. P. O. Du lever i en Verden, hvor alt er saa smukt og kønt, og hvor Uretten falder for Retfærdigheden, men hvorfor falder Uretten? Ikke for Retfærdigheden i sig selv, men naar den sker Fyldest og haandhæves. Saadan er det i det virkelige Liv.

Det jeg er mest ked af, er dog Striden om Sønderjylland. Jeg har været Tillidsmand for D. N. U., men jeg er ikke saa glad for den Politik, Markussen og mange andre fører. P. Markussen sagde engang i en af sine Taler, at „naar Kri-gen er forbi, Nazismen knust og Tyskerne har mistet alt, saa bliver det vor Op-gave at vise dem, hvad der virkeligt har Værdi i Livet. Saa skal vi give dem vore nordiske Retsidealer at bygge paa“. Jeg synes ikke, at dette er helt foreneligt med de Krav, han fremsætter i Dag. Nu har vi i 25 Aar troet, at vor Mindretalslovgivning var den retfærdigste i Verden. I Dag kommer man og forlanger vor Min-dretalslovgivning ophævet. Jeg synes ikke, det kan forenes med vore nordiske Retsbegreber.

*

Det er en stor Skuffelse for mig, at jeg ikke kommer ud i Hjælpearbejdet i Vin-ter. Hvordan kan de saakaldte „humane“ Englændere dog spørre for den Slags, naar de samtidig kynisk laver Statistik over de Millioner, der vil sulte og fryse ihjel. — Jeg havde meldt mig paa den Betingelse, at jeg ikke vilde til Tysk-land, men tænker paa at ophæve denne Betingelse, for jeg synes, det er mod-bydeligt som vi alle tramper paa den faldne Fjende. — Her i Kolding er der en Mor i den tyske Lejr, der har druknet sine to smaa Børn og forsøgt at drukne sig selv, simpelthen fordi hun ikke kunde udholde at høre deres Bøn om mere Mad. Jeg synes, det er modbydeligt, naar vi svømmer i Mad. — Derfor kan du tro, jeg glædede mig, da jeg i Søndags var til Frederiksborgmøde, hvor der blev diskuteret tysk-dansk Skoleordning, og jeg hørte, at du ikke vil ha', vi skal tage Forældre-retten fra det tyske Mindretal, og ogsaa paa den Maade trampe paa det over-vundne „Herrefolk“. — Bravo C. P. O.!!! Lad os ikke glemme vore Forpligtel-ser som Kulturstat, selv om vi i fem Aar har været oversvømmet af en Stat, hvor Kulturen var kvalt.

Sörängen, Nässjö.

OVER NORDENS AABNEDE GRÆNSER

NORDENS Grænser er atter aabne, og frit kan vore nordiske Hjelpe-lærere og Elever fra Aarene før Krigen fortælle os om deres Op-levelser og deres Glæder. Vær ikke bange for det nynorske og svenske, I skal jo alligevel derop før eller senere. Læs hvert af disse Smaastykker to, tre Gange igennem, og nogle af Jer vil sige, som Kammerater før har sagt: Dette Afsnit er det bedste i hele Aarsskriftet.

HØJSKOLEN OG KRIGEN

DU bed meg skrive om ei oppleving i krigstida, som har havt noko å seie for mitt syn på folket og livet. Her kunde vera så mange og store ting å hefte seg ved, men eg vil heller stanse ved noko einfelddt.

Vi må da gå attende til tida før krigen, til vinteren 1939—40, på Tors-hus. Eg hadde der ein studiering for 8 gutar, der vi arbeidde med pro-blemet demokrati—diktatur. Mest samla nok ordsiftet seg om Tysk-land og Hitler. Meiningarne kunde vera delte! Men så kom vi også til det som heiter konsentrasjonsleir. Da gjekk det opp for gutane eit og anna dei før ikkje hadde tenkt på.

9. april kom med all sin uhygge. Den 10. måtte elevane reise heim. Somme skulde fare med bil, og da vi den vårvelden stod og venta på bussen, var det ei ålvorleg avskilsstund. Det låg i tankane at dette kunde bli eit avskil for alltid. Dei unge kom alle og takka for vinteren og for alt.

Ein av gutane frå studieringen hadde trong til å tale noko meire med meg. Det var noko som skulde vore sagt, men som ikkje var så godt å få sagt i denne stunda. Til sist samla det seg i dette: „No veit eg kvar eg skal stå.“

Dette var sagt så einfeltdt, men med ein stille styrke under orda. Eg skulde ha vore den som gav noko i denne stund, men det var den unge guten frå oppunder Dovre som gav mest. Han styrkte mi tru. Tru på at det *nyttar!*

Det gav meg tru på at det kan vera ei meining med at dei unge kjem til *høgskulen*. Og vidare: Dei få enkle orda gav meg tru på den *ungdom* som no skulde ut i det ingen visste noko større om, anna enn at det vilde føre med seg strid og sorg, motgang og kanskje død. Det gav meg tru på *folket*. Og på *livet*.

Den unge eleven heldt fast på si meining, trass i vanskelege tilhøve. Og til fulle har eg i dei 5 tunge åra fått sjå at ånds kraft og rettferds overtyding hos alle dei unge menneske, det fører igjennom al liding og strid. Det frelser folket og fører til siger over nedbrytningskreftene.

Albert Haugsand.

MAGTEN I BARNETS BLIK

GAUSDAL låg liksom utanfor verda dei ti—tolv fyrste krigsdagane. Det vi fekk høyre gjennom avisor, æter og evakuerte frå Oslo var alt saman så meiningslaust, at vi gong på gong greip oss sjølve i å tenkje: det er ikkje *sant* dette som skjer.

Rett nok visste vi at konge og regjering hadde reist nord gjennom Gudbrandsdalen, og at generalstaben no heldt til på Austlid turisthotell, berre to—tri kilometer frå heimen vår, men likevel — — —

Laurdag 20. april fekk vi skjöne at vi var i verda vi òg:

På ein times tid kom opp imot hundre lastebilar farande gjennom förløysa*), og ei stund seinare kom det fyrste hakekross-fly òg: det for lågt nord gjennom bygda, svinga ved Li, og då det var beint for Fykse — rett over dalen for heimen vår — smattra fyrste mitraljøseskota over Gausdal. Det var eit likfylgje på veg til kyrkjegarden som vart helsa på dette viset, utan at nokon i fylgjet likevel kom til skade.

*) förløysa: Overgang fra sne til bar mark paa vejene med slud og slask.

Same dag fekk vi på Nord-Bjørge eit diskret varsel: fordi det var så mange evakuerte i heimen vår, og mest born frå Oslo, Hamar og Lillehammer, burde vi straks ta åt å flytte over til bygda på hi sida fjellet, avdi det kunde bli aktuelt med tvangsevakuering på stutt varsel i vår bygd; „men der på andre sida fjellet vil ein vera trygg“, hadde offiseren på Austlid sagt.

Ved hjelp av ein lækjarbil kunde vi koma oss bort. Vi sjølve som dei siste, morgonen etter.

Eg sat med vesle Øyunn i fanget. Ho var tri månader gamal, og dette var den fyrste lengre ferda ho skulde ta ut på.

Då bilen rulla iver, vart ho nok litt redd med det same; for det var noko framandt og uvanleg for henne dette. Men så feste ho dei store brune augo på far, — såg og såg, ålvorleg og sterkt, og kjende seg nok trygg sålange han var med henne.

Desse barneaugo kan eg aldri gløyme. Dei la liksom alt i mi hand. Og samstundes kjende eg, så sterkt at det gjekk all igjennom meg:

Sålange slike barneaugo finst, er det meining midt i meiningsløysa. Og for dei lyt ein våge alt og ofre alt.

*

Tri-fire dagar etter hadde vi fire tusen soldatar ikring oss på den nye staden, og framande fly for lågt over hovuda våre ustanseleg. Og fiendehæren kom nærare og nærare oppetter dalen, og truga med å trengje våre folk undan seg til fjells, der snøen enno var meterdjup men blotna*) til botnen, og der isen var utrygg på alle vatn og sjøar.

Det var likevel inga katastrofe der. Og fjortan dagar etter kunde vi atter fare heim til Nord-Bjørge med vår eigen barneflokk og nokre evakuerte.

Husa våre stod urørde, og våren var i full gang med sitt.

Men 82 andre hus i bygda låg no i oske, og kjæraste grannen vår var komen i jorda på kyrkjegarden med 8—10 tyskar-kulor gjennom ryggen.

Midt i alle desse minne er likevel augo hennar Øyunn det eine store sentrum:

Mennesket — trass alt.

Inge Krokann.

DE DØDSDØMTES ORD

DET som gjorde det djupaste inntrykket på meg under heile krigen, og gav meg tru på at vi kanskje kan vinna freden og ha ei framtid å vona på, det var meldingane om korleis dei unge, døds-

*) blotna=opløst p. gr. af mildt vejr.

dømde gutane våre gjekk døden i møte. På illegal vis fekk vi alltid vita det, trass i alle forbod. Fengselspresten var hos dei den siste natta. — Dei talast ved, dei gjekk til alters saman og dei sende helsing til slekta, til folket og landet: „Vi har godt samvet, vi vilde gjerne gjera det same oppatt.“ — „La ikkje hat og hemn få råda. Noreg skal bygjast i kjærleik.“ „Norge over våre grave blomstre som en Herrens have.“ — „Alt for Norge“ Ja soleis og liknande fall orda, — dei siste, — testamentet til oss. Modige og sterke, rolege og glade, gjekk dei i døden, — dei mange frå alle kantar av landet, — dei beste.

Fedrelandskjærlek og tru er ikkje berre ord og kjenslor. Nei det er handling, realitet og offervilje, noko stort, mektigt og veldigt som lyfter menneskja opp i eit høgare plan.

Kunde vi berre leva for Fedrelandet på samme måten som dei kunde døy for det.

SAMVITTIGHED OG SAMHØRIGHED

TO hendingar frå krigsåra må eg få nemne, ei stor og ei lita. Den fyrste bar til på vårparten 1942 og den andre kom eit par år etterpå. Utan den fyrste, hadde nok heller ikkje den andre kome.

Skulane hadde fått „brenselsferie“. Alle skjøna at noko alvorleg var i gjære. „Ungdomstenesta“ skulle ta ansvaret for barne- og ungdomsoppsedinga frå skulen og heimen. 16—17 års gutar hadde vore 14 dagar på utdaningskurs og hadde lært seg å forme skyttarline og søke dekning, tole skjenn, juling og eineselle, og skulle no vera „ungdomsleiarar“. Lærarane, og seinare prestane, protesterte. Quisling hadde kravt at alle lærarane skulle stå i lærarsambandet, og det tok til å gå op for mange at dette var opptaket til eit korporativt „nærings“-ting som skulle slutte fred med Tyskland og gå med i krigen på tysk side. Lærarane nekta å gå inn i sambandet.

Så kom det største slaget i heile fridomskampen: Over tusen lærarar vart arresterte på den mest dramatiske måte, satte i konsentrasjonslejr, vart svelta, pint og plaga, og mange hundre vart sendte til ein arbeidsleir like bak fronten ved finskegrensa. Dagleg vart dei truga på livet, men dei gav seg ikkje same kor mørkt det såg ut.

Den andre hendinga er frå slutten av verste kyrkjestrident. Professor Hallesby, den mest sjølvsikre, rett-truande indremisjonsføraren hadde stått i hard strid med tyskarane og kom ut frå konsentrasjonslejren. Da sa han, etter avisreferat, at han hadde funne mykje verkeleg god kristendom hos folk som han ikkje venta det av.

Desse to hendingane er av dei mest lovnadsrike vi har opplevd i krigsåra. Den fyrste syner at det finst ein frisk kjerne i folket vårt.

Når det dyraste står på spel, da finst det ikkje prutningsmon. Rein og sterk står samvitsgrunnen som hos Luther i Worms. Det var herleg å merke dette midt oppi sviket og halvskapen som vi stundom tykte var så overveldande. — Den andre syner at dei skilje mellom menneske som folk la så mykje vekt på før, ofte var rent utvendige, formelle skiljemerke. Inst inne finst det mykje ærlegdom, godt hjartelag — „verkeleg kristendom“ — innom alle grupper og stender.

Dette er det vi må byggje framtida på: Den friske kjernen i folket, samvitsgrunnen, og samkjensla mellom alle dei som inst inne er av same ånd.

Slik kan vi rekke hendene over grensene her i nordlanda og seie til kvarandre: Vi har stått prøva. Kjernen er god. Vi er av same ånd. Lat oss arbeide i lag og hjelpast åt som brør.

Med takk og helsing til Danmark og gode danske venner.

Faste Forfang.

SAMVITTIGHEDENS STYRKE

FRA Kirsti Haugsöens Mand, Lærer Skrede i Norderhov: Det var sommeren 1942. Jeg var nettop sluppet ut av kretsfengslet i Bergen og hadde i noen dagar i sol og sommer fölt sannhet av ordene „Frihet er det beste ord som på jorden finnes“. Spör om det smakte!

Imidlertid var jeg pålagt meldeplikt og en dag jeg mötte op måtte jeg inn til en av sjefene. Denne gestapomannen var snakkesilig og mot sedvane ville han ta en nordmann i skole ved å bruke argumenter istedenfor skjeldsord og slamring med dören og enda mere enerverende effektmidler. — Jo, de hadde gjort en feil ved min løslatelse. De hadde glemt å avkreve meg lojalitetserklæring. Denne måtte de ha, ellers måtte jeg inn igjen. Men han fölte seg overbevist at jeg med min intelligens og ved det særdeles hyggelige fængselsopphold, hadde lært, hvor ypperlig det tyske styre var.

Etter mye prat sa jeg meg villig til å være loyal i den utstrekning min samvittighet tillot meg det. Dette svaret ergret den höye herre. „Alltid kommer dere nordmenn med dette snakket om samvittigheten“ — sa han — hvortil jeg bemærket, at det gledet meg. „Hva mener dere med det tövet? — spurgte han videre. — Jeg forklarte så godt jeg kunne, at det ikke var noe töv — tvertimod en god lerdøm. Og personlig hadde jeg lært i min spede barndom av en tysker til og med at „det er ikke rådelig å handle mot sin samvittighet“, men jeg kunne tenke at Fader Luther ikke var noe for en gestapomann — men for os er dog den svakeste hvisken av samvittigheten det samme som den

sterkeste ordre fra der Führer for dem. „Hva har samvittigheten sagt Dem?“ spurte han hånlig. „At det er synd å torturere mennesker bl. a.“ svarte jeg. No ventet jeg å få merke den vanlige grove siden som vi visste enhver gestapomann er i besiddelse av. Men i steden fortsatte han i samme hånlige tonefall: „Synd — jασå — er De religiøs — kristen kanskje — for noe kjønslöst sludder. „Hvorfor er det kjønslöst sludder?“ ville jeg vite. „Fordi det gjør et menneske blötaktig.“ „Ja, jeg tror nok at kristendommen ville göre en gestapomann noe blötere dersom han lot den virke på seg“, sa jeg. — „Skal tro om han ble daarligere menneske for det.“ „Hvorfor må dere endelig være så hårde da?“ spurte jeg så. „For å nå målet!“ svarte han. „Og hva er så målet?“ ville jeg vite. Men no var han gått seg lei. Han ba mig fyndig om å undertegne erklæringen uten noen tilleggshale av samvittigheten min. „Jeg godtar ikke din samvittighet“, sa han. „De vet så mye om samvittigheten da at den er i strid med tyskernes virksomhet?“ spurte jeg.

Nunlunde slik var det vi snakket sammen. Og jeg har ofte tenkt på denne samtalen. Hva er det som har gjort tyskerne til de barbarere som de under krigen har vist sig å være? Neppe fordi de på bunnen er værre enn mange andre —. Men denne gestapomann — den beste jeg har vært i beröring med — gav vel et svar idet han var redd samvittighetsfriheten og det som kunne millne sinnet. Hårdhet og makt var for ham midlet og kanskje også målet med. I Bibelen finner vi ett ord som sier at vi forvandles til det vi tror på og derfor: „tror vi på det gode, kan vi bli gode. Tror vi på hårdhet og vold og plikt til blind lydighet så får vi hvad vi må kalle det tyske menneske slik vi lærte dem å kjenne under krigen.

Når vi nå skal til med å bygge verden opp igjen og arbeide oss videre da tror jeg det först av alt spør̄s etter hvad vi tror på. Ja, hvad tror vi på og hvad er vore idealer? Her har vel folkehöiskolen sin oppgave og sitt ansvar, forme vår tro og löfte vore idealer for å få den unge slekt til å strekke seg oppad og fremad og for å vise verden forövrig hvad vi nordboer tror på og bygger vårt liv på og hvordan vi löser vore problemer.

KIRKE OG MENIGHED I KAMP

VI bur ute på landet. Folket her var heilhjarta nordmenn. Og storparten — det var berre nokre få undatak — var samansveisa som ein blokk mot fiendane både utanfrå og innanfrå. Difor gledde kyrkjelydane seg då kyrkja braut med staten og prestane löyste seg frå alle plikter som dei tidlegare hadde som embetsmenn. Folket tykte det var gildt

å löna prestane sjölve. I kyrkjelyden min vilde dei straks ha ofring til presten. Men dagen för ofringa skulde vera kom det telegram frå gestapo at all ofring til presten var forbode. Det vart då inga ofring på alteret — men dagen etter var det samla inn praktisk tala den årslöna presten skulde ha. Politiet fekk i oppdrag å rökja etter om det hadde vore innsamling til presten men melde i frå at det ikkje hadde vore teikn til noko slikt på nokon måte.

Dette fortel noko om kor energiske gestapistane var og kor langt dei freista seg med fangarmane sine jamvel i spreidde bondebygder. Det fortel og noko om samhaldet og modet til dei norske kyrkjelydane. Det er enkle og jamne forhold her — ingen rikdom — men folket var alltid reide når det galdt midlar til å gjennomføra kampen for fridomen.

Mange stadar vart kampen mykje hardara enn her. Og mange er dei prester og kyrkjelydar som i desse krigsåre har stått i prøvingar og påkjenningar som til alle tider vil vekkja undring og vyrndad. Eg vil gjerne med det same få sagt at denne djervskapen sermerkte like mykje lærarane, lægane og elles andre stand i folket vårt. Vi stod saman. Vart tende av kvarandre og styrkte. Det var ei rik tid!

Det er mykje å stå saman om no. Det viktigaste av alt: Å gjennomføra i praksis det syn på rett og sanning som vi kjempa for og som så mange gav livet for i stridens år — skapa vilkår for at det enkelte menneske og det enkelte folk kan få utfalde sine sermerkte eigenskapar i fridom og fred — opne vegar for verdiane frå alle, til innsats for det som batar menneskja på jorderiket. Vi treng Frederiksborg! Og vi treng andre sentra som vekkjer samkjensle millom folka i norden og i verda!

Ta mot ei helsing alle danske vener frå Arne, Torbjörg og Dykkar.

Olav Skarstein.

Hur gärna skriver jag inte till dig en dag som denna! Jag fick ju uppleva 9. April dännere — och nu har jag genom radion kunnat få ett blekt eko av den glädje, som ni alla känner. Vi alla! för jag kann inte säga hur glad jag är just i kväll. Frihet — det är luft för människan. Hur frisk och klar skall inte skymningsluften vara därute kring skolan i afton. Här blånar det också bort över träkronor och hustak. Men jag saknar faktisk bokarna, nu står de väl i sitt jungfruligt ljusa flor?

De bästa hälsningar till dig och Pip och ynglingarna och Guldagger och alla de andra — på denna Danmarks store Dag!!!

Här hurrar jag 8 gånger.

Lasse.

Bland alla hälsingar som väl strömmar över Er nu, är också min. Jag måste jo säga att jag är med Er i Er glädje. — „Den signede Dag med Fryd vi se“ hörde vi läsas, men jag hörde i mitt inre hur den psalmen sjöngs på Frederiks-

borg. Men mycket lidande är kvar, det var dystert på kvällen att höra förlust siffrorna och hur gatorna blev tomma i stället för fyllda av jublande köpenhamnare.

Carin Cederblad.

Jeg leste i epistelen for denne søndagen: „Jeg holder for at den nærværende tids lidelser ikke er å akte mod den herlighed som skal åbenbares på oss.“ Det er så merkelig det en har følt så sterkt. I det sidste har det så ofte slået meg, at hadde ikke krigen og alt det kommet så vilde det, vi opplever nå ikke hatt en så mørk bakgrunn och fölgelig vilde ikke alt det gledelige nå være så til de grader gledelig som nå en gang er blitt.

For en tid siden leste jeg om Sønderjylland. Hvor jeg forstår det hele bedre nå, når vi selv har sett altfor meget av Tyskerne.

Lev så vel og slit friheten med helsa.

Cathi.

Fem lange år. Nyttelause år. Først lang tid innestengt. So lang tid sjuk. So lang tid utan abejd. Men kanskje kan det komme litt krystall ut av det eingang.

For eg har ikkje mist trua på det gode. Og det eg stridde for vil eg framleis våge pelsen for. Gandis veg. Eg fek gå den.

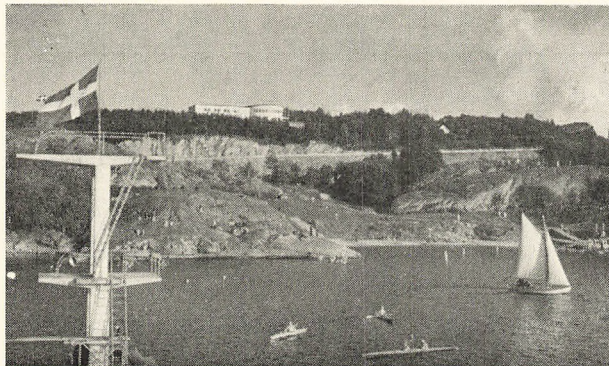
Men en stor gjerning har eg fått utført. Eg har gifta meg. Det hende hausten 43. Og kona heiter Karen og er frå Sør-Norge.

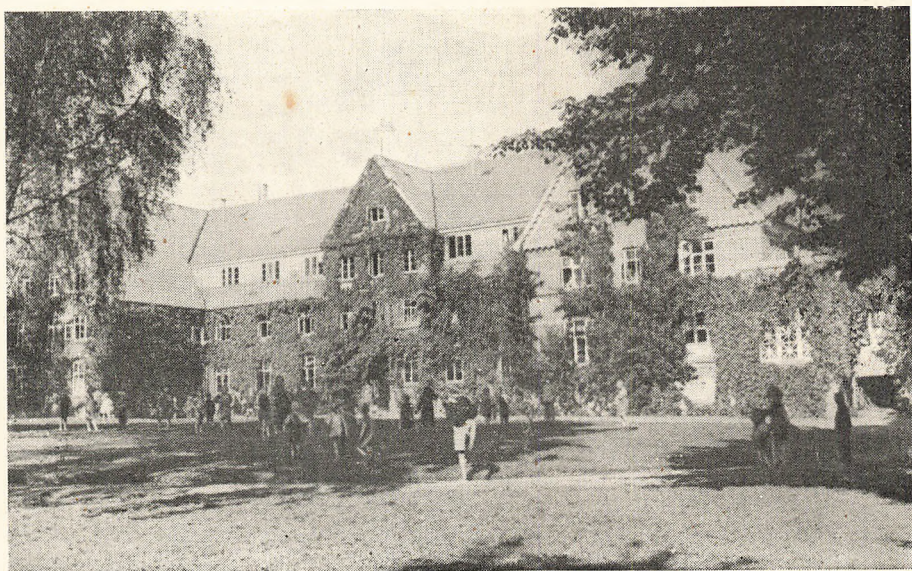
Nu får vi vel snart trykke kvarandre i henderne. Det skal bli eit varmt handtrykk. Og eit gledelig gjensyn. Lev vel broderfolk. Hjartans helsing.

John Molden.

Friheten kom så plutselig både til Danmark og Norge. Og nu sitter jeg med hjertet fylt av en høytidsfull glede over å skrive til ett fritt Danmark fra ett fritt Norge. Rekkevidden av fred og frihet kan jeg ikke fatte annet enn stykkevis og i glimt, på tross av all begeistring og stormende opplevelser.

Eva Mathisen.

Flygtninge vandrer i Parken.

V I N T E R S K O L E N

De sidste 14 Dage før November var jeg næsten bundet til Telefonen. Mange meldte fra, for Urolighederne voksede, og Ventelisten maatte frem. Den var uendelig, men mange havde i Mellemtiden bestemt sig om — saa videre til den næste. Og retfærdigt skal det gaa til! Den, der har holdt længst ud, har Førsteret!

Naar jeg nu ser paa »Ventelisteindmeldelserne«, maa jeg undres over, hvor meget det kan betyde med disse Forskydninger. Tænk blot paa, at de 4 paa »Hammershus« var Ventelistefolk. Eller »Hakon Jarl« — hvem var blevet Olaf, hvem Thore Klake, hvem Thora fra Rimol, hvis disse Forskydninger ikke var sket, og hvem var blevet min ulykkelige Kærlighed, hvis vi ikke havde faaet en Seng til Svend Dilling?

Og saa Indkvarteringen! I kan tro, det er svært at være Retfærdighedens Gudinde, naar der stadig skal forandres, — ikke mindst, naar vi har nogle faa Værelser med Varme. Med stor Omhu udvalgte jeg dem, som paa Forhaand saa ud til at ville blive spændt mest for. Men Skindet bedrager! Paa nogle af Værelserne slog det til, men der var jo ogsaa andre, som havde saa store Opgaver udenfor Værelset, at andre burde have nydt godt af Varmen!

Pigerne er nu det aller sværeste. Jeg ønsker, jeg havde en sjette Sans, naar jeg sidder og »blander Kort« og prøver at finde det i Længden fineste Spil. Men Karl Nielsen var den vanskeligste Elev for mig. Han var indmeldt som Nr. 6 og ønskede et Enværelse til Syd. Jeg indkvarterede ham paa Hundorp. Men saa kommer Weber dumpende som Nr. 82 og skal bo sammen med Karl Nielsen. Jeg sad længe med de to Kort. Den ene fra Holstebro. Han var nok en stædig Rad, der forlangte at faa sin Ret som Nr. 6. Og Abel Weber? Fynbo? Med det Navn? Han var nok slet ikke rigtig Fynbo! Og begge to i Stepping. Dem maa man nok have et Øje med! Lidet anede jeg, hvor

dejligt stædig Karl Nielsen skulde arbejde med Tangbrand, eller at Weber vilde blive en af dem, der fulgte os længst i Udlændigheden.

Saa kom C. P. O. hjem, lynende af Iver og opsat paa, at dette skulde blive den bedste af alle Vintre — vi holdt Læremøde, glade over, at hele den gamle Stab var samlet, blot med et (som det senere viste sig unødvendigt) Suk efter Rigmor, men lettede over, at vi kendte Tove. Pigerne fra Mors var lykkelig ankommet. Forsyningerne i Kælderen var relativt gode, Kartoflernes Kvalitet saa ud til at være fin, Gulvklude fandtes, og alle Gulve skinnede af »Fernis« — kort sagt: vi kunde tage Stade i hver sit Lokale med Paaskrift: Kontor, Bank, Rationeringsmærker o. s. v. — og hengive os til en Modtagelse, som antagelig vilde vare et Døgn eller mere. Saadan en Begyndelse er næsten, som om man skulde sætte over en Hæk første Gang man sad paa en Hesteryg — i Stedet for som i Fredstid, at alle Elever kommer med samme Tog, spiser Middag sammen — og saa det festlige Aabningsmøde den første Aften, alle samlede!

I skal have Tak for, at I trods alt kom saa præcist, at vi alle var der næste Morgen, undtagen de aller sidste Ventelistefolk. Du var der vist, Arne P., men Otto P. derimod vidste endnu ikke, om han var købt eller solgt! Og C. P. O. slog Tonen an, jeg svang Sværdet i Ordensforedraget, enhver sled i Prøveregning og Diktat — og saa var vi i Gang for fulde Sejl. Fra første Dag var det, som om vi var klare over, at hver Dag var en uventet Gave, som maatte udnyttes helt ud. Skal vi rose jer, maa vi sige, at vi sjældent har haft et saa arbejdsomt Hold. Det har været afgørende for hele Vinterens Forløb, at vi laa i den faste Arbejdsfart, da C. P. O. faldt fra, og Bruun blev syg. Det Tog lod sig ikke standse!

Snart havde enhver fundet sin Plads. Vi smilede lidt ad Bruun, naar han efter et Par Ugers Forløb erklærede, at det var et enestaaende Delingsførerhold. I Køkkenet kappedes Levinsen med Marie til Gavn for os alle (desværre blev han udlært i Februar!), først senere udviklede Meier o. a. sig til virkelige Opvaskeexperter, Knud Lægdsgaard lod Huset genlyde af langtrukne Toner og faste Rytmes, »Testrup« indrettede sig som det ideelle Hjem. »Vestjylland« som Mønster paa Orden og Renlighed. Pind begyndte at skære os ned, Matilde at røre op i de døde Vande, Bill lærte at finde den rigtige Vej ind, Smidt for rundt for C. P. O. Riis rugede over Bøger og Musiklængsler, og Elsemer løb rundt med store Fade og mættede os alle!

Nu bagefter, synes jeg, at vi var saa unge og glade — allesammen. Hvert eneste Ansigt paa Billedet kalder Minder frem som jeg havde Lyst at skrive ned — at I havde den Ungdom og Glæde, som er nødvendig for at kunne tage Vanskelighederne med Ro og forstaa, at de er til for at overvindes.

Vor Undervisningslinie var uforandret fra de sidste Aar, blot bliver den ligesom enklere og klarere, eftersom Modsætningerne skærpes. Husker I den Formiddag, da C. P. O. talte om Frihedslinjen i Vesteuropa, og Stjernebanneret laa over Katedret, og alle Flag og Datoer lyste farvestærkt fra Tavlen. Og saa var Gaarden med eet fuld af Soldater og Maskingeværer. Timen blev fortsat, som om Gæsterne ikke var der, men det prikkede i Nervespidserne, indtil de forsvandt.

Yndlingssiden i »Vi-kan-Bogen« var i Aar »Det nordiske Sind«. Man kunde baade se det i Bøgerne og Stilene. Skønt min Tegning paa Tavlen ikke var videre god, blev jeres saa levende med Istapperne, Lynet, Ulven og Snestormen, og nogle lavede en virkelig tæt Skov omkring Nybyggerstedet, saa man saa dets Ensomhed. Var vor Skole ikke i Vinter saadan en fredlyst Plet midt i den mørke Skov? Og saa naaede vi til sidst ad Stigen ned ad Klippesiden til Skibet, inden Uvejret brød løs — og Arbejdet var gjort.

Af fremmede Talere hørte Eleverne før Jul Hal Koch, Knud Gedde (Danmark 1944),

Laust Kenholt (Nordisk Retsvidenskab), Politibetjent Frk. Howitz: (Erfaringer fra Storbyen) og Oberst Førstlev og Kaptajn Norup (fra Folk og Værn). Vi havde to Gudstjenester med efterfølgende Foredrag af Pastor Brovang, Jørlunde, og Pastor Oluf Olsen, Grundtvigskirken. Den 12. November havde vi Delingsførermøde.

Den sidste Tid før Jul havde C. P. O. Lungebetændelse, saa vi maatte holde Juleafslutning uden ham. Af Hensyn til Gymnastiksalgulvet havde vi Juletræ i Spisesalen, og vi var kun os selv. Jeg mindes det som saadan en fast og sluttet Kreds den Aften. Vi havde fundet sammen, og var lidt ængstelige for, om vi kunde mødes efter Jul, men det var et alvorligt Ønske hos os, at det maatte ske.

I Juleferien var vi saa mange, at vi maatte sidde ved Hesteskobord i den lille Spise-stue. Juleaften kom C. P. O. lidt op, og 4. Juledag holdt vi en ret improviseret, men stor og dejlig Sølvbryllupsfest. Min Mor og de fleste af mine Søskende, som bor i Jylland, kunde ikke rejse herover, men C. P. O.s Søskende er alle Københavnerne, og vi havde en Fornemmelse af, at det kunde ikke nytte at opsætte Sølvbrylluppet til bedre Tider. Foruden de nærmeste Slægtninge bestod Gæsterne af Frimenighedens Medlemmer og de hjemmeværende Elever — men det var nok til at fylde Spisesalen.

Om Natten hamrede og dundrede det, og Resultatet var smukt. Alle de nordiske Flag langs Græsplænen foran Sydsiden og en pragtfuld Æresport ved Privatindgangen. Det blev et rigtigt »Krigsbryllup«. Gæsterne kom Kl. 10. Vi havde saa Gudstjeneste i Foredragssalen, som var pyntet med tændte Juletræer; paa Grund af C. P. O.s Sygdom kunde vi ikke komme over i Kirken. Præsten var min Morbroder Frederik Schrøder, gl. Frederiksborglærer. Derfra gik vi lige ned i Spisesalen, som var dækket med et Tværbord forneden og 4 Længdeborde. De var pyntede med grønne Guirlander med skiftevis Lys og røde Juleroser. Vi havde sparet Lys sammen til dette i flere Aar, og det var et festligt Syn. Selv tronede vi toran Varmeapparatet, som var dækket med et Dannebrog og et Maleri af Petersen af Askov og af Frederiksborg. Bordet langs Havesiden og enkelte andre Pladser var fyldt med Elever. Selv om vi savnede mange af mine Slægtninge og andre Venner, som i Fredstid vilde have været her, fik vi en lys og god Takkefest for de 25 lykkelige Aar. Carl Peder holdt godt ud, indtil alle Gæsterne — Kl. 17 — var rejst, for at naa hjem inden Natten.

Det er sandt, at Sølvbryllup er en meget lykkelig Fest, og vi fik et Minde til at lyse for os i den Tid, som fulgte efter. Tak for alle de gode Hilsner og Gaver fra enkelte Elever, fra Frederiksborgkredsene og Elevforeningen. De var en stor Glæde for os og gjorde jer næsten nærværende ved vor Fest.

Eleverne kom allerede hjem den 2. og 3. Januar, og vi faldt hurtigt til i det gamle Arbejdstempo. Petersen samlede sit Personale til »Hakon Jarl«, og C. P. O. holdt aabent Hus hver Aften, for det var nødvendigt, »naar Klokkeren var ved at falde i Slag«. Naar jeg kom fra Sang og kiggede ind, kunde jeg være sikker paa at se en Flok i Stuen, ofte med Lilli og Søgaard paa hver Side af C. P. O. — og alle 3 gjorde Indtryk af at være i Offensiven. Naar jeg sagde, at han ikke kunde holde til det, svarede han blot: Hellere slides op end ruste op — og maaske havde han Ret. I hvert Fald har Eleverne i Vinter efter Timetallet haft lige saa meget med ham, som andre en hel Vinter, skønt han var syg de sidste 2 Maaneder.

Den 21. Januar havde vi som Afslutning paa Indsamlingen til Askov Højskoles Byggefond et Møde, hvor C. P. O. talte om Askov-Sorø-Gøteborg. Han var meget ivrig for at faa dette Foredrag saa godt som muligt og arbejdede hele Natten med det. Det blev ogsaa særlig godt, men vi anede ikke, det skulde blive hans Afsked med denne Vinters Elever, da han netop havde været i Kraft som aldrig før. Men næste Morgen fik han et Anfald af Galdesten, som medførte et Par Maaneders Sygeleje og flere Maaneders Hviletid.

Jeg kan ikke takke Elever og Lærere nok for, at de sidste 2 Maaneder, trods alt, gik saa godt. Da vi forstod, hvor alvorligt det saa ud, maatte vi tage en Beslutning om, hvordan vi skulde indrette os. Aldrig vil jeg glemme, at alle paa Skolen forstod, at vi ikke kunde lade en fremmed føre C. P. O.s Linie videre, selv om han var nok saa dygtig, men at jeg maatte prøve at gaa i hans Sted. Lærerne lattede mig for andre Timer — og I Elever tog aldrig Modet fra mig ved at sammenligne mig med C. P. O. Hvor jeg takker Jer for det. Historie er jo ikke mit Fag, men da det, som var tilbage, var det nordiste og ikke den store Verden, vovede jeg mig ud i det. Det blev vel nok mere literært end ellers, men Linjen blev gennemført, saa I fra Time til Time fik, hvad I vilde have faaet hos C. P. O. Saa maa I tilgive mig, hvad jeg ikke har magtet, men blev Vinterens Timer Kl. 8—9 alligevel en Helhed, handlede vi ret. Og det haaber jeg inderligt.

Til Sønderjyllandsholdet fik vi Hjælp af Musæumsinspektør Jørgen Poulsen. At det vilde lykkes, var vi ikke i Tvivl om, men vi kunde ikke paa Forhaand vide, at J. Poulsen i den Grad kunde forstaa vort Arbejde, at han straks var en fuldt færdig Højskolelærer, og dermed mener vi, at han gennem sit Fag kunde hjælpe voksne unge, som søgte Oplysning, Udvikling og Svar paa Spørgsmaal, der var livsvigtige for dem. Vi følte det som en stor Betryggelse, at dette Hold var i saa gode Hænder.

Og saa kom Rigmor til Hjælp! Egentlig er det Carl, vi skal takke, da Brylluppet i den Anledning blev udsat 3 Maaneder, — men det var saa meget værd for os, at hun sprang til, som kendte det hele. Og det var en helt ny Side af Rigmor, vi fik at se. I er vant til at se hende oplugt af Gymnastik Nat og Dag og næsten skjult for os andre af Gymnasterne. Nu derimod var hun snart Højstrup, (fordi han overtog Nordisk Hold), snart Anna Bruun (fordi hun fik en Søn), snart Guldagger, (som havde »de udvidede«) o. s. v. Kort sagt: hun var den Mangfoldighed, som gjorde det muligt, at vor Helhed ikke blev brudt, selv da Hans Bruun kom paa Sygehuset med Ørebetændelse. Men da var det, Delingsførerne gjorde Bruuns Ord til Sandhed, de skiftedes til at undervise i Gymnastik og paa en saadan Maade, at der var Ro og Orden og intet Pjækkeri, og det viste sig hurtigt, at der var ingen Brug for, at en Lærer skulde holde Øje med, hvordan det gik. Gid I maa faa jeres Belønning, ved den Øvelse I har faaet, naar I derhjemme staar med jeres første Hold Gymnaster. Vi vil ikke glemme Jer!

I øvrigt gik alt planmæssigt. Af fremmede Talere havde vi Knud Kristensen (V), Erik Haunstrup Clemmensen (K. F.), Otto V. Nielsen (S) og Vejstrup (R) i Samfundslinien. Disse Foredrag synes jeg har været særlig værdifulde de sidste Aar, hvor det paa Forhaand er saa klart, hvor vigtigt det er for vort Lands Fremtid at finde de rette Veje frem i ærlig Søgen mod det fælles Bedste. Til Afstemningsfesten den 18. Februar talte Borgmester Bindslev, ved Hillerødmødet i Februar Provst Halfdan Høgsbro.

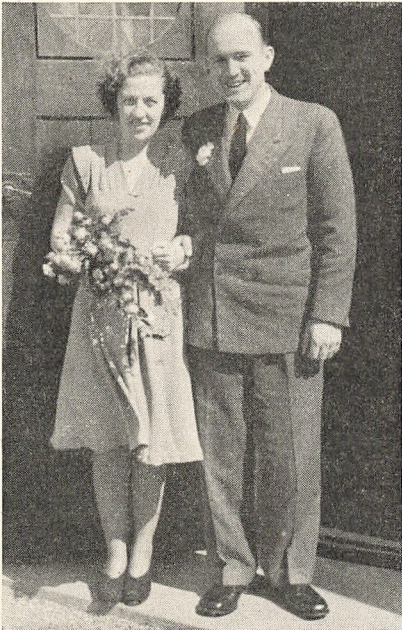
Elevmødet i Fastelavnen prægedes særlig af den store »Hakon Jarl« Opførelse. Vi har spekuleret paa at vælge dette Stykke i flere Aar, nu vovede vi det endelig. Og det gik udmærket, fordi I gik ind i vor »Komedi-tradition«: Forstaaelsen af Opgavens Alvor, at det er en Chance og en Ære at faa Lov at være med til vort Skuespil. Man skulde tro, Højskoleelever havde særlig let ved at lære udenad. Det har I vist ikke — men I forstaa, at det gælder om at bruge hvert Minut sammen med Instruktøren til Indlevelse, det med at lære det, maa ikke sinke. Nu bagefter synes vi slet ikke, Personlisten kunde have været anderledes: Arne J. er Hakon, Arne B. er Olaf, Karen er Thora o. s. v. — ikke alene paa Grund af »Størrelsen«, som fritog Karen Margrethe for Konkurrenter til Erlings Rolle. Naar I gaar til Opgaven paa denne Maade, er jeg sikker paa, Komediarbejdet bliver en af de store Værdier ved jeres Skoleophold — det forløser saa meget bundet i Sindet at faa Lov at sige den store Digters Ord.

Ind i Kirken.

»Verdens lykkeligste Mand«.

Ud fra Kirken.

L. A. B.-Chefparret.

Emil og hans Mænd.

Fremkaldelse!

Kæmperne sværger Hakon Jarl Troskab.

Hakon Jarls Død.

Instruktionen var lykkedes fint for Emil, — og saa havde vi igen en Række festlige Dekorationer fra hans Haand, som inspirerede Skuespillere og Tilhørere. — Stykket blev opført adskillige Gange med stort Besøg, skønt Folk paa Forhaand vidste, at Spilletiden var 3 Timer!

Da vi naaede Marts Maaned, begyndte Flygtningene at strømme ind over Landet, og det blev meget spændende, om vi skulde faa Lov at gennemføre Skolen. Vi troede dog, vi var forholdsvis sikre, da vi før var blevet taget, men atter frigivet.

TYSKERNE KOMMER OVER OS!

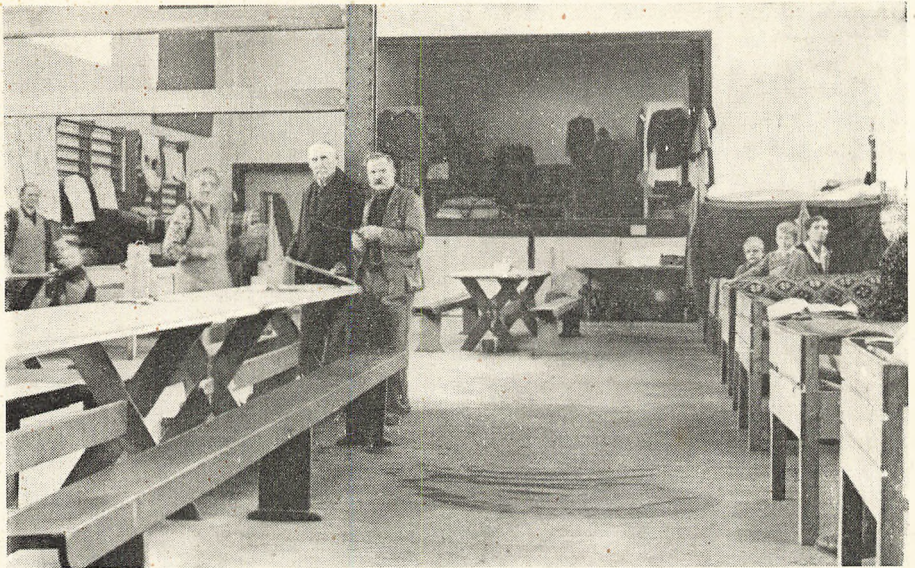
Den 10. April 1940 kom en tysk Officer ledsaget af to danske Kommunalmedlemmer for at se paa Skolen, da vi skulde have Indkvartering af tyske Soldater. Først mente de, at vi godt kunde holde Sommerskole, selv om de havde Soldater i Salene og Officerer i Stueetagen og den private Lejlighed, men det blev dog til, at de skulde have Skolen undtagen 2. Sal privat, hvor vi skyndsomt flyttede op og indrettede os en hyggelig Dagligstue paa »Heimtun«. Det hele var paa det Tidspunkt saa nyt og uventet, at vi egentlig ikke tænkte paa at forhandle.

To Timer før de skulde komme, blev der ringet, at de havde fundet noget bedre. Senere fik vi at vide, at Borgmester Melskens havde foreslaet dem at tage en Skole, der ikke brugtes om Sommeren, og de flyttede saa ind paa Teknisk Skole og Slotspavillon, hvor de har været under hele Krigen. I de følgende Aar beslaglagde de stadig Lokaler, som laa tæt ved hinanden, saa vi efterhaanden følte os ret sikre paa, at vi laa uden for Farezonen.

Først da Flygtningene begyndte at strømme ind i Danmark, blev vi betænkelige. Fra den 20. Marts begyndte vi saa smaat at gøre Forberedelser og pakkede en stor Kasse med det allernødvendigste til os selv. Vort Tøj blev efterset og luftet og fyldt med Møltabletter. Nogle Aar før havde jeg gennem Forpagter Nielsen, »Aalholm«, faaet Løfte om, at hvis der pludselig skete noget, vilde en Række Gaardmænd køre for os. Alle Flytteforretninger svarede derimod, at naar vi ikke kunde bestille dem i Forvejen, kunde vi ikke regne med deres Hjælp. Frederik Nielsen fornyede nu sit Løfte om Hjælp, og stillede et Værelse til Raadighed straks. Han skaffede os ogsaa Lovning paa Foderstofforeningens Margarinekælder i Slangerupsgade, ovenikøbet gratis. Den 23. og 24. flyttede vi Porcelain til 500 Mennesker over til Aalholm. Det blev kørt i smaa Portioner, godt tildækket for at ingen skulde lægge Mærke til det, heller ikke Naboerne paa Teglværksvejen, bl. a. D. N. S. A. P.-Formanden, det skulde jo nødigt se ud, som vi inviterede dem ved at flytte væk i Forvejen. Den 25. saa det endnu værre ud. Vi pakkede derfor alt vort Syltetøj og vore fyldte Henkogningsglas og Flasker i Frugtkasser og kørte det ind i Foderstofforeningens Kælder, hvor Kasserne blev sat ovenpaa hinanden i en vældig Blok. Vi kørte ogsaa noget Brænde over til Naboen, da vi netop havde faaet samlet Brænde til hele det kommende Aar.

Ved et Besøg hos Fru Bojesen havde jeg hørt, at den ny Ejer af Amtsstuegaarden først vilde flytte dertil om Efteraaret, da Stuehuset skulde bygges om, og vi havde faaet Lov til, hvis der uventet skete noget, foreløbig at kunne flytte vores private Ting op i tre Værelser paa Amtsstuegaarden. Desuden sikrede jeg mig forskellige andre Steder, men kunde overalt kun faa et enkelt Værelse, nogle af dem $\frac{3}{4}$ Times Kørsel borte. Søndag Aften havde Eleverne en lang og fornøjelig Underholdning, og vi var egentlig ret beroligede, da vi nu vidste, at vi havde gjort, hvad vi kunde tillade os paa Forhaand.

Mandag var den sidste fulde Skoledag, og jeg havde travlt med mit Afslutnings-

Gymnastiksalen, Hjem for tyske Flygtninge.

foredrag og min Tale til om Aftenen. Men da vi sad ved Frokosten Kl. 10, ringede Skolebestyrer Stenberdt, at Tyskerne havde været paa Frk. Mørks Skole, og han vidste, at de kom til os. Vi gennemførte Undervisningen til Kl. 12, men lod saa Eleverne pakke deres Sengetøj og efterhaanden afsende det, medens vi selv flyttede vores Samlinger op til et Værelse, der ingen Vinduer har og derfor kunde ventes at være uden Interesse for Værnemagten. Kl. 17 gik jeg op og lagde mig for at faa en lille Hvil inden Foredraget, men 5 Minutter efter hentede de mig. Oberleutnant Schöne ønskede at tale med die Leiterin der Schule.

Huset blev nu beset fra Ende til anden. Alle Skoleborde og Bænke skulde bort, da der skulde bredes Halm i alle Klasseværelser. Paa Elevværelserne vilde de beholde alt, og ligeledes Service og Køkkensager. Der var paa det Tidspunkt Service til 150 Personer. Vi skulde være ude i Løbet af Onsdag Formiddag.

Saa snart Oberleutnanten var væk, sattes alle i Sving. Først skulde der smøres 200 Madpakker, alle Gardiner fjernes og Eleverne selv møje ud paa deres Værelser og afsende Resten af Tøjet. I Køkkenet ordnede de Spisegrejterne, saa vi reddede det rustfri Staal og lignende. Kl. 21 samledes vi i Foredragssalen, og jeg holdt mit Afslutningsforedrag. Vi sang »Fædreland« og »Guds Ord, det er vort Arvegods«. Det var meget mærkeligt at staa under Silkefanen og tale til alle Skolens Folk, fra gamle Ole Jensen til Karlene og Jens Carl, og vide, at det var sidste Gang før de store Begivenheder, der vil bestemme vor Fremtid. Bag efter havde vi en festlig Sammenkomst i Spisesalen, hvor vi særlig tog Afsked med Højstrup, der fra 1. April er L. A. B.-Leder for Aalborg Amt — og ønskede velkommen til en nyfødt Dreng, Sigurd Bruun, som med sin Moder lige vendte hjem fra Sygehuset. Der blev talt af Lærerne, Museumsinspektør Paulsen, af Elev Arne Brudvig Hansen fra Rens Efterskole. Vi sang mange gode Sange og sluttede med »Danmark i tusind Aar«. Da var Kl. 24. Jeg begyndte nu at ordne de vigtigste Ting, tømte Pengeskabet for Skolens Papirer og Kort, gjorde mit Kontorskab klart og

lign., medens hver især af Lærerne og Betjeningen pakkede sit. Kl. 4 mødtes vi alle til Morgenmad og Morgensang, og jeg fik sagt Farvel til hver enkelt Elev. Kl. 5 rejste de fleste, men 20 Elever blev for at hjælpe os. Først bagefter blev vi klar over, at de fleste af dem var Elever, som hele Vinteren havde været særlig gode Støtter. Bruuns med de tre smaa Børn skulde flytte til et Sommerhus i Liseleje, 22 km borte. De blev først hjulpet afsted i to Vogne, den ene med Brændsel og Fødevarer. Før de kørte bort, gik vi over i Kirken og fik den lille Dreng døbt, Moderen bar ham, og jeg var Fadder. Ole Jensen havde pyntet meget smukt, og Pastor Johansen fra Slotskirken (saavel Frimenighedspræsten som Sognepræsten var under Jorden) talte meget kønt til os og bad for Skolen og for Carl Peder.

Paa Forhaand havde jeg skrevet op, hvor hver Ting skulde flyttes hen, men jeg var paa dette Tidspunkt saa træt, at jeg ikke duede til ret meget. Men Eva Haugaard og Guldborg var kommet for at hjælpe os og tog et ordentligt Tag som de mest huskendte. Guldager blev ogsaa, skønt han havde Billet til Tirsdag Morgen, og Emil viste sig i mange Dage som en habil Flyttemand. Kuskene kørte med højt Humør til 13 forskellige Steder. Eleverne slæbte alting ned paa nær to Klaverer.

Kl. 17 indtraf Katastrofen. Kommandanten i Hillerød, »Majoren«, indtraf med sin Stab, og befalede os, at vi skulde være ude af Huset allerede om Aftenen i Stedet for næste Middag. De fleste af Skolens Ting var flyttet, men Privatlejligheden og Lofterne manglede, Vi havde regnet med, at det gjaldt om at faa de tunge Ting afsted, medens vi havde Eleverne og Vognene, og at vi saa om Natten i »Ro og Mag« kunde ordne de mange Smaating, bl. a. Kontoret og mit Arbejdsværelse.

Nu sendte Majoren straks 50 Soldater, som skulde sætte alle vores Ting ud, hvis vi ikke kunde klare det selv til Tiden. Familien fra Æbelholt kom til Hjælp og aabnede med storstilet Gæstfrihed hele Huset, for nu maatte alle sættes i Gang med at bære ud til Bunds, blot ud paa Plænen, og saa efterhaanden i Mørket videre til Æbelholt eller til Amtsstuegaarden. Jeg var ikke med til ret meget af det, for de første Par Timer havde jeg nok at gøre med at holde de tyske hjælpsomme Soldater tilbage — deres Leder sagde, at vi maatte selv sørge for, at de ikke tog noget, for de var jo ikke mere end Mennesker — saa vi vilde nødig have deres Medvirkning. Men efterhaanden faldt de til Ro og snart snorkede de paa Bænkene i Spisesalen, skønt de er meget vakleворne. Kl. 22 begyndte jeg at gaa rundt med Underofficer Schwarz og to andre, alt skulde skrives op, som blev tilbage paa Skolen. Efterhaanden som vi kom rundt, fandt vi baade det ene og det andet, som var glemt, og som jeg hev ud paa Gangen, det opdagede vor pragtfulde Hjælper, Gartnermedhjælperen Arne Rasmussen fra Bregnerød, han sprang som en Kakkerlak og fjernede Tingene lige saa hurtigt, som jeg kunde smide dem ud. Kl. 12 var vi færdige, men Loftet maatte vi opgave paa Grund af Mørket, og da jeg næste Morgen Kl. 6 kom for at fortsætte, havde de allerede anbragt Tingene fra Loftet rundt om i Huset, det var altsaa ikke blevet talt op og er dermed tabt, bl. a. 16 Madrasser og 10 Borde. I Køkkenet beholdt de Porcelain til 150 Mennesker og alle vore Gryder, Spiseredskaber o. s. v. og de Maskiner, vi ikke havde faaet fjernet. Men »Maren«, Kartoffelskrælleren og Paalægsmaskinen havde de to Montører, som var paa Skolen, afmonteret og fjernet, Natten før de rejste. Vi ved nu, at de straks har ødelagt Køleskabet, og at Byens Elektriker har nægtet at reparere det.

Kl. 1 om Natten kom vi alle til »Ro«, 10 Mand paa Fru Begtrup's Gulv, alle hendes Senge belagt, vi selv paa Amtsstuegaarden hos Fru Bojesen, vore kommende Værelser var utilgængelige, da alle vore Ting var stablet sammen der, dog maatte mange af vore Møbler sove paa Græsplænen. Marie Kokkepige havde om Natten brasen og bagt, saa vi havde nok Mad til alle vore Hjælpere for den kommende Dag, al Maden blev flyttet

over i Fru Jersins Køkken. Der fik Pigerne Morgenmad Kl. 4 inden de rejste af, saa kun vores private Else og første Stuepige Agnes blev tilbage for at hjælpe os. Rigmor boede hos Petersens, hun og Guldagger og Eva rejste sammen.

Da Værnemagten kun havde beslaglagt selve Bygningen, havde vi Masser af Ting i Udhusene. Medens vi gik og ordnede paa Amtsstuegaarden, kom »Gæsterne«, og vi mærkede straks, at det ikke kunde nytte at beholde Udhusene. Det første Sted, de besøgte, var Svinestien, hvor de spiste Svinenes Føde, dernæst Hønsehuset, hvor de ikke blot tog Æggene, men havde Vagtposter staaende for at snappe hvert nyt, der blev lagt — og i det private Cykleskur opdagede de en Pakke, som tilhørte Guldborg og indeholdt et Sæt Matrostøj, 20 Kr. og Elevernes Indmeldelser i Elevforeningen. Indmeldelserne laa delvis tilbage som Bevis for, at det øvrige var fjernet.

Vi arbejdede hele Onsdag og fik da omsider vore Ting under Tag paa 13 forskellige Steder. Emil, Otto Pedersen, Weber og Karen Larsen arbejdede helt til Aften, men Arne Rasmussen slog alle Rekorder ved Natten fra Onsdag til Torsdag ene Mand at bære 250 Stole op paa et Loft i Harløse. Han var mere død end levende, da han Torsdag Morgen tog afsted hjem — saa hensynsfuld, at han ikke vilde sige Farvel til os, for at vi ikke skulde se, hvor medtaget han var.

I det hele taget mødte vi under denne hovedkulds Flytning en enestaaende Hjælpsomhed, saa selve Flytningen ikke var saa slem, det er meget værre nu bagefter — og værst er Usikkerheden for, hvornaar vi kan komme i Gang igen. Først regnede vi med at komme hjem til August, saa til Oktober, men nu har vi atter maattet sende Afbud til en overvældende stor Flok — og maa væbne os med Taalmodighed til April. Til den Tid mener Autoriteterne, at vi sikkert kan vente Skolen frigjort.

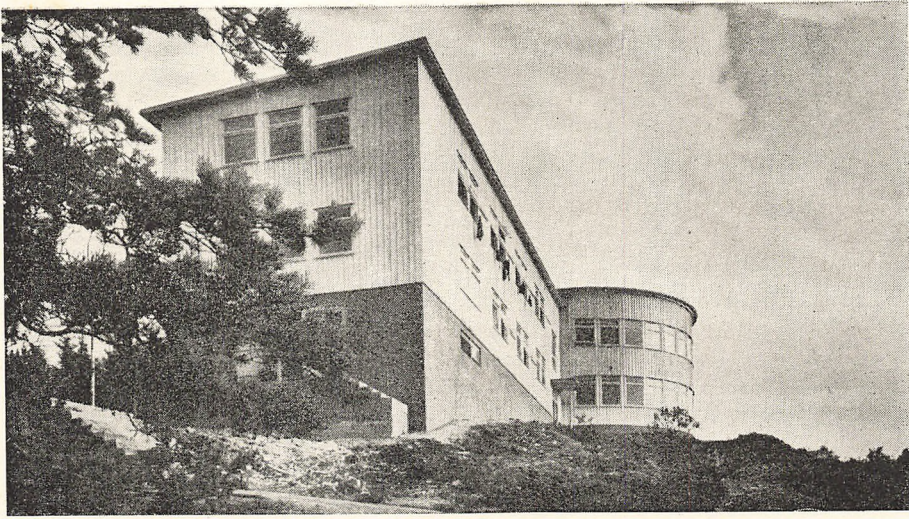
Bruuns har i Sommer boet i Melby Præstegaards Forpagterbolig. Guldagger har haft Standkvarter i sit Hjem i Hjerting og har haft den Glæde at faa Besøg af sin eneste Broder, som er Kaptajn paa Kina. Rigmor blev gift med Carl Hansen i April, saa hun kunde have haft fredelige Hvedebrødsdage, hvis hun ikke tillige var gift med Gymnastikken, som ustandselig sender hende ud paa Rejser. Kun Emil og Inger holder Stand derhjemme, da Ole Jensens Hus ikke er beslaglagt. Der kan være Held ved at være »Spurve under Taget«, og naar vi vil kigge ned paa Skolen, sker det fra deres Østvinduer. Men vi gør det ikke ret tit, vi prøver at have travlt med andre Ting.

Kære gamle Elever! Forhaabentlig mødes jeg i Vinterens Løb med mange af jer. Tak for Trofasthed i det Aar, som er gaet. Naar Sommeren kommer og Danmark bliver fri for de mange ubudne Gæster, vil vor største Glæde blive at mødes med jer til vor store Jubilæumsfest, men I maa saa vidt muligt melde jer i Forvejen, for der maa sikkert komme dobbelt saa mange som ellers:

Saa holder vi et hötte, som aller förr æ næwn,
vi bliwer glaj, som vi aller æ blewn.

God Jul! Godt Nytaar hver især og for os alle.

Pip Christiansen.

Bohusgården, vort Vinterskolehjem Januar—April 1946?

LANGT FRA SKOLEN

Af Pips Fortælling har ogsaa de af Jer, der ikke var her i 1944—45, forstaaet, hvordan det er gaaet, og skal vi paa nogle Sider fortælle Jer om mine egne Oplevelser udenfor Skolen siden Januar 1944, maa vi begynde med *en Tak til Eleverne* for den Taalmodighed og Forstaaelse I altid viser, naar Sygdom slaar ned i Lærerkredsen, *en Tak til Lærerne* for den gensidige Hjælpsomhed, der altid er til Rede, og til — Pip for at hun tog mine Morgentimer og gav Jer det Norden, som *skal* gives alle Frederiksborgs elever, samtidig med, at hun omtrent hver Dag saa ind til mig paa Frederiksborg Amts Centralsygehus. Men hun vil ikke takkes i Aarsskriftet, saa jeg standser her. Minder blot om, at det var hendes Mor, der fik indført i Vielsesritualet Ordene: »Bærer hverandres Byrder«. — Maa det, I i Vinter har set af Hjælpsomhed i Lærerkredsen, have været en praktisk Undervisning i selve den praktiske Livskunst, hvori gensidig Hjælpsomhed er et af de vigtigste Kapitler. Da har I faaet noget, der er mere værd end alle mine Foredrag om Danmark og Norden.

Paa Centralsygehuset — fra Sydafrika til Prærien.

Hospitalsophold er en streng Oplevelse for de fleste, og det maa synes at være dobbelt strengt for en Højskoleforstander, just som han fra Verdenshistoriens Larm og voldsomme Disharmonier skulde i Lag med Norden og dens Opgaver, og dog var det ikke en streng Tid. Saa uendeligt meget andet godt fik jeg i Stedet for Livet derhjemme. Selve Hospitalsvæsenet er i mine Øjne noget saa ufatteligt stort. Denne Samfundsorganisation, der med sine Millionbudgetter altid er rede til at træde hjælpende til, og som skaber de bedst mulige Kaar for Landsmænd i Nød. Lærerne og Sygeplejerskernes Dygtighed, det tekniske Apparats Fuldkommenhed, Røntgentafdelingen, som jeg beundrer mest af alt, alt vidner om Sider af moderne Samfundsliv, der skyldes Aarhundreders Arbejde, ud-

ført først af Kristne, siden af humant og borgerligt tænkende Mennesker, en af de skønneste Blomster af en Aands- og Samfundsudvikling, der staar i den voldsomste Modsætning til Krigens Gerning, der raser omkring os, til S. S. og Gestapos Virksomhed faa Mile fra min Seng og til Nazismens Foragt for de svage og syge. De faa Gange, jeg har været paa Hospital, har jeg altid følt Savnet af ikke at være en stor Digter. Jeg vilde da kunne skrive et Epos til Frederiksborg Amts Centralsygehus, som nok var værd at læse. Læs Selma Lagerlöfs Tale »Hjem og Stat« i »Troid og Mennesker«, og I vil forstaa mig bedre.

Naar jeg blev træt af at tænke paa disse skønne Sager, kom en ny Institution til Hjælp. Folkebiblioteket i Hillerød. Hver Uge kom en Bogvogn med 2—300 Bøger til frit Valg. Jeg havde jo mine egne Alvorsbøger med. Jeg vilde læse Pauli Breve og alt, hvad jeg kunde faa fat om Paulus, men det var en tung om end nærende Kost, og naar mine daglige Timer hermed var forbi — Timer jeg sent vil glemme — var Uhrskovs Bøger mig til herlig Afveksling. To Forfattere, især fra den anden Side Jordkloden, fangede mig helt. Stuart Cloete og Rølvaag. Cloetes Romaner »Og Hjulene ruller«, »Og Dagen gryer«, fra Boernes Kampaar, fra de store Udvandringer fra Kapstaden op i Transvaal og Oranje, er ikke stor Litteratur, men Bøger fuld af nordisk Uafhængighedstrang, af Mod til at trodse de største Farer, og Vilje til at leve sit eget Liv trods Englænderne og Kaffer- og Zulustammerne, er det et Liv i gammel hollandsk Fromhed og i protestantisk Livsglæde over Naturlivets Frodighed, over Kvinder og Børn, og al Jordens frugtbare Herlighed. Jeg gik fra Cloete over til Blixen Fineckes Afrikanske Farm og til Præsident Krügers Erindringer. Derfra til Holger Begtrup's Bog om »Sydafrika«, især om den store Statsmand Cecil Rhodes. Haardt var det i Begyndelsen at se Højskolemanden tage Parti for det britiske Imperium mod de frihedskære Boere, som jeg altid har set op til, men jeg lærte at forstaa hans Synspunkter, anerkendende, som jeg selv er for meget i den britiske Imperialisme, men følge ham helt, kan jeg aldrig i disse Sager.

Den anden Forfatter, som helt tog mig, var Norsk-Amerikaneren Ole Edvard Rølvaag, af hvis store Epos om Udvandrerne paa Prærien, jeg kun fik læst de to første Bind »I de Dage« og »Riget grundlægges«. De to følgende hedder »Peter Sejre« og »Den signede Dag«. En helt igennem nordisk Verden som den hollandske Boerverden, dog langt nærmere vor egen i sin Menneskeopfattelse, især i sit Syn paa Indianerne, og i sin Kristendomsopfattelse. Bøger, jeg tror, at mange af Jer vil faa et stort Udbytte af, og som vil hjælpe jer ind paa det, der er en af Tidens store Opgaver: at knytte Baand mellem Norden og vore Udvandrere vestpaa og dermed med det i den engelske og amerikanske Nation, der er værd at elske.

Fra Galsworthy's »Old England« til Sovjetrusland.

Fra Hospitalet kom jeg i Begyndelsen af Marts til Landbolyst ved Hillerød, en Pension midt i Gribskov, der da stod i det allerførste Foraar. Meget oplevede jeg her af menneskelig Værdi, men jeg fortsætter med mine kære Bøger, da jeg tror paa, at de ogsaa for Jer vil blive kære, om I gaar i Gang dermed. *Galsworthy* blev min Landbolystforfatter. Tre—fire Romaner (»Ventetid«, »Blomstrende Vildnis« og »Over Floden«) om det engelske Sind: Godsejere, Officerer, Jurister, en fin, rig og fornem Verden, engelsk Adel, men det, der betog mig, var den Sjæleadel, som jeg mødte, især i Bøgernes Kvindeskikkelser. Her er Stolthed og Trods, Udholdenhed og Trofasthed. Her er en Æresfølelse, som man kun sjældent møder saa gammeldags og skæbnsvanger i moderne nordisk Digtning. Her forstaa man lidt af Churchills England.

I April kom jeg hjem. Tak for Blomster og Hilsner til min Fødselsdag derude i Gribskov, hvor jeg følte mig saa usselig overflødig og næsten ikke kunde styre mig, naar Lysten til at tage en Bil hjem — især til Hakon Jarl-Aftenerne — kom over mig. Tysklands Sammenbrud, Berlins Fald, Hitlers Forsvinden, MONTGOMERY og BERNADOTTE. Herom skriver jeg andetsteds. — Ogsaa om Majdagens Treklang af de angelsaksiske Trikolorer, Sovjetfaner og Korsfaner, et Syn, der satte mit Sind, som I vil forstaa, i den aller dybeste Bevægelse, og som blev Indledning til Venstre- og Kommunist-Sejren i Oktober, Frihed og Kommunisme, Vesten og Østen — et uudtømmeligt Tanketema for mig.

Min Læsning maatte nu blive Avislæsning, uforglemmelig Læsning, den ogsaa, men ved Siden af fik jeg læst fire Bøger om Sovjetrusland, som jeg vil anbefale Jer, men alle er de svenske. I maa kunne Svensk for at kunne klare Jer i Tiden, der kommer. Alt værdifuldt oversættes fra alle Verdenssprog til Svensk. I kan ikke følge med i Verdensbegivenheder som Frederiksborgelever skal, uden at I kan læse Svensk. Jeg har ofte nævnet *Karlgrens svenske Bog* om *Stalin*, er haardt angrebet Bog, men fuld af Oplysninger, skrevet af en Modstander af Sovjet. — Nu fik jeg læst fire andre om samme Tid, Bøger, der alle gennemgaar Udviklingen fra Lenin 1917 til Krigens sidste Aar. W. H. Chamberlins: »Den ryska gåtan«, Walter Duranty: »Sovjetryssland«, Timasjeff: »Religionen i Sovjet« og Sergius: »Sanningen om religionen i Ryssland«, (et Propaganda-skrift), Bøger, jeg synes alle burde kende, nu da vi har saa mange danske Kommuniste og Spændingen mellem Vest og Øst er Verdenshistoriens største. Til de fem russiske Bøger føjer jeg Dostojewski's »Brødrene Karamassov«, I—III, som jeg læste i September. Bogen om den russiske Sjæl før Marxismen greb den, Bogen om de ufattelige Dybder, Rus-sersjælen rummer, Nøglen til den russiske Gaade, ikke mindst til den Tro paa en fremtidig russisk Verdensindsats, som vi møder omkring os, og som mange tror vil blive givet gennem den russiske Kommunisme.

En Sommer i Sønderjyllands Tegn.

Mellem Jubelmaanederne og September laa for mig et Ophold paa Sorøegnen, en Tid, der stod i Sønderjyllands Tegn, og som fyldtes af Efterretningen om den forestaaende Forvandling baade i Nord- og Sydslesvig, om det Skred, der er foregaaet iblandt Hjemmetyskerne, og om at Danskheden, gennem det tyske Folks Selvfornedrelse, ja, selvmorderiske Udvikling, har Fremgangsmuligheder baade Nord og Syd for Grænsen som aldrig før.

At Femaaret, der begyndte med den 9. April, skulde ende med at Mængder af hjemmetyske Børn vil indmeldes i danske Skoler, og at henved 30 nye danske Skoler kan rejses vidt og bredt i Sydslesvig, er en vidunderlig Sag — næst efter den hjemlige Frihedskamp, det største, vi Danske har kunnet opleve i vor egen Folkehistorie.

Som en ubetinget Tilhænger af 1920-Principperne, af Mindretalsrettighederne som af Folkenes Selvbestemmelsesret — af *Særrrettigheder* for nationale Mindretal for at de kan faa *Ligeret* med os andre — kunde jeg ikke følge den nordslesvigske Befolkning i dens Krav om de tyske Kommuneskolers Nedlæggelse, men maatte underskrive den saakaldte Askovadresse — til stor Sorg for vor sønderjydske Elever — men jeg finder, at man overfor en saa voldsom Viljestilkendegivelse af dem, der lever Hjemmetyskeren nærmest, burde være skredet til *en midlertidig Ophævelse af Mindretalsrettighederne* — indtil vi bliver klare over, hvilken Vej Udviklingen indenfor Tyskheden vil tage. Jeg har i Begyndelsen af August fremsat Forslag herom i Sorø Amtstidende, men forgæves. — Den sydslesvigske Resolution er jeg imidlertid blevet en ivrig Tilhænger af, siden

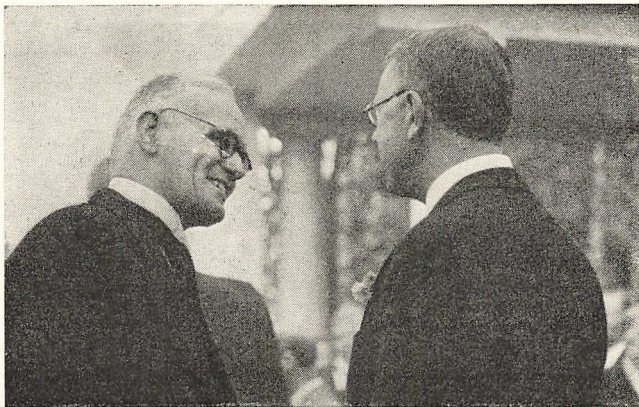
dens Førstemand Vilh. la Cour aabent bekendte sig til Selvbestemmelsesprincippet anvendt naar Tiden dertil er moden.

Sverige — Kungälf — Bohusgården.

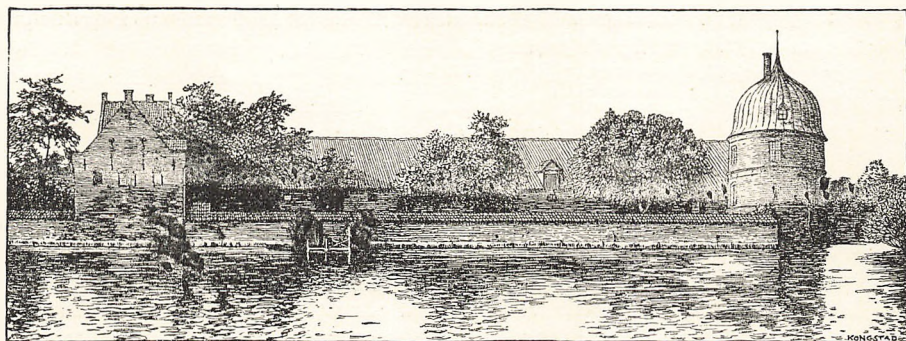
Endnu en stor Oplevelse har jeg tilbage at fortælle Jer om: En Sverigesrejse i September—Oktober og mit Besøg paa Bohusgården ved Uddevalla. — Vidunderligt at se Stockholm igen, at staa paa Upsalas gamle Kæmpehøje og under Domkirkens Hvælvinger at gæste svenske Højskolevenner og allevegne faa Lov til at tale om de Ting, der ligger en dybest paa Hjerte. Det er som I ved *den fællesnordiske Folkehøjskole* ved Kungälf. I 1943 følte jeg den saa nær, idet baade Nordmænd og Danske vilde være med, men Sverige tumlede med andre Planer, og vi maa nu gaa længere og stejlere Veje mod Maalet. Vi regner med i de kommende Aar at afholde store »Gøteborgkursus«, i Danmark 1946, siden i Norge og Sverige, og saaledes faa Samling paa dem i Norden, der forstaar, hvad Tanken, den store grundtvigske Gøteborgtanke rummer for Perspektiver. Vi vil jo ikke blot en Højskole for det nordiske, men en Højskole, hvor det nordiske omrammes af det folkelige og det universelle, d. v. s. gaar ind i et Livssyn, der kan gøre Ungdommen stærk mod alle Tidens nedbrydende Kræfter. — Vi opfordrer derfor alle, der vil være med, til at melde sig til Højskolelærer Poul Engberg, Askov, som »Venner af den fællesnordiske Folkehøjskole«, og indbetale fra 1 til 10 Kr. til Arbejdets Fremme, de vil da faa tilsendt Oplysninger og Særtryk om Sagen.

Det var et herligt Arbejde at tale med svenske Venner om disse store Fremtidsplaner, men næsten endnu herligere at staa i »Bohusgården«, en stor Funkisbygning, som »Norden« ejer uden for Uddevalla med Plads til 53 Elever. Den vil de overlade os til Vinterskole for en nominel Lejesum for Januar—April 1946. — Jeg kaldte Pip telegrafisk derop, og vi var sammen derude for at faa alt undersøgt og aftalt. Hvis vi kommer gennem de sidste Vanskeligheder, faar vi den vidunderligste dansk-nordiske Vinterskole, I kan tænke Jer, i et gammelt norsk Klippeland, der siden 1658 hører Sverige til — men de sidste Vanskeligheder er de største.

C. P. O. C.

Den svenske Kronprins paa Tärna.

FREDERIKSBOR GKREDSENE

SYDJYSKE KREDS

Efter mange Overvejelser fik vi sendt Indbydelser ud til et Foraarsmøde 21.—22. April 1945. Vi havde faaet Lov at være hos min Bror paa Vojensgaard. Trods Standsning af næsten alle Rutebiler og Tog i de Dage lykkedes det os at samles. Vi var 23 fra Landsdelens forskellige Afkroge, da vi gik til Aftensbordet Kl. 19.

Om Aftenen fortalte Guldagger for os om Skolens besværlige Vinter; men man kunde høre paa ham, at I stod bedre fast end som saa. Modet havde I ikke tabt. Derefter spillede min Søster og jeg. Hele Aftenen havde Præg af en rigtig Kaminstuepassiar, og der var Ild i Pejsten. Aftenen sluttede med et mindre Angreb af allierede Flyvere paa Skrydstrup Flyveplads. Søndag Morgen hejste vi Flaget og gik Tur til Tørning Mølle, saa Slotsruinen ved Skoven derovre og gik hjem over Markerne.

Over Middag holdt Guldagger Foredrag. G. indledte med at mindes vore 3 Kammerater fra Kredsene, som var blevet sendt til Tyskland. Derefter kom G. ind paa nogle aktuelle Betragtninger og saa dem i Sammenhæng med de store Ting i Verdenslitteraturen. G. nævnte særlig Juvikingerne.

Efter G. fik Bedstefar Ordet. Teichert skriver herom i Protokollen. Schmidt, Vojensgaard, er en af de faa nulevende gamle Sønderjyder, der var rigtig med i Kampen mod Tyskerne under Fremmedherredømmet indtil Genforeningen, og hans Indsats i Kampen kan synes den Dag i Dag. Derfor blev S.s Ord til os ogsaa en Befaling til os om at yde det bedste, vi formaar, hver paa sin Plads, i Kampen for vor nationale Selvstændighed. En af Deltagerne udtalte bagefter: Det at høre og se S. tale til os var at faa virkeliggjort en Drøm om, hvordan en 100 pct. Sønderjyde er.

Efteraarsmødet holdtes i Bylderup Bov. Chr. Petersen, 44—45, ordnede Indkvartering for os. — Lørdag Aften samledes vi med Værter og desværre for faa af Sognets Beboere til Møde i Forsamlingshuset. Guldagger talte om: Højskolens Stilling i Dag. Det var et meget fint Foredrag, som alle gamle Elever burde læse eller bedre høre. Der var Tanker om „det levende Liv“ og „det levende Ord“, som Højskolen altid har sat i Højsædet. Guldagger berørte ogsaa Spørgsmaalet om, hvordan Højskolen skal komme i Forbindelse med Arbejderstanden i Byerne. Netop nu under Valget maatte man sande Trangen til almen, alsidig Oplysning,

specielt Oplysning om Samfundsproblemer. Guldaggers Foredrag formede sig delvis som et Referat fra Askovmødet. Han kom derfor ogsaa ind paa Spørgsmaalene om Mindretallets Skoleordning og Grænsespørgsmaalet, hvilket gav Anledning til en Drøftelse baade Lørdag Aften og Søndag Formiddag, især om det første Spørgsmaal, da de fleste hernede sikkert er enige om det sidste med jer. Anderledes med Skolesagen. Her kom Guldagger straks Lørdag Aften i Modvind fra Befolkningens Side. Baade Præsten, Læreren og Formanden for Forsamlingshuset samt Chr. Petersens Far tog Ordet for at indprente Askov-Fløjen dens forkerte Optræden i denne Sag. Aftenen sluttede med, at G. læste nordiske Digte af Piet Hein, Nordahl Grieg og Nis Petersen og jeg tror af Överland.

Søndag Formiddag fortsatte vi imidlertid efter Generalforsamlingen Drøftelsen. Fru Lærer Jensen, Rejsby, kom med et skarpt Indlæg: Først lader vi de tyske Børn oplække som Tyskere, og senere straffer vi dem, fordi de kun har faaet en ensidig Paavirkning, som maatte ende med deres Illoyalitet mod Danmark. — Lorenz Hansen fortalte os, hvorledes mindre bemidlede eller Smaabønder er bundne økonomisk af de bedrestillede til tysk Skolegang, hvis Kommuneskolen fortsætter. De Mennesker har aldrig faaet Lov at opleve dansk Aandsliv, og nu jages de fra os. Privatskolerne vil de intet ofre paa, hverken store eller smaa Summer. De kender ikke til at ofre noget for et Fædreland og vil aldrig gøre det. Derfor vil det vise sig, at Privatskolerne er dødfødte. I den Retning adskiller det tyske Mindretal her sig fra det danske Mindretal Syd for Grænsen. Højskolernes Adresse for Kommuneskolerne gav Stortyskerne nyt Mod; en Følge heraf var f. Eks. Genoptagelsen af tyske Gudstjenester i Bylderup. De havde ventet af os, at vi Danske nu havde holdt dem nede foreløbig. Dette gav dem Blod paa Tanden.

Journalist J. Møgensen udtalte sig ogsaa mod Kommuneskolerne, og endnu flere af Deltagerne brændte efter at fortælle Guldagger, at vi hernede følte os svigtet af den danske Højskole. Selv føler jeg, at vi skubber en Chance fra os her. Hvis vi havde lukket Kommuneskolerne straks, var endnu flere tyske Børn sendt i danske Skoler, og dermed havde vi faaet Chancen for at lære dem, hvad det vil sige at være Dansk. De ved det ikke. Vi mener jo, at vi efterhaanden maa ske kan lære Sydslesvigs Folk, hvad det vil sige at være Dansk. Det tror vi paa. Hvorfor saa ikke tro paa, at mange af Nordslesvigs hjemmetyske Børn kan blive danske. Men husk, at Chancen dertil har de ikke haft, fordi de økonomisk var bundne andetsteds. Lad os dog give dem den. — Det er svært at referere kortere, men der var ingen, der hjalp Guldagger hverken Lørdag eller Søndag. (Se S. 47.)

Ved Generalforsamlingen enedes vi om Bestyrelsens Forslag om at give Tilskud til en mandlig og en kvindelig Elevs Ophold paa Skolen aarligt med 100 Kr. til hver, helst en Delingsfører fra Nord- eller Sydslesvig.

Om Eftermiddagen talte G. igen, hvorefter vi sluttede ved 5-Tiden.

Naar Guldagger taler, ved vi, at vi faar noget med os hjem at tænke over og takke for. Guldagger viser os altid det bedste og fineste i Mennesket og Livet, saa vi føler Trang til at takke for, at vi fik Livet givet som Danske. Men næste Gang glæder vi os til at mødes med jer to. Jeg haaber, dette er tilstrækkeligt.

Mange Hilsener igen fra

*

Kirsten.

Tak paa Skolens Vegne for Gaven til de to sønderjydske Elever. Bliver det muligt, skal den gaa til sydslesvigske Delingsførere. Det glæder os dobbelt, at I under de forhaandenværende Forhold giver Skolen et Haandslag.

Pip og C. P. O.

FYNSKREDSSEN

Desværre har Arbejdet i Kredsen i det forløbne urolige Aar omtrent ligget stille. Decembermødet paa „Hjemly“ og Aprilmødet i Odense maatte paa Grund af god Sabotage og ond Gestapo opgives. Efter sidstnævntes „Biden i Græsset“ holdt Kredsen sidst i Juli Sommermøde her paa Vejstrup Ungdomsskole. Mangelen paa Cykledæk prægede Tilslutningen, men vi havde et Par gode Dage sammen med vor gode Ven Guldagger. — Trods faa Møder har der været udmærket Sammenhold om Kredsen, som nu tæller ca. 150 Medlemmer. Sammenholdet skal nok fortsætte, fordi vi ud af Oplevelser paa Frederiksborg Højskole har et Fællesskab med hinanden.

Vagn Christensen.

BORNHOLMSKREDSSEN

har holdt sit første Møde med en af Skolens Lærere. Hans var til Delingsfører-møde paa Bornholm, og Fredag Aften den 21. September samledes han med henvend 20 gamle Frederiksborgere. Hans fortalte om Aarets Begivenheder og vor Stilling til de store Spørgsmaal i Tiden. Einar Andersen, 40—41, er Kredsens Formand. En Tak til Forstander Lauridsen for Gæstfrihed.

Finsk Pige plukker Ris til Badstuen.

GULDAGGER I SVERIGE

Sörängens folkhögskola, 8. Nov. 1945.

Kære Frederiksborgere!

Ja, saa blev det altsaa ikke til Vinterskole i Aar, i første Omgang i hvert Fald, og intet var derfor naturligere, end at jeg benyttede Chancen til at komme paa en svensk Højskole, og saa blev det endda Pips kære Sörängen, hvor Rektor Sallnäs straks med stor Venlighed sagde ja til at modtage mig som Ekstralærer og Repræsentant for Danmark. Det hele blev lidt hurtigt bestemt paa Oktobermødet i Askov, og derfra gik det hjem til Vestjylland at pakke, over Elevmødet i Bylderup Bov til København, og saa — hvor var det spændende og dejligt atter at staa Havnen ud med Kurs mod Malmø. Desværre var Vejret graat og trist, og hvad der ikke gjorde det bedre, den fristende Kaffeduft lokkede, men „Riget fattedes Valuta“. Tolden i Malmø var ovenud elskværdig og hjælpsom, saa jeg trods meget Rejsegods naaede Stockholmeexpressen, og snart gik det nordpaa, hurtigt og roligt. Lund passeredes, og Skaanes hjemmevandre Landskab forvandlede efterhaanden, Gran og Fyr tog til — og Stenene, Sten overalt, paa Marken, i Skoven, meterbrede Stensætninger som Markskel.

Det mørkner, da vi naar Nässjö, med Rutebil gaar den sidste Tur til Skolen, hvær Carin Cederblad, svensk Lærerinde paa Frederiksborg, tager imod og viser rundt. Det er dejligt saadan at møde gamle Kendinge paa et nyt Sted, hurtigt føler man sig hjemme, selvom det de første Dage er lidt vanskeligt at finde ud af de mange Bygninger, hvoraf Skolen bestaar. Dog, det gaar, og saa staa den ulige vanskelige Opgave for, at lære Skolelivet med alt, hvad dertil hører, at kende. De første Dage gaar med at lytte til de forskellige, men Norden er paa Programmet i adskillige Timer, saa der bliver Lejlighed til at lade en dansk Røst tale med, og saa er til og med en Lærerinde saa hensynsfuld at forsinkes i sin Ankomst, saa jeg straks faar Timer med de forskellige Svenskhold, hvilket letter paa For-

staaelsen. I Rektors Timer har vi Norden, Danmark først, hvis jeg skulde rejse til Jul, i Geografi do. Saa gaar jeg til Psykologi og Religion fast og kiger ellers paa det andet. Det er morsomt og udbytterigt saadan at lære en anden Skole med dens Lærerkreds at kende; hvor genkender man mange af Proplemerne, ser dem behandlet og løst paa en ny Maade. Samtidig træder saa Sverige frem, „Du gamla, du fria —“, midt i en Verden i Omvæltningernes Tegn, særlig ved Gustaf Adolfsfesten d. 6. Novbr. Først her mærker man vel rigtig, hvor meget de fem Besættelsens Aar har virket paa een, her den forholdsvis rolige Udvikling, hjemme staar og skal 9. April staa som en Mærkepæl. Jeg ved allerede nu, jeg vil lære meget heroppe og haaber saa ogsaa at faa Lykke til at give et Glimt af det Danmark, der nu kæmper for at forene Nutid og Fortid med det bedste fra Frihedskampens Aar.

Klokken ringer. Af Sted til nye Indtryk.

Paa Gensyn til Sommer paa Frederiksborg. Det skal blive Elevmøde!

Guldagger.

ELEVFORENINGEN

Paa Grund af Grundtvigs Højskoles Beslaglæggelse og Aflysning af Sommer-skolen 1945 maatte ogsaa Elevmødet og den aarlige Generalforsamling udsættes. Vi havde haabet at kunne afholde Elevmøde i Efteraaret 1945 samtidig med Skolens 50 Aars Jubilæum, men da ogsaa dette maatte udsættes, maa vi slutte Aaret 1944—45 uden at have afholdt Generalforsamling.

Der sker dog næppe andet derved, end at vi maa bede de Bestyrelsesmedlemmer, der skulde have været paa Valg i Juni 1945, om at fungere videre, til en Generalforsamling kan afholdes. Og da der heller ikke har været afholdt Bestyrelsesmøde, haaber vi, at Hvervet ikke har været mere anstrengende, end at de vil fortsætte indtil videre.

Bestyrelsen bestaar af følgende: Forstander Ernst J. Borup, Grundtvigs Hus, København, Formand. Afgaar 1946. — Grdr. Johs. Fr. Hansen, Hestehavegaard, Søsrum pr. Maaløv, Næstformand. Afgaar 1946. — Albert C. Svendsen, St. Magleby, Amager. Afgaar 1946. — Frk. Eva Jensen, Ny Lejre pr. Lejre. Skulde afgaa 1945. — Fru Gertrud Clausen, Stubberupholm pr. Faarevejle. Skulde afgaa 1945. — Maskinmester J. G. Michelsen, Camilla Nielsensvej 2, København F. (1942—43). Skulde afgaa 1945. — Frk. Karen Kristensen, Nygaardsvej 80, Esbjerg (1943). Skulde afgaa 1945. — Fritz Teichert, Søgaard pr. Kliplev (1943—44). Afgaar 1946. — Kirstine Appel, gift Jørgensen, Hjemby, Højrup (1944). Afgaar 1946. — Arne Brudvig, Rens Efterskole (1944—45). Afgaar 1947. — Da der ikke holdtes Skole i Sommeren 1945, er der ingen Repræsentant valgt pr. Juni 1945.

Godkendelsen af Elevforeningens Regnskab for 1944—45 maa vente til Generalforsamlingen. Kassereren, Frk. Guldborg Warming Nielsen, Helsingø, oplyser, at Elevforeningen pr. Juni 1944 havde 2162 Medlemmer, og at der i Løbet af Regnskabsaaret 1. Juli 1944 til 31. Juni 1945 er indmeldt 247 nye Medlemmer og slettet 65, saa at Aaret sluttede med 2344 Medlemmer, d. v. s. en Stigning paa 182 Medlemmer. Kassebeholdningen var ved Aarets Begyndelse Kr.

4322,60 og ved dets Slutning Kr. 5316,64. Den er altsaa steget med Kr. 994,04. Af ekstraordinære Udgifter er der paa Regnskabet opført 132 Kr. til en Sølvbryllupsgave til Forstanderparret. Dette Beløb var dog paa Forhaand bevilget af Bestyrelsen. Gaven bestod i nogle Dele til et Spisestel i københavnsk Porcellæn. Desuden 171 Kr. til Brevkort i Anledning af Aflysningen af Elevmødet.

Der er ellers ikke noget særlig bemærkelsesværdigt ved dette Regnskab. Men paa næste Aars Regnskab vil Medlemsbidragene fra Sommeren 1945 og Vinteren 1945—46 komme til at mangle. Til Gengæld kommer der maaske nu Bidrag fra nogle af de udenlandske Medlemmer. Udgifterne i indeværende Regnskabsaar maa afholdes paa forventet Efterbevilling. Men vi tager naturligvis det foregaaende Aars Bevillinger som Rettesnor.

Iøvrigt er der ikke andet at meddele om Foreningens Virksomhed i 1944—45, end at de bevilgede Understøttelser er uddelt til trængende Elever. Jeg kan tilføje, at jeg som Førmand for Elevforeningen efter Henstilling fra Højskolelærermødet paa Askov i Oktober 1945 sammen med Højskolernes Forstandere og andre Elevforeningers Formænd har underskrevet en Henvendelse til Indenrigsministeriet om snarest muligt at frigive de beslagnede Højskoler. Vi haaber, at Frigivelsen maa ske, saa at vi atter kan mødes paa Grundtvigs Højskole til Elevmøde og Generalforsamling i Sommeren 1946.

Ernst J. Borup.

ELEVFORENINGENS REGNSKAB

1944 — 1. JULI — 1945

Indtægt.		Udgift.	
	Kr.		Kr.
Kassebeholdning 1. Juli 1944 ...	4322,60	Aarsskriftets Fremstilling	2664,05
Medlemsbidrag	6250,75	Forsendelse af Aarsskrift	1105,45
Renter	113,79	Elevunderstøttelser	600,00
		Skolens Udsmykning	200,00
		Rejsepenge til Frederiksborgkredse	100,00
		Frederiksborgkredsen i Kbhvn. .	50,00
		Formandens Udgifter	48,00
		Sekretærens Løn	300,00
		Sølvbryllupsgave	132,00
		2100 Stk. Brevkort	171,00
		Kassebeholdning 1. Juli 1945 ...	5316,64
Ialt ...	10687,14	Ialt ...	10687,14

Helsing, den 1. Juli 1945.

Guldborg W. Nielsen.

Regnskabet godkendt.

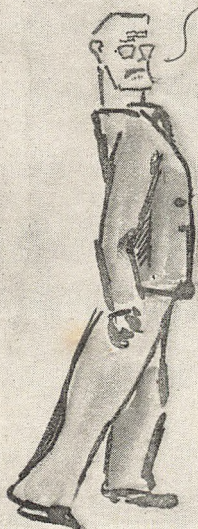
E. Borup,
Fmd.

Svend Madsen.
Revisor.

Ny Forkart rykker ind
paa "Vores Gaard"

Saa retter
vi Ryggen!

Det skal klares

Det flygtende Tysklands Børn.

MEDDELELSER

GLIMT FRA FRIHEDSKAMPEN. Af de mange Frederiksborgelever, som vi efterhaanden opdager har været aktivt med i Frihedskampen, har vi faaet udmærkede Breve, især fra Mads Madsen, 1939—40, Lorenz Hansen og Jørgen Jensen, 1942—43. Paa Grund af Sabotagehandling har de tre været i tysk Koncentrationslejr, men skønt især Mads Madsen endnu er haardt medtaget, regner vi med, at de vil klare den. Jørgen Jensen er med i Vagtholdet i Frøslev. Erik Rostbøl, 1943—44, der bl. a. har været ansat paa „Morgenbladet“ længe før 5. Maj, kom herud, da han slap fra Hipo, paa Vej til Sverige, hvor han besøgte vore svenske Højskoler. Han var hos os Aftenen og Natten før Kapitulationen — en uforglemmelig Aften.

I Vinteren 1944—45 var Henning Heggelund den ledende, men faa vidste Besked herom. En Række andre har været med, ikke mindst en Del Delingsførere, men Navnene kan vi af nærliggende Grunde ikke opgive.

Kort efter Freden døde Forstander Frederik Nørgaard, Antvorskov, der i mange Aar har været knyttet som Lærer til Frederiksborg Højskole. I Jubilæumsskriftet næste Aar vil hans Gerning paa Højskolen blive nærmere omtalt.

Sidst i Oktober døde Gaardejer Jes Lauridsen, Højskolegaarden. Han var Frederiksborgelev, derefter Bestyrer og siden Ejer af Højskolegaarden, der ved hvert Elevmøde husede store Flokke af gamle Elever.

VINTERSKOLEN 1944—45 var paa 25 Piger og 109 Karle De 18 var over 25 Aar. Der var 6 Mejerister, 3 Gartnere, 1 Pelsfarmer — af ikke Landboere var der — ak! — kun 7 Haandværkere, 3 Sygeplejersker, 3 Kontorassistenter, 2 Læsende, 1 Maskinarbejder, 1 Chauffør, 1 Kommiss. — Af Eleverne havde hele 35 været paa Efterskole, 30 paa Aften- og Ungdomsskole, 10 paa Friskole, 8 paa Højskole, 6 paa

Realskole, 5 paa teknisk Skole, 5 paa Landbrugsskole. — 79 af Elevernes Forældre var Gaardmandsfolk eller Gaardbestyrere, 20 var fra Husmandshjem, 7 fra Lærershjem.

•

GAVER til Skolen. Vi har modtaget en anonym Gave paa 1000 Kr. til Elevforeningen, en anden paa 400 Kr. fra en Ven af Norden „til Skolens nordiske Arbejde“. Samme „Danielsen“ har givet Pip og mig en Rejse til de nordiske Lande for at genknytte Baandene med vore nordiske Venner. Pip har allerede rejst i 6 Uger omkring i Sverige for en Del af dette Beløb. Endelig har vi modtaget en Række Boggaver til Biblioteket. Vi takker Giverne meget for Trofasthed og Hjælp.

Skolens Udsmykning havde, takket være Gaver fra forskellig Side, gjort et stort Skridt frem, om ikke Beslaglæggelsen var kommet. Noget af det sidste, vi gjorde, var at bestille en H. P. Hanssen Buste, Billedhugger Hammerichs fortrinlige Arbejde, der staar i Bronze i „Folkehjem“ i Aabenraa. Busten naaede frem før vi maatte forlade Skolen, men ødelagt under Transporten. Vi haaber til Sommer at faa virkeliggjort det gamle Ønske.

•

ELEVFORENINGEN har 2344 Medlemmer, hvoraf de 81 er fra Lyngbytiden og 488 fra Begtruptiden. Dertil kommer 69 „nordiske“, 30 norske, 16 svenske, 14 Færinger, 4 U. S. A., 2 Argentina, 1 Grønland, 1 Schweiz, 1 Tyskland. Elevforeningen har i de senere Aar, da Portooprævning var udelukket, sendt en Del Aarskrifter til de saakaldte nordiske Elever. Endnu i Aar vil alle gamle norske Elever, der faar det tilsendt, eller som sender Bud efter det, faa Aarskriftet som Gave. Svenske Elever bedes indsende 2,50 Kr. til Frk. Carin Cederblad, Sörängen, Nässjö, som Betaling for Heftet.

•

NYT OM LÆRERE OG ELEVER. Den 19. April blev Rigmor gift med Carl Hansen, Direktør for Roskilde Amts Frugtsamlercentral. Det skete i Stefanskirken paa Amager, og de bor nu Københavnsvej 108¹, Roskilde.

Rigmor har i November været i Stockholm, Örebro og Katrineholm for at repræsentere Danmark ved de svenske Gymnastikforeningers Jubilæumsfest med et 12-Pigers Hold, deri bl. a. Tove Mortensen, Rose Aalborg og Elly.

Den 18. Maj blev Oluf Højstrup Jensen gift med Mary Holtum, 1943. Det skete i Grenaa, og H. er nu Amtssekretær for L. A. B. i Aalborg, Bornholmsgade 62³.

Den 5. Marts fik Anna og Hans en Dreng, der blev døbt Sigurd. De bor efter deres Afrejse fra Melby Præstegaard i et Hus, de i Oktober har købt paa Harløsevej i Ullerød.

Mule har i Vinter Vævestue hos sine Forældre, Sehestedsvej, Hellerup, og Ruth Tudvad er Væverske hos hende.

Signe Hessellund er med Eva paa Ankerhus, Sorø.

Anna Holm er gift med Herman Hunger, Peder Skramsgade 11. Hun spiller, og han er Rejsesekretær i sydslesvigsk Udvalg og har udgivet to Pjecer om Sydslesvig. Anna var med Rigmor i Sverige.

Thorvald Henningsen, der ligesom Else Nielsen trofast har fulgt os i Udlændigheden, har den 1. Oktober holdt 50 Aars Fødselsdag, fejret paa Amtsstuegaarden den 13. November, men ak, Else har forlovet sig med Svend Larsen, Ullerød, Marie Krogh med Poul Poulsen fra Sønderjylland, og Agnes Erlandsen har giftet sig med Jens Peter Nielsen, 1943—44. Brylluppet stod i Palleshave, og C. P. O. var med. De bor nu i Glostrup. Selv om de gaar tabt for „Grundtvigs Højskole“, sender vi dem vore allerbedste Ønsker.

Inge Nielsen, 1944—45, er i Vinter paa det kommunale Børnehjem i Stabekk ved Oslo.

Else Pind, 1944—45, i Rektor Petanders Hjem, Jacobsberg ved Stockholm.

*

NORDISKE LÆRERE OG ELEVER. Inge Krokann, norsk Lærer, 1937—38, har udsendt en stor Roman i dansk Oversættelse, „Dovre-Dragnet“, det første Bind af en 4-Binds Række. Det er en historisk Roman fra Norge fra Kamptiden mellem Hedenskab og Kristentro, og den regnes for at være et af norsk Skønlitteraturs store Hovedværker — et stort og rigt Digterværk. Hans Datter Jardebjörg, Dronning Margrethe i „Kongsemnerne“, Vinteren 1937—38, er i Danmark i Vinter, og hun blev den første Nordmand, vi fik talt ud med om Tiden, der gik siden 1940.

John Molden sender Brev fra Kapp Norge. Han har i 1943 giftet sig med en Husholdningslærerinde fra Sydnorge efter et langt Ophold i Koncentrationslejr.

Norvald Dyrvik har i Krigstiden en Periode været tysk Fange; han og Berete har nu to Dreng, Torstein og Ståle, og bor stadig paa Vågan Folkehøjskole, Lofoten. — Olav Skarstein er Præst i Batnefjordsöra.

Louise v. Hofsten Sandbergs Adresse er Luthagesplanaden, Uppsala, hvor hendes Mand er Lektor ved et Gymnasium.

Lasse Englund er blevet Lærer paa Åsa Folkehøjskole, Sköldinge.

Carin Cederblad er Lærerinde paa Sörängen, Nässjö, Pips gamle Skole. Hun arbejder paa en Bog om Frederika Bremer og er Sekretær for „Forbundet for Venner af den fællesnordiske Folkehøjskole“.

Gunhild Palmquist, Lærerinde fra 1940—41 og Sommeren 41, er blevet Formand for „Folkpartiets Ungdomsförbund“. Hun bor Bokbindarevägen 38, Stockholm.

Kerttu Sihvonen har giftet sig og hedder nu Kupiainen. Adresse: Niitty-lahti, Opisto. — Olav Vik, vor første norske Elev, 1934—35, har udgivet en Digtsamling, „Hjartemål“. Adressen er Osnes i Etne. Kirsti Haugsöen, gift Skrede, bor nu i Norderhov, Ringerike, og har i Efteraaret faaet en Søn Bengt. — Hjördis Takle var i August paa Besøg hos Inger og Emil. Hun er Husholdningslærerinde paa Hardanger Folkehøjskole og kom med en Sending norske Børn til Danmark.

•

INGEN VINTERSKOLE I BOHUSGÅRDEN

Vi kom ikke gennem den sidste Barriere. I Slutningen af November, just som dette trykkes, fik vi endelig Afslag fra Nationalbanken paa vor Ansøgning om den fornødne Valutaeksport eller om at maatte laane Penge i Sverige.

Vi takker hjerteligt alle, der har hjulpet os, Afdelingschef Ture Andersson, Intendant Olsson, Uddevalla, og vor egen Bestyrelse.

INDHOLD OG BILLEDER

VERDEN I NYE TIDERS TEGN v. C. P. O. C.	3
AARET 1945 v. Carl Guldagger	9
SANDHEDEN SEJRER v. C. P. O. C. og H. H.	13
EFTER BEFRIElsen v. E. Borup	18
FESTRUS OG SANDHED v. Emil Petersen	22
HØJSKOLENS OPGAVER v. Oluf Højstrup Jensen	25
AFTLUTNINGSTALE v. Margrethe Christiansen	30
AAND ER VIRKELIGHED v. Jan Neiiendam	36
HJEMMETS HJÆLPERE v. Anna Bruun	37
KERNEORD AF TIDENS TALE	38
DE UNGE SELV	44
OVER NORDENS AABNEDE GRÆNSER	49
VINTERSKOLEN v. Margrethe Christiansen	57
LANGT FRA SKOLEN v. C. P. O. C.	67
FREDERIKSBOR GKREDSENE v. flere	71
GULDAGGER I SVERIGE v. Carl Guldagger	74
ELEVFORENINGEN v. E. Borup	75
MEDDELELSER	78

Billederne i Aar er især hentet fra Norge, Finland og Bohusgården som en Hyldest til disse Folk og en Tak til Foreningen »Nordens« vestsvenske Afdeling.

★

Gefionspringvandet af Bundgaard v. J. Hedegaard	3
Vainamoinen i Kamp v. Galén Kalela	17
Blomstrende Slaaen v. Emil Petersen	22
Vignet, August. v. Emil Petersen	35
Vestjydsk Landskab v. J. Hedegaard	37
Vignet, Skov, v. Emil Petersen	44
Frederiksborg v. Kr. Kongstad	71

★

Fotografierne fra Norge er fra »Norway in white«, udg. T. B. Haugan. — Fotografierne fra Finland er fra »Finlands Selvstændighedskamp« 1942. — Bohusgårdsbillederne laant af Kapt. Olsson, Uddevalla. — Flygtningefotografierne ved Typograf Johs. Jensen, Hillerød. — Karikaturerne Side 77 er tegnet af Emil Petersen. — Clichéerne efter Fotografierne er fra Pressens Illustrationsbureau, København.

